UPRAVLJANJE KVALITETOM VISOKOŠKOLSKIH INSTITUCIJA

Bešker, Frane

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split / Sveučilište u Splitu**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:228:136238

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-28**

Repository / Repozitorij:

Repository of University Department of Professional Studies

SVEUČILIŠTE U SPLITU

SVEUČILIŠNI ODJEL ZA STRUČNE STUDIJE

Preddiplomski stručni studij Trgovinsko poslovanje

FRANE BEŠKER

Z A V R Š N I R A D

UPRAVLJANJE KVALITETOM VISOKOŠKOLSKIH INSTITUCIJA

Split, rujan 2019.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
SVEUČILIŠNI ODJEL ZA STRUČNE STUDIJE

Preddiplomski stručni studij Trgovinsko poslovanje

Predmet: Upravljanje kvalitetom

Z A V R Š N I R A D

Kandidat: Frane Bešker

Naslov rada: Upravljanje kvalitetom visokoškolskih institucija

Mentor: dr. sc. Domagoja Buljan Barbača, prof. v. š. t. z**.**

Split, rujan 2019.

Zahvala:

Zahvaljujem od srca svojoj mentorici dr. sc. Domagoji Buljan Barbači, profesorici visoke škole u trajnom zvanju na pomoći pri izradi ovog završnog rada i prethodnoj suradnji tijekom studija. Od osobe kao što ste Vi se zbilja puno toga prethodnih godina dalo naučiti, no ipak Vaše ljudske vrednote i podrška u nekim zbilja teškim trenucima ostaju zapamćene kao trajno sjećanje. Iznimno cijenim činjenicu što ste me kao studenta prepoznali i poticali na postizanje većih ciljeva. U životu je najvažnije pronaći dobrog mentora. Osobu koja će te naučiti kako biti dobar u svom poslu, kako stvari raditi ispravno i ono najbitnije kako biti dobar čovjek!

Od srca, još jednom, VELIKO HVALA!

SADRŽAJ:

SAŽETAK 1

SUMMARY 2

1 UVOD 3

1.1 Predmet rada 3

1.2 Problem rada 3

1.3 Ciljevi rada 4

1.4 Metode rada 4

1.5 Istraživačke hipoteze 5

1.6 Struktura rada 5

2 TEMELJNE ODREDNICE KVALITETE 6

2.1 Definicija kvalitete 6

2.2 Kvaliteta kao relativna kategorija 7

2.3 Temeljni pojmovi 7

3 UPRAVLJANJE KVALITETOM 8

3.1 Pregled povijesnog razvoja 8

3.2 Zašto se upravljanje kvalitetom treba koristiti u visokom obrazovanju? 9

4 ANALIZA STANJA VISOKOG OBRAZOVANJA U HRVATSKOJ 12

4.1 Vrste visokih učilišta 12

4.2 Shema studiranja u RH 16

4.3 Shema studiranja u Republici Sloveniji 18

4.4 Broj upisanih studenata na visokim učilištima u RH 19

4.5 Studentski smještaj 22

4.6 Diplomirani studenti 24

4.7 Doktori znanosti 28

4.8 Nastavnici i suradnici 31

4.9 Istraživanje i razvoj 35
4.10 Proračunska izdvajanja za istraživanje i razvoj 39
4.11 Socijalna uključivost visokog obrazovanja u Hrvatskoj: analiza stanja 41
5 UPRAVLJANJE KVALITETOM VISOKOŠKOLSKIH INSTITUCIJA U SVIJETU .. 43
5.1 Sjedinjene Američke Države 45
5.2 Rusija 49
5.3 Kina 51
5.4 Australija 53
6 UPRAVLJANJE KVALITETOM VISOKOŠKOLSKIH INSTITUCIJA U EU 55
6.1 Standardi i smjernice za osiguravanje kvalitete u europskom prostoru visokog obrazovanja 56
6.2 Erasmus 60
6.3 Kako EU podupire mobilnost i suradnju 62
6.4 Pregled obrazovanja i osposobljavanja 63
6.5 Važnost razvoja ključnih kompetencija 64
6.6 Djelotvorno i učinkovito visoko obrazovanje 65
7 UPRAVLJANJE KVALITETOM VISOKOŠKOLSKIH INSTITUCIJA U HRVATSKOJ 68
7.1 Agencija za znanost i visoko obrazovanje 69
7.2 Inicijalna akreditacija visokih učilišta 70
7.3 Reakreditacija visokih učilišta 71
7.4 Postupak reakreditacije 74
7.5 Postupci upravljanja kvalitetom 79
8 UPRAVLJANJE KVALITETOM NA PRIMJERU SVEUČILIŠNOG ODJELA ZA STRUČNE STUDIJE 81
8.1 Dokumenti SOK-a 81
8.2 Praćenje kvalitete i uspješnosti izvedbe studijskih programa 83

9 ZAKLJUČAK 85

LITERATURA 88

POPIS TABLICA 99

POPIS SLIKA 100

POPIS GRAFIKONA 101

SAŽETAK

UPRAVLJANJE KVALITETOM VISOKOŠKOLSKIH INSTITUCIJA

Visoko obrazovanje diljem svijeta je često opisivano kao turbulentno i dinamično. Danas, globalne i nacionalne snage su pokretači promjena unutar sustava visokoškolskih institucija. Te su promjene poslužile da se pitanje upravljanja kvalitetom u visokom obrazovanju stavi na nacionalne vlade, razne institucije i pojedine akademske krugove. Unatoč napretku koji je postignut putem istraživanja i mnogih debata, još uvijek ne postoji konsenzus o tome kako najbolje upravljati kvalitetom u okviru visokog obrazovanja. Jedan od ključnih razloga za to je priznanje da je kvaliteta složen i višestruki konstrukt, posebno u okruženju visokog obrazovanja. Iako se visoko obrazovanje sve više promatra kao međunarodno poslovanje, većina istraživanja provedenih u praksi upravljanja kvalitetom visokoškolskih institucija bila su oslonjena na jedan nacionalni kontekst ili pak promatrana često unutar pojedinih institucija i odjela. Ovaj rad kroz analizu i istraživanja ima cilj pružiti čitatelju širu sliku o ovom području i odgovoriti na neka konkretna pitanja.

Ključne riječi: kvaliteta, upravljanje kvalitetom, visoko obrazovanje, visokoškolske institucije

SUMMARY

QUALITY MANAGEMENT OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

Higher education around the world is often been described as turbulent and dynamic. Today, global and national forces are the drivers of change within the system of higher education institutions. These changes have served to put the issue of quality management in higher education on the shoulders of national governments, various institutions and individual academic circles. Despite the progress made through research and much debate, there is still no consensus on how best to manage quality in the realm of higher education. One of the key reasons for this is the recognition that quality is a complex and multifaceted construct, especially in a higher education setting. Although higher education is increasingly viewed as an international business, most of the research conducted in the quality management practices of higher education institutions has been based on one national context or viewed frequently within individual institutions and departments. This paper through analysis and research aims to provide the reader with a broader picture of this area and answer some key questions.

Keywords: quality, quality management, higher education, higher education institutions

1 UVOD

Kvaliteta je oduvijek bila dio onoga što tradicionalno vežemo za visokoškolske institucije i težnja akademske zajednice, no razne promjene na globalnoj razini i sve veća konkurencija u visokom obrazovanju, cjelokupnom gospodarstvu i sveopćoj društvenoj stvarnosti, nametnula je nužnost uspostavljanja određenih mehanizama radi mjerenja definiranih parametara i zadovoljavanja smjernica za osiguravanje kvalitete u određenom razdoblju te njeno podizanje u kontinuitetu na veće razine s ciljem unapređenja kvalitete visokoškolskih institucija.

1.1 Predmet rada

Visoko obrazovanje u Hrvatskoj datira još iz 17. stoljeća ustrojem Sveučilišta u Zagrebu 1669. kada je kralj Leopold I. priznao status i povlastice tadašnjoj Isusovačkoj akademiji u Zagrebu. Dvije godine kasnije, 3. studenog 1671. Sabor Hrvatskog kraljevstva tu je odluku prihvatio, pa se taj datum danas slavi kao Dan Sveučilišta u Zagrebu. Najstarija Sveučilišta u Europi osnivana su u 11. stoljeću, ali s obzirom na okolnosti i povijesni kontekst hrvatskog naroda, može se reći da su naporni za osnivanjem Sveučilišta i povijest visokog obrazovanja u Hrvatskoj zbilja fascinantni. Danas, visoko obrazovanje je dostupnije nego ikada ravnomjernom geografskom disperzijom visokih učilišta i studijskih programa. Ono što trenutačno predstavlja veliki izazov u visokom obrazovanju u Hrvatskoj jest njeno osiguravanje kvalitete, prilagođavanje tržištu rada, modernizacija studijskih programa i unapređenje postojećeg stanja nakon implementacije Bolonjske deklaracije.

1.2 Problem rada

Problem istraživanja u ovom završnom radu je objasniti kolika je društvena važnost osiguravanja kvalitete visokoškolskih institucija, istražiti trenutačni položaj visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj i usporediti ga s primjerima iz nekih drugih zemalja, objasniti na koji način se postiže upravljanje kvalitetom danas te ponuditi kritički osvrt na postojeće stanje i prijedlog u kojem smjeru bi visoko obrazovanje, pa samim tim i njegova kvaliteta, trebali ići. Problem i predmet istraživanje odnose se na dva međusobno povezana objekta istraživanja, a to su visoko obrazovanje i osiguravanje kvalitete.

1.3 Ciljevi rada

Ciljevi ovoga rada su pružanje odgovora na brojna aktualna pitanja koja se danas postavljaju u sustavu visokog obrazovanja. Neka od njih su novi Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, polemike oko Hrvatskog kvalifikacijskog okvira (HKO), sustav dualnog visokog obrazovanja, implementacija Bolonjske deklaracije, upravljanje kvalitetom te sama kvaliteta visokog obrazovanja. Također, u ovom radu će se osvrnuti i na to što postojeći teorijski i empirijski znanstveni radovi govore o visokom obrazovanju.

1.4 Metode rada

Pri izradi ovog rada korištene su različite znanstvene metode koje su opisane u nastavku:

- metoda analize: postupak znanstvenog istraživanja raščlanjivanjem složenih pojmova, sudova i zaključaka na njihove jednostavnije sastavne dijelove i elemente;
- metoda apstrakcije: misaoni postupak bilo kakvog odvajanja, bilo odvajanje općeg i eliminiranje posebnog, bilo misaoni postupak odvajanja posebnog i individualnog, zanemarivanje općeg;
- metoda deskripcije: postupak jednostavnog opisivanja ili očitavanja činjenica, procesa i predmeta u prirodi i društvu te njihovih empirijskih potvrđivanja odnosa i veza;
- metoda dokazivanja: utvrditi točnost neke spoznaje;
- metoda idealnih tipova: misaona apstraktna konstrukcija jednostrano naglašenih svojstava neke pojave određenih s nekog teorijskog stajališta;
- metoda kompilacije: postupak preuzimanja tuđih rezultata znanstvenog istraživanja, odnosno tuđih stavova, opažanja, spoznaja i zaključaka;
- statistička metoda: postupak kojim se na temelju obilježja određenog broja elemenata neke skupine ili serije pojava, izvodi opći zaključak o prosječnoj vrijednosti nekog obilježja i njenoj devijaciji od prosječne vrijednosti;
- metoda sinteze: postupak znanstvenog istraživanja i objašnjavanja stvarnosti putem sinteze jednostavnih sudova u složenije.

1.5 Istraživačke hipoteze

U skladu s prethodno navedenim problemom, predmetom i ciljevima, postavljeno je nekoliko hipoteza:

- H1: Kvaliteta visokog obrazovanja nije na zadovoljavajućoj razini, implementacija Bolonjske deklaracije nije se uspješno odvila te je potrebno donijeti novi Zakon

Iz navedene hipoteze, uspostavljene su i izvedene hipoteze:

- H1.1: Kvaliteta visokog obrazovanja je na zadovoljavajućoj razini;
- H1.2: Kvaliteta visokog obrazovanje nije na zadovoljavajućoj razini;
- H1.3: Implementacija Bolonjske deklaracije odvila se uspješno;
- H1.4: Implementacija Bolonjske deklaracije odvila se zadovoljavajuće uspješno;
- H1.5: Implementacija Bolonjske deklaracije nije se odvila uspješno;
- H1.6: Studijski programi su uspješno usklađeni sa tržištem rada;
- H1.7: Studijski programi su djelomično usklađeni sa tržištem rada;
- H1.8: Studijski programi nisu usklađeni sa tržištem rada;
- H1.9: Visokom obrazovanju potreban je temeljiti novi zakon;
- H1.10: Visokom obrazovanju nije potreban temeljiti novi zakon.

Navedene hipoteze se odnose na sustav visokog obrazovanja Republike Hrvatske.

1.6 Struktura rada

Uvodni dio ovog rada koncipiran je na način da su definirani predmet rada, problem rada, ciljevi rada, metode rada i njegova sama struktura. U nastavku čitatelj će imati prilike proći kroz temeljne odrednice kvalitete, gdje će se upoznati sa samim pojmom 'kvaliteta' i pojmovima koji su vezani za upravljanje kvalitetom. U trećem dijelu ovoga rada biti će riječi o upravljanju kvalitetom, gdje će se analizirati što taj pojam znači, njegov povijesni razvoj, gdje se koristi i zašto se treba koristiti u visokom obrazovanju. O analizi stanja visokog obrazovanja u Hrvatskoj biti će riječ u četvrtom poglavlju, dok će upravljanje kvalitetom visokoškolskih institucija u svijetu, EU i Hrvatskoj biti tema petog, šestog i sedmog poglavlja. Na koncu, proći ćemo kroz primjer upravljanja kvalitetom na Sveučilišnom odjelu za stručne studije, Sveučilišta u Splitu.

2 TEMELJNE ODREDNICE KVALITETE

2.1 Definicija kvalitete

U današnjem društvu često se u komunikacijskom kanalu može čuti pojam kvaliteta. Pojam 'kvaliteta' star je koliko i ljudska civilizacija. Što je to uopće kvaliteta? Kvaliteta (lat. qualitas) je kakvoća, svojstvo, vrsnoća neke stvari, vrednota, odlika, značajka, sposobnost[1]. Prema Aristotelu (384.-322. prije n.e.) kvalitetom nazivamo ono na osnovi čega se kaže da je nešto stvoreno onakvim kakvo je (s izvjesnim svojstvima). Kvaliteta je vrlo složen, a isto tako i relativan pojam. Složen iz razloga što se sastoji od dva bitna dijela, a to su ekonomski i tehnološki te relativan jer se razina i stupanj kvalitete određuju u odnosu na propisane standarde.

Suvremene definicije kvalitete u središte pažnje stavljaju vrijednost određenog proizvoda za uporabu, a sljedeće dvije to i potkrjepljuju. Tako, Joseph M. Juran kaže da je kvaliteta pogodnost za uporabu., dok J. Van Ettinger i J. Sting govore o tome da je kvaliteta stupanj do kojega osobine ili karakteristike proizvoda zadovoljavaju očekivanja kupaca ili korisnika, tj. njihove objektivne potrebe i subjektivne želje. Tvrtka IBM kvalitetu definira kao ono što odluči kupac. Ta definicija možda najbolje oslikava suvremeni pristup razmišljanja, pa samim tim i definiranja brojnih ekonomskih termina i pojava.

Prema normi ISO 8402:1994: kvaliteta je skup svih svojstava i osobina proizvoda, procesa ili usluge koje se odnose na njihovu mogućnost da zadovolje utvrđene ili indirektno izražene potrebe. Prema normi ISO 9000:2008: kvaliteta je stupanj do kojeg skupina postojećih bitnih svojstava ispunjava zahtjeve. Kvaliteta prema normi ISO 9000:2015: organizacija koja se usmjeri na kvalitetu.

[1] Klaić, B. i Klaić, Ž. (1974): *Veliki rječnik stranih riječi, izraza i kratica*. Zagreb: Zora.

2.2 Kvaliteta kao relativna kategorija

Kvaliteta se, kao što smo već ranije vidjeli, različito shvaća i interpretira. Razlog tome su velika raznolikost pojedinih društava, njenih poimanja vrijednosti, interesa i ostalih čimbenika. Relativnosti pridonosi to što je kvaliteta pod neposrednim utjecajem triju parametara:

- učinak stajališta koji govori o tome da postoje različiti stavovi u pogledu jedne te iste robe, tj. kvaliteta će se razlikovati na osnovi kako je se gleda;
- učinak transformacije koji pokazuje kako se tijekom vremena, na određenom tržištu i u određenom vremenskom intervalu, mijenjaju pojedini parametri kvalitete;
- učinak zamjene koji pokazuje ovisnost uspjeha određene robe na tržištu i platežne moći prosječnog kupca. Svi korisnici dobro znaju razlikovati "dobru" od "loše" robe, ali kupuju samo one koje mogu priuštiti, odnosno platiti.

2.3 Temeljni pojmovi

Temeljni pojmovi vezani za upravljanje kvalitetom su:

- ispitivanje kvalitete (eng. quality testing, QT) koje ima za cilj uočiti greške u proizvodnji i ukloniti ih. Proizvode s greškama treba ukloniti prije početka njihove upotrebe.;
- kontrola kvalitete (eng. quality control, QC): koja ima cilj poboljšati one faze u proizvodnji koje utječu na kvalitetu. U proizvodnji se provodi kao ulazna kontrola, kontrola procesa i izlazna kontrola.;
- osiguranje kvalitete (eng. quality assurance, QA) koje označava skup radnji za osiguranje svrhovitosti procesa stvaranjem dokumentiranog sustava. Uspostavljeni dokumentirani sustav određuje način izvođenja tih procesa.;
- upravljanje kvalitetom (eng. quality management, QM) koje razvija i nadzire sve radnje i procese o organizaciji koji utječe na kvalitetu te ima za cilj uspostavljanje optimalne kvalitete proizvoda i primjenu optimalnih načina rada;
- potpuno upravljanje kvalitetom (eng. total quality management, TQM) koji uključuje svakog zaposlenog, grupni rad i privrženost rukovodstva.

3 UPRAVLJANJE KVALITETOM

Upravljanje kvalitetom (eng. qaulity management, QM) je vjerojatno najvažnija zadaća suvremenog menadžmenta, koji zbog sve veće konkurencije na tržištu teži maksimiziranoj kontroli svih procesa radi postizanja i zadržavanja konkurentnosti kako na domaćem, pa tako i na globalnom nivou. Pojam upravljanja kvalitetom se u prošlosti uglavnom koristio i povezivao za proizvod i njegovu kvalitetu, no danas se on odnosi na čitavu organizaciju, njeno poslovanje, procese i modele. Upravljanje kvalitetom u bliskoj je poveznici sa zadovoljstvom kupaca i zaposlenih. U današnje vrijeme izrazito je važno upravljanje ljudskim resursima, iz razloga što jedino one tvrtke koje njeguju i razvijaju dobru radnu klimu i okruženje te vode brigu o svojim zaposlenima, njihovom zadovoljstvu, profesionalnom razvoju i odnosu prema njima, mogu očekivati visoku kvalitetu svojih proizvoda i usluga. Visoka kvaliteta postiže se i održava isključivo onda kada ljudski faktor ulaže dodatni napor, potpomognut motivacijom od strane poslodavca tj. tvrtke, da bi se osobno poistovjetio sa tvrtkom i napravio natprosječne učinke radi ostvarenja visokih rezultata. Samim postizanjem visoke kvalitete dugoročno se održava i zadovoljstvo kupaca.

3.1 Pregled povijesnog razvoja

Kvaliteta je oduvijek zauzimala važno mjesto u ljudskom životu. Evolucijski put sustava upravljanja kvalitetom odvijao se kroz pet razvojnih faza:

- 1. faza (od 2. svjetskog rata do početka 60-ih godina 20. stoljeća) u kojoj je ponuda bila manja od potražnje, pa je sukladno tome odnos na tržištu bio takav da je bilo puno kupaca, a malo robe. U ovom razdoblju zahtjevi za kvalitetom bili minimalni, tek zadovoljenje osnovne potrebe kojoj su proizvod ili usluga namijenjeni.;
- 2. faza (od početka 60-ih do sredine 70-ih godina 20. stoljeća) u kojoj ponuda dolazi u ravnotežu sa potražnjom. Odnos na tržištu je bio takav da je bila ujednačena zastupljenost potreba kupaca i dostupnosti proizvoda. Samim tim, pojavljuju se prvi zahtjevi za kvalitetom i jednostavniji zahtjevi u pogledu kvalitete;
- 3. faza (sredina 70-ih do kraja 80-ih 20. stoljeća) u kojoj se prvi puta događa povećana ponuda proizvoda i promjene na tržištu. Odnosi na tržištu su takvi da vlada velika konkurencija među isporučiteljima roba i usluga, što dovodi do ipak značajnih zahtjeva za kvalitetom.

Kvaliteta se mora preventivno osigurati sustavnim praćenjem procesa nastanka proizvoda;

- 4. faza (kraj 80-ih do kraja 90-ih 20. stoljeća) u kojoj je odlika faze promjena i proširivanje razumijevanja proizvoda. Odnos na tržištu je takav da kupac postavlja uvjete, a zahtjev za kvalitetom je takav da zadovoljenje kupca postaje parametar mjere za kvalitetu proizvoda i usluga;
- 5. faza (21. stoljeće) u kojoj je odlika faze međusobno povezivanje isporučitelja, kupca, kvalitete usluga, značenje zaštite okoliša te orijentacija na budućnost. Odnos na tržištu je globalna ponuda svim kupcima, a zahtjev za kvalitetom je potpuno upravljanje kvalitetom uz brigu o zaštiti okoliša.

3.2 Zašto se upravljanje kvalitetom treba koristiti u visokom obrazovanju?

Upravljanje kvalitetom, kao što smo već ranije govorili, iznimno je važno u današnjem svijetu. Može se slobodno reći da upravljanje kvalitetom nikada nije bilo važnije. Razlog tome je zasigurno činjenica što je danas u svemu, pa tako i u visokom obrazovanju, ogromna konkurencija. U pravilu je to dobra stvar i ona potiče podizanje kvalitete na veće razine samom prisilom da se od ostale konkurencije diferencira, izdvoji. Problem nastaje kada određena djelatnost, u ovom slučaju visoko obrazovanje, nije jasno definirana pojedinim zakonom i nadzirana od strane regulatornih tijela. Prilikom nedostatka definiranja određenih stvari i manjka kontrole, dolazi do povećanja anomalija i u najboljem slučaju malo dužeg održavanja na postojećem stanju.

Ono što zemljama poput Hrvatske je godinama predstavljalo problem u osiguravanju kvalitete visokoškolskih institucija i dostizanje razina na kojima su neke druge visokoškolske institucije diljem Europe su zasigurno ekonomske, socijalne i političke okolnosti koje su oblikovale Hrvatsku još i prije njenog osamostaljenja.

Reforme sustava visokog obrazovanja gotovo da je zacementirano i trajno stanje posljednjih čak 40 godina! Za cijelo to ogromno vremensko razdoblje nije bilo niti jedno desetljeće

"mira" birokratskog štancanja[2] silnih zakona koje definiraju ovo područje. Samim tim, sustav visokog obrazovanja nije se uspio stabilizirati, prilagoditi i modernizirati na temelju iskustava primjene u praksi i povratnih informacija svih dionika u procesima visokog obrazovanja. Umjesto toga, sustav visokog obrazovanja u pravilu je mijenjan radikalnim potezima, usko povezanih sa interesima politike, a da tim promjenama baš nikada do sada nisu prethodile ni sustavne analize stanja i egzaktne studije provodljivosti određenih modela u samom sustavu visokog obrazovanja, a da ne pričamo o projekcijama učinka, koristi i posljedica pojedinih poteza.

Takav način razmišljanja doveo nas je do današnje pozicije visokog obrazovanja. Stječe se dojam "lutanja" unutar visokog obrazovanja. Nije vidljiv jasan smjer kretanja unutar sustava visokog obrazovanja, niti su postavljeni određeni ciljevi gdje želimo biti za 5, 10 ili 20 godina u ovom području. U zemlji koja je letargično prepuštena svojoj sudbini i 'onome što bude' nije toliko začuđujuće što se ista sudbina nadvila i u visokom obrazovanju. Nažalost, danas kao i prije politika diktira veliki broj (interesnih) odluka i guši razvoj visokog obrazovanja nefleksibilnim zakonskim aktima unutar ovog područja. Zaista je frapantno koliko vremena je potrebno za donošenje bilo kakvih korekcija u zakonskom dijelu, što se možda najbolje vidi unutar nedavne rasprave (odnosno usklađivanja zakonodavnog okvira sa europskim) oko Hrvatskog kvalifikacijskog okvira (HKO)[3] i brojnih javnih polemika[4] koje su uslijedile direktno potpaljene interesnim skupinama, koje su kao što nas prošlost uči iz nekih drugih domena, pokušali instrumentalizirati određeni broj ljudi za ostvarivanje svojih osobnih ciljeva. Takvo neodgovorno ponašanje ljudi u visokom obrazovanju i političara koji u ovoj zemlji "vedre i oblače" dovelo je do velike stagnacije u sustavu visokog obrazovanja, njegovom obezvrjeđivanju i u konačnici dovesti će do točke pucanja jer je sve manje onih koji u ovaj sustav vjeruje i smatra da je kvalitetan. Upravo bi to trebao svakom razumnom čovjeku biti ogroman znak za uzbunu da se to spriječi.

[2] Štancati, definicija: Utiskivati i umnažati utiskivanjem; u velikoj količini proizvoditi nešto što je po svojoj naravi pojedinačno.
[3] Vidi više: https://www.azvo.hr/hr/ured-enic-naric/hrvatski-kvalifikacijski-okvir-hko [12. 8. 2019.]
[4] Vidi više: https://www.srednja.hr/studenti/vijesti/studenti-strucnih-studija-ministrica-divjak-korak-do-pobjede-vlada-usvaja-nediskriminatorni-prijedlog-zakona-hko/ [12. 8. 2019.]

Sada dolazimo do pitanja iz ovog podnaslova koje glasi "Zašto se upravljanje kvalitetom treba koristiti i u visokom obrazovanju?". Odgovor je vrlo jednostavan. Ukratko bi bio zbog posljedica koje nastaju kada se ne upravlja kvalitetom unutar sustava visokog obrazovanja. Može se reći opet ona stara koju su nas oduvijek učili da se pola odgovora nalazi u samom pitanju. Posljedice koje vidimo danas su rezultat zanemarivanja sustava, lijenosti u korekciji zakonodavnog okvira i potpuna tromost ka promjeni. Možda ne bi bilo ogromne razlike da se ozbiljno pristupilo upravljanju kvalitetom prije 20-ak godina, al' zasigurno visoko obrazovanje ne bi bilo na "marginama" i bez povjerenja građana. Vjerojatno bi binarni sustav bio razvijen i ne bi bilo ovog nelegitimnog mješovitog sustava koji se i sam kosi sa zakonodavnim okvirom, odnosno koji iskorištava mali dio zakonskog okvira za svoju egzistenciju. Nekoliko naših sveučilišta zasigurno bi bilo u najprestižnijim rang ljestvicama i samim tim privlačilo veći broj stranih studenata u Hrvatskoj, koji je isto jedan od mjerila kvalitete visokog obrazovanja. Znanstvena produktivnost i njen međunarodni ugled bi sigurno imao veći doseg nego što je to danas. Upravo zbog toga je važno upravljati kvalitetom i toliko tragično što toga ranije nismo bili svjesni ili nismo htjeli biti svjesni.

U nastavku ovoga rada pokušati će se jasnim analizama i osvrtima dati odgovor zbog čega se dolazi upravo do tog zaključka.

4 ANALIZA STANJA VISOKOG OBRAZOVANJA U HRVATSKOJ

4.1 Vrste visokih učilišta

Sustav visokog obrazovanja u Hrvatskoj čine 104 javna visoka učilišta (8 sveučilišta sa 82 sastavnice, 11 veleučilišta i 3 visoke škole) te 26 privatna visoka učilišta (2 sveučilišta, 6 veleučilišta i 18 visokih škola).

Tablica 1. Popis javnih sveučilišta u Republici Hrvatskoj

R.br.	Naziv visokog učilišta	Nadređena ustanova	Tip visokog učilišta	Vrsta visokog učilišta	Sjedište
1.	Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku	Republika Hrvatska	Javno sveučilište	Sveučilište	Osijek
2.	Sveučilište Jurja Dobrile u Puli	Republika Hrvatska	Javno sveučilište	Sveučilište - odjelno organizirano	Pula
3.	Sveučilište Sjever	Republika Hrvatska	Javno sveučilište	Sveučilište	Koprivnica
4.	Sveučilište u Dubrovniku	Republika Hrvatska	Javno sveučilište	Sveučilište - odjelno organizirano	Dubrovnik
5.	Sveučilište u Rijeci	Republika Hrvatska	Javno sveučilište	Sveučilište	Rijeka
6.	Sveučilište u Splitu	Republika Hrvatska	Javno sveučilište	Sveučilište	Split
7.	Sveučilište u Zadru	Republika Hrvatska	Javno sveučilište	Sveučilište - odjelno organizirano	Zadar
8.	Sveučilište u Zagrebu	Republika Hrvatska	Javno sveučilište	Sveučilište	Zagreb

Izvor: Agencija za znanost i visoko obrazovanje (2019). Preuzeto sa: https://mozvag.srce.hr/preglednik/pregled/hr/tipvu/prikazisasastavnicom.html?sifravrsta=1&sastavnica=false [16. 8. 2019.]

Navedenih 8 sveučilišta može se podijeliti u tri skupine. Prva skupina uključuje samo Sveučilište u Zagrebu, kao najstarije (osnovano 1669.), najveće i najbrojnije hrvatsko sveučilište. Drugu skupinu čine nešto mlađa i manja sveučilišta: Sveučilište u Rijeci (osnovano 1973.), Sveučilište u Splitu (osnovano 1974.) i Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku (osnovano 1975.). Treću skupinu čine mala i relativno nova sveučilišta: Sveučilište u Zadru (osnovano 2002.), Sveučilište u Dubrovniku (osnovano 2003.), Sveučilište Jurja Dobrile u Puli (osnovano 2006.) te Sveučilište Sjever (osnovano 2015.).

Tablica 2. Popis javnih veleučilišta u Republici Hrvatskoj

R.br.	Naziv visokog učilišta	Nadređena ustanova	Tip visokog učilišta	Vrsta visokog učilišta	Sjedište
1.	Međimursko veleučilište u Čakovcu	Republika Hrvatska	Javno veleučilište	Veleučilište	Čakovec
2.	Tehničko veleučilište u Zagrebu	Republika Hrvatska	Javno veleučilište	Veleučilište	Zagreb
3.	Veleučilište "Lavoslav Ružička" u Vukovaru	Republika Hrvatska	Javno veleučilište	Veleučilište	Vukovar
4.	Veleučilište "Marko Marulić" u Kninu	Republika Hrvatska	Javno veleučilište	Veleučilište	Knin
5.	Veleučilište "Nikola Tesla" u Gospiću	Republika Hrvatska	Javno veleučilište	Veleučilište	Gospić
6.	Veleučilište u Karlovcu	Republika Hrvatska	Javno veleučilište	Veleučilište	Karlovac
7.	Veleučilište u Požegi	Republika Hrvatska	Javno veleučilište	Veleučilište	Požega
8.	Veleučilište u Rijeci	Republika Hrvatska	Javno veleučilište	Veleučilište	Rijeka
9.	Veleučilište u Slavonskom Brodu	Republika Hrvatska	Javno veleučilište	Veleučilište	Slavonski Brod
10.	Veleučilište u Šibeniku	Republika Hrvatska	Javno veleučilište	Veleučilište	Šibenik
11.	Zdravstveno veleučilište u Zagrebu	Republika Hrvatska	Javno veleučilište	Veleučilište	Zagreb

Izvor: Agencija za znanost i visoko obrazovanje (2019). Preuzeto sa: https://mozvag.srce.hr/preglednik/pregled/hr/tipvu/prikazi.html?sifravrsta=2 [16. 8. 2019.]

Veleučilišta u Hrvatskoj su odigrala jednu od veoma bitnih uloga u visokom obrazovanju. Upravo su ona omogućila i otvorila širem broju stanovnika put u visoko obrazovanje. Zahvaljujući veleučilištima postigla se veća disperzija studijskih programa diljem zemlje što je omogućilo pravedniju geografsku rasprostranjenost, odnosno stvorilo je uvjete za uključivanje u visoko obrazovanje svima onima koji zbog socijalnih ili drugih razloga nisu mogli prije odlaziti u veće gradove. Također, veleučilišta su doprinijela tome da se u pojedinim sredinama manje ili više uspješno finaliziraju svi oni programi koji su potrebni u toj sredini i koji su omogućili direktan ulazak na tržište rada.

Tablica 3. Popis javnih visokih škola u Republici Hrvatskoj

R.br.	Naziv visokog učilišta	Nadređena ustanova	Tip visokog učilišta	Vrsta visokog učilišta	Sjedište
1.	Visoka policijska škola u Zagrebu	Republika Hrvatska	Javna visoka škola	Visoka škola	Zagreb
2.	Visoka škola za menadžment u turizmu i informatici u Virovitici	Republika Hrvatska	Javna visoka škola	Visoka škola	Virovitica
3.	Visoko gospodarsko učilište u Križevcima	Republika Hrvatska	Javna visoka škola	Visoka škola	Križevci

Izvor: Agencija za znanost i visoko obrazovanje (2019). Preuzeto sa: https://mozvag.srce.hr/preglednik/pregled/hr/tipvu/prikazi.html?sifravrsta=3 [16. 8. 2019.]

Javne visoke škole su pak ponudile one studijske programe koje su u navedenim sredinama nedostajale i uglavnom ih nije bilo na veleučilištima ili sveučilištima.

Tablica 4. Popis privatnih sveučilišta u Republici Hrvatskoj

R.br.	Naziv visokog učilišta	Nadređena ustanova	Tip visokog učilišta	Vrsta visokog učilišta	Sjedište
1.	Hrvatsko katoličko sveučilište	Republika Hrvatska	Privatno sveučilište	Sveučilište	Zagreb
2.	Libertas međunarodno sveučilište	Republika Hrvatska	Privatno sveučilište	Sveučilište	Zagreb

Izvor: Agencija za znanost i visoko obrazovanje (2019). Preuzeto sa: https://mozvag.srce.hr/preglednik/pregled/hr/tipvu/prikazi.html?sifravrsta=4 [16. 8. 2019.]

Privatna sveučilišta u Hrvatskoj su relativno mlada i možemo slobodno reći tek u povojima. Prvo privatno sveučilište je ono u vlasništvu Crkve, a to je Hrvatsko katoličko sveučilište (osnovano 2006.). Mnogi pak najstarije "pravo" privatno sveučilište smatraju tek pojavom Libertas međunarodnog sveučilišta (osnovano 2016.). Ovdje moramo i napomenuti kako je u fazi osnivanja i treće privatno sveučilište - Vern[5]. Pojava privatnih sveučilišta u Hrvatskoj je svakako dobra stvar i alternativa javnim sveučilištima. Mada još uvijek aktualni zakon je stavio skoro pa monopol na sveučilišta, ipak s protekom vremena pojavila se dovoljna snaga za pokretanjem i privatnih sveučilišta. Nažalost, za sada sva privatna sveučilišta su koncentrirana isključivo u glavnom gradu Zagrebu, ali dobro bi bilo da s vremenom privatna sveučilišta budu osnivana i u drugim gradovima kao pozitivna konkurencija postojećim, prvenstveno misleći tu na veće gradove poput Splita, Rijeke i Osijeka.

Tablica 5. Popis privatnih veleučilišta u Republici Hrvatskoj

R.br.	Naziv visokog učilišta	Nadređena ustanova	Tip visokog učilišta	Vrsta visokog učilišta	Sjedište
1.	Poslovno veleučilište Zagreb	Republika Hrvatska	Privatno veleučilište	Veleučilište	Zagreb
2.	Veleučilište Baltazar Zaprešić	Republika Hrvatska	Privatno veleučilište	Veleučilište	Zaprešić
3.	Veleučilište Hrvatsko Zagorje Krapina	Republika Hrvatska	Privatno veleučilište	Veleučilište	Krapina
4.	Veleučilište u Bjelovaru	Republika Hrvatska	Privatno veleučilište	Veleučilište	Bjelovar
5.	Veleučilište Velika Gorica	Republika Hrvatska	Privatno veleučilište	Veleučilište	Velika Gorica
6.	Veleučilište VERN	Republika Hrvatska	Privatno veleučilište	Veleučilište	Zagreb

Izvor: Agencija za znanost i visoko obrazovanje (2019). Preuzeto sa: https://mozvag.srce.hr/preglednik/pregled/hr/tipvu/prikazi.html?sifravrsta=5 [16. 8. 2019.]

Kao što smo već ranije rekli za javna veleučilišta, isto vrijedi i za privatna. Pridonijela su ravnomjernom geografskom disperzijom visokih učilišta i studijskih programa.

[5] Vidi više: https://www.azvo.hr/images/stories/Akreditacija/AP_Vern.pdf [16. 8. 2019.]

Tablica 6. Popis privatnih visokih škola u Republici Hrvatskoj

R.br.	Naziv visokog učilišta	Nadređena ustanova	Tip visokog učilišta	Vrsta visokog učilišta	Sjedište
1.	Edward Bernays Visoka škola za komunikacijski menadžment	Republika Hrvatska	Privatna visoka škola	Visoka škola	Zagreb
2.	Europska poslovna škola Zagreb	Republika Hrvatska	Privatna visoka škola	Visoka škola	Zagreb
3.	Politehnika Pula - Visoka tehničko-poslovna škola s pravom javnosti	Republika Hrvatska	Privatna visoka škola	Visoka škola	Pula
4.	RIT Croatia	Republika Hrvatska	Privatna visoka škola	Visoka škola	Dubrovnik
5.	RRiF Visoka škola za financijski menadžment	Republika Hrvatska	Privatna visoka škola	Visoka škola	Zagreb
6.	Teološki fakultet "Matija Vlačić Ilirik" s pravom javnosti	Republika Hrvatska	Privatna visoka škola	Visoka škola	Zagreb
7.	TV Akademija - Visoka škola multimedijskih i komunikacijskih tehnologija u Splitu	Republika Hrvatska	Privatna visoka škola	Visoka škola	Split
8.	Visoka poslovna škola "PAR"	Republika Hrvatska	Privatna visoka škola	Visoka škola	Rijeka
9.	Visoka škola međunarodnih odnosa i diplomacije Dag Hammarskjöld	Republika Hrvatska	Privatna visoka škola	Visoka škola	Zagreb
10.	Visoka škola za ekonomiju, poduzetništvo i upravljanje "Nikola Šubić Zrinski"	Republika Hrvatska	Privatna visoka škola	Visoka škola	Zagreb
11.	Visoka škola za informacijske tehnologije u Zagrebu	Republika Hrvatska	Privatna visoka škola	Visoka škola	Zagreb
12.	Visoka škola za inspekcijski i kadrovski menadžment	Republika Hrvatska	Privatna visoka škola	Visoka škola	Split
13.	Visoka škola za menadžment i dizajn "Aspira"	Republika Hrvatska	Privatna visoka škola	Visoka škola	Split
14.	Visoka škola za sigurnost	Republika Hrvatska	Privatna visoka škola	Visoka škola	Zagreb
15.	Visoko evanđeosko teološko učilište u Osijeku	Republika Hrvatska	Privatna visoka škola	Visoka škola	Osijek
16.	Visoko učilište "Effectus" - visoka škola za financije i pravo	Republika Hrvatska	Privatna visoka škola	Visoka škola	Zagreb
17.	Visoko učilište Algebra	Republika Hrvatska	Privatna visoka škola	Visoka škola	Zagreb
18.	Zagrebačka škola ekonomije i managementa	Republika Hrvatska	Privatna visoka škola	Visoka škola	Zagreb

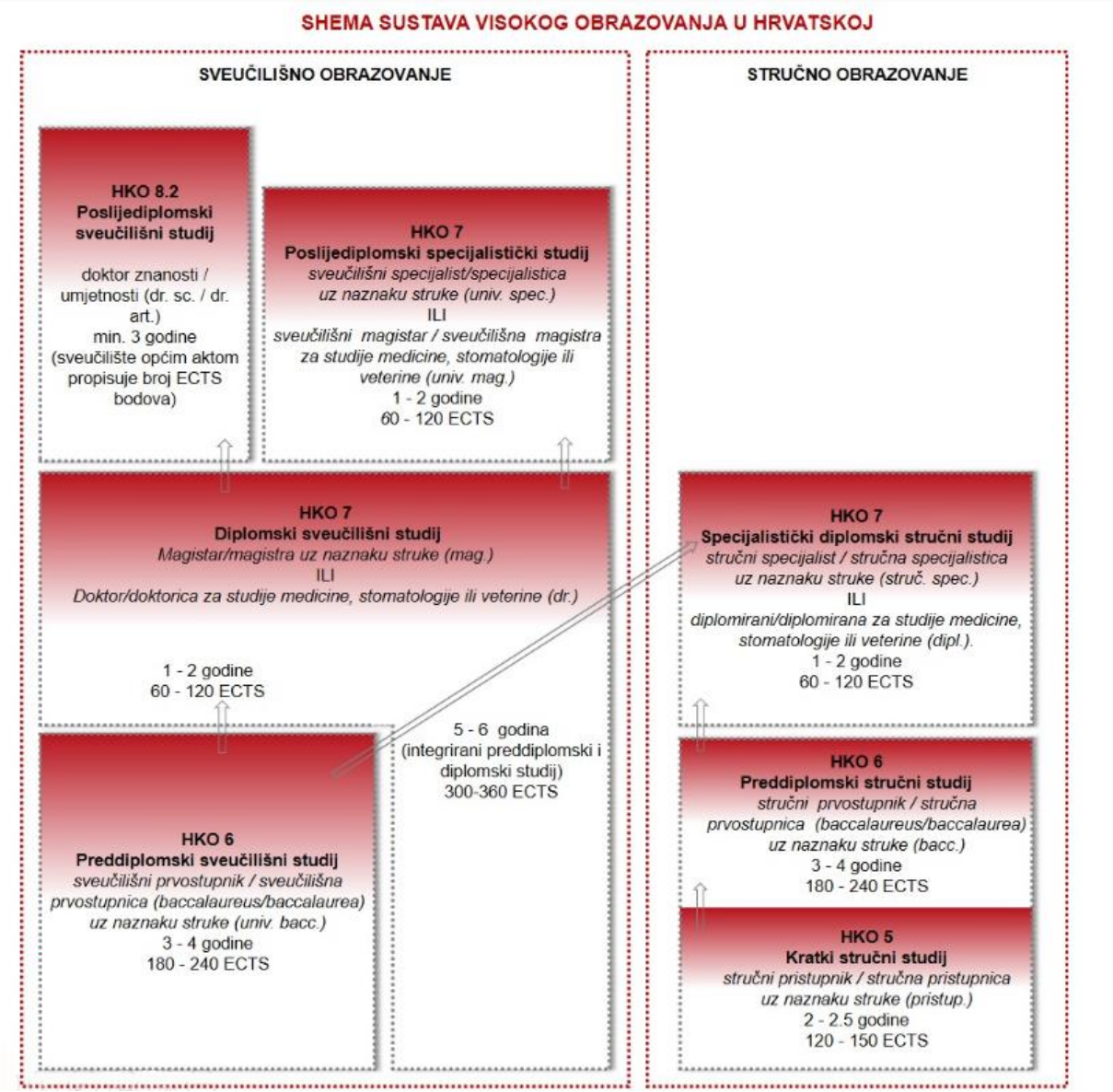
Izvor: Agencija za znanost i visoko obrazovanje (2019). Preuzeto sa: https://mozvag.srce.hr/preglednik/pregled/hr/tipvu/prikazi.html?sifravrsta=6 [16. 8. 2019.]

Privatne visoke škole su s jedne strane donijele konkurenciju unutar sustava, a s druge strane povećali broj upisanih studenata i broj onih usko specijaliziranih studija koji ranije nisu bili dostupni na veleučilištima i sveučilištima. Napomena kod ove tablice je ta da je za vrijeme pisanja ovog rada Visoka škola međunarodnih odnosa i diplomacije Dag Hammarskjold potpisala sporazum sa Sveučilištem Libertas i time postala dio tog sveučilišta od akademske godine 2019/2020.

4.2 Shema studiranja u RH

Prihvaćanjem Bolonjske deklaracije Hrvatska je dobila sustav koji je lako prepoznatljiv u međunarodnom okruženju.

Slika 1. Shema sustava visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj

Izvor: Agencija za znanost i visoko obrazovanje (2019). Preuzeto sa: https://www.azvo.hr/hr/visoko-obrazovanje/vrste-studija-u-republici-hrvatskoj [17. 8. 2019.]

Iz sheme sustava visokog obrazovanja u Hrvatskoj je vidljivo kako Bolonja još uvijek nije do kraja provedena. U Hrvatskoj je podosta otežan prijelaz sa stručne vertikale na sveučilišnu.

Iako je moguć prelazak sa stručne vertikale na sveučilišnu završetkom preddiplomskog stručnog studija i polaganjem razlike predmeta za upis na diplomski sveučilišni i završetkom diplomskog specijalističkog studija i polaganjem razlike predmeta za upis na poslijediplomski specijalistički, iz navedene slike vidljivo je kako resorno Ministarstvo navedeno uopće u službenoj shemi nisu označili kao mogućnost. To zapravo najbolje oslikava "stanje na terenu", gdje brojne zakonske i podzakonske akte svatko tumači sebi na volju. Tako se naime na jednom sveučilištu omogućava upis na npr. poslijediplomski specijalistički studij (Sveučilište u Rijeci), dok se na drugom ne dopušta (Sveučilište u Splitu). U ovoj tvrdnji uzet je primjer Ekonomskog fakulteta.

Iako jedva usklađeni sa europskim zakonodavstvom, vidljivo je kako onemogućavanjem napredovanja i prijelaza među studijima (pa čak i istim, sveučilišnim) ova zemlja nije usvojila jedno od temeljnih načela Bolonje - pokretljivosti među studijima[6]. Dok npr. u Republici Sloveniji uvjet za upis bilo kojeg diplomskog studija je 180 ECTS bodova, u Hrvatskoj se često stvaraju prepreke čak nakon završenog preddiplomskog iz istog područja, što je zaista zvuči nestvarno i nezamislivo, ali je hrvatska realnost.

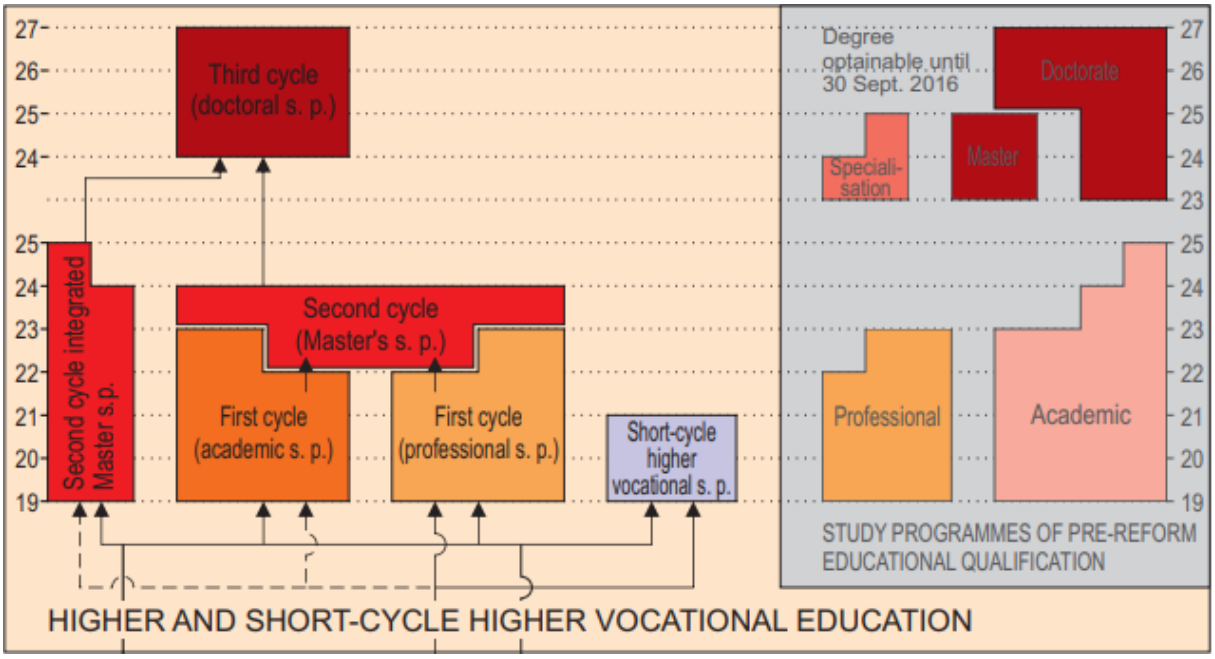
Kako izgleda uspješna primjena i usklađenje zakonodavstva sa Bolonjskom deklaracijom, možda je najbolje da pogledamo u nastavku na primjeru Republike Slovenije.

[6] Uvođenje bodovnog sustava ECTS (European Credit Transfer System - europski sustav prijenosa bodova) koji je omogućio pokretljivost (mobilnost) studenata - horizontalnoj i vertikalnoj, što je jedan od temeljnih načela i razlog uvođenja Bolonjske deklaracije.

4.3 Shema studiranja u Republici Sloveniji

Slovenija je jedna od brojnih zemalja koji su shvatili važnost visokog obrazovanja i koji su uspješno proveli reformu obrazovanja. Zbog toga i ne čudi da su uspješniji od Hrvatske jer dok se Hrvatska bavi trivijalnim pitanjima i dok svatko gleda svoje osobne interese, susjedna zemlja je reformu provela ispravno i školski, bez ikakvih zavrzlama.

Slika 2. Shema sustava visokog obrazovanja u Republici Sloveniji prije i nakon reforme

Izvor: Study in Slovenia (2019). Preuzeto sa: http://studyinslovenia.si/why-slovenia/slovenian-higher-education/ [17. 8. 2019.]

Iz navedene slike može se zaključiti kako je Republika Slovenija uspješno provela jedno od temeljnih načela Bolonje - pokretljivost (mobilnost) studenata i time za razliku od Hrvatske izbjegla diskriminacije među studentima[7].

[7] Vidi više: https://x-ica.com/diskriminacija-45-000-studenata-strucnih-studija/ [18. 8. 2019.]

4.4 Broj upisanih studenata na visokim učilištima u RH

U zimskom semestru akademske godine 2018./2019. na visoka učilišta u sve godine studija bilo je upisano ukupno 158.016 studenata te je primjetan rast studenata u odnosu na ranija razdoblja.

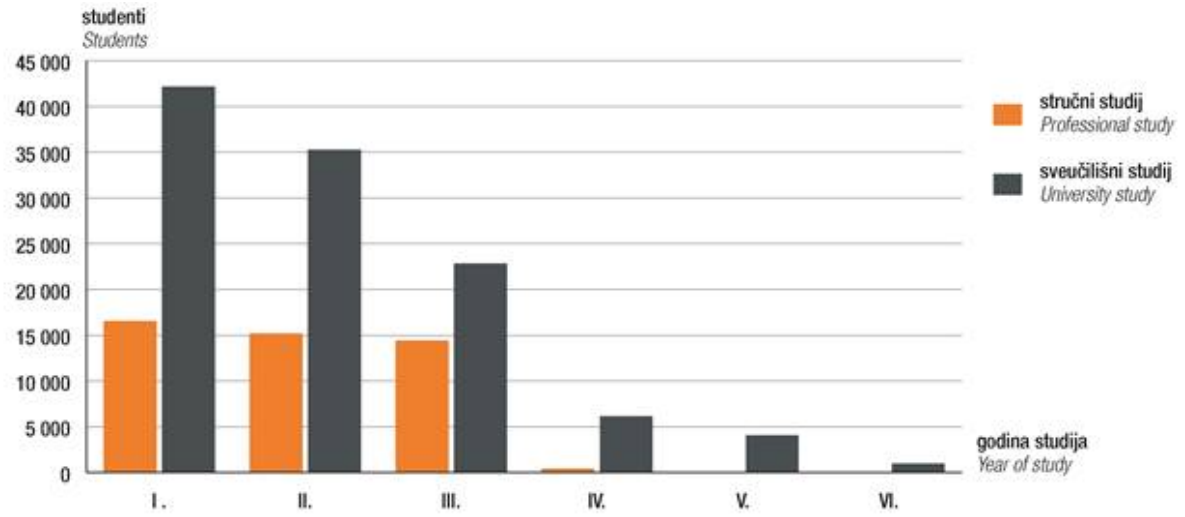
Tablica 7. Studenti upisani na visoka učilišta prema vrstama visokih učilišta, godinama studija i načinu studiranja u akademskoj godini 2018/2019.

	Način studiranja	Ukupno *Total*	I. godina *1st year*	II. godina *2nd year*	III. godina *3rd year*	IV. godina *4th year*	V. godina *5th year*	VI. godina *6th year*	*Mode of study*	
Visoka učilišta	svega	158 016	58 726	50 448	37 293	6 529	4 045	975	*All*	*Institutions of higher education*
	redoviti	114 681	44 407	36 646	24 772	4 539	3 342	975	*Full-time*	
Visoke škole	svega	6 959	2 470	2 240	1 938	311	-	-	*All*	*Schools of professional higher education*
	redoviti	4 075	1 612	1 178	980	305	-	-	*Full-time*	
Veleučilišta	svega	22 249	7 717	7 301	7 151	80	-	-	*All*	*Polytechnics*
	redoviti	11 163	3 964	3 488	3 635	76	-	-	*Full-time*	
Fakulteti	svega	126 204	47 710	40 045	27 659	5 973	3 842	975	*All*	*Faculties*
	redoviti	96 968	38 046	31 170	19 645	3 993	3 139	975	*Full-time*	
Stručni studij	svega	17 336	6 379	5 614	5 343	-	-	-	*All*	*Professional study*
	redoviti	7 681	3 277	2 460	1 944	-	-	-	*Full-time*	
Sveučilišni studij	svega	108 868	41 331	34 431	22 316	5 973	3 842	975	*All*	*University study*
	redoviti	89 287	34 769	28 710	17 701	3 993	3 139	975	*Full-time*	
Umjetničke akademije	svega	2 604	829	862	545	165	203	-	*All*	*Art academies*
	redoviti	2 475	785	810	512	165	203	-	*Full-time*	

Izvor: Državni zavod za statistiku (2019). Preuzeto sa: https://www.dzs.hr/ [18. 8. 2019.]

Od ukupnog broja studenata upisanih na visoka učilišta, 79,9 % bilo je upisano na fakultete, 14,1 % na veleučilišta i 4,4 % na visoke škole, dok ih je 1,6 % bilo upisano na umjetničke akademije. Na redoviti studij bilo je upisano 72,6 % studenata, a na izvanredni 27,4 %. Najviše redovitih studenata bilo je upisano na fakultete, 84,6 % (6,7 % na stručni, a 77,9 % na sveučilišni studij), 9,8 % na veleučilišta, 3,5 % na visoke škole i 2,1 % na umjetničke akademije.

Grafikon 1. Studenti upisani na visoka učilišta prema stručnom ili sveučilišnom studiju i godini studija u akademskoj godini 2018./2019.

Izvor: Državni zavod za statistiku (2019). Preuzeto sa: https://www.dzs.hr/ [18. 8. 2019.]

Iz navedenog grafikona je vidljivo kako među studentima veći interes vlada za sveučilišnim studijima, nego za stručnim. Ono što je odmah na prvu upadljivo za oko jest mala zainteresiranost studenata za diplomski specijalistički studij. Razlog tome sigurno leži u izrazito slaboj reputaciji tog studija i neprepoznatljivosti naziva koji se stječe njegovim završetkom (struč. spec.), ali i otežanog nastavka studija.

Tablica 8. Studenti upisani na visoka učilišta prema vrsti studija, godinama studija i spolu u akademskoj godini 2018./2019.

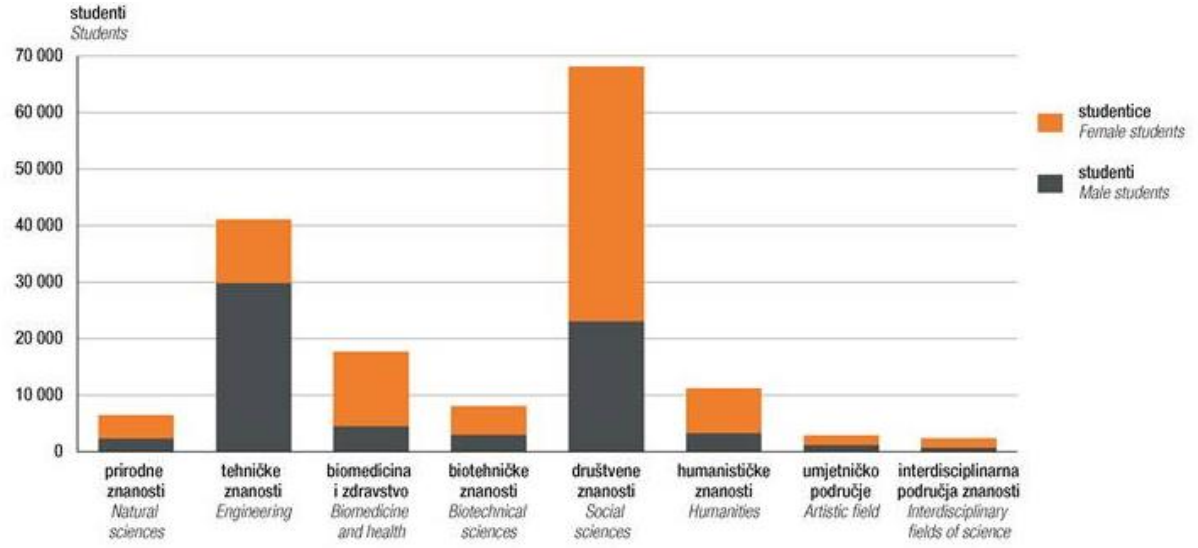
	Spol	Ukupno *Total*	I. godina *1st year*	II. godina *2nd year*	III. godina *3rd year*	IV. godina *4th year*	V. godina *5th year*	VI. godina *6th year*	*Sex*	
Visoka učilišta	svega	158 016	58 726	50 448	37 293	6 529	4 045	975	*All*	*Institutions of higher education*
	studenti	67 787	26 221	21 602	16 199	2 132	1 307	326	*Male students*	
	studentice	90 229	32 505	28 846	21 094	4 397	2 738	649	*Female students*	
Prema predbolonjskom programu	svega	103	16	17	23	16	31	-	*All*	*According to pre-Bologna programme*
	studenti	95	16	17	22	15	25	-	*Male students*	
	studentice	8	-	-	1	1	6	-	*Female students*	
Sveučilišni dodiplomski studij	svega	103	16	17	23	16	31	-	*All*	*Undergraduate university study*
	studenti	95	16	17	22	15	25	-	*Male students*	
	studentice	8	-	-	1	1	6	-	*Female students*	

Prema Bolonjskom programu	svega	157 913	58 710	50 431	37 270	6 513	4 014	975	*All*	*According to Bologna programme*
	studenti	67 692	26 205	21 585	16 177	2 117	1 282	326	*Male students*	
	studentice	90 221	32 505	28 846	21 093	4 396	2 732	649	*Female students*	
Kratki stručni studij	svega	53	17	34	2	-	-	-	*All*	*Professional short-term study*
	studenti	48	16	30	2	-	-	-	*Male students*	
	studentice	5	1	4	-	-	-	-	*Female students*	
Preddiplomski stručni studij	svega	39 526	13 555	11 150	14 430	391	-	-	*All*	*Undergraduate professional study*
	studenti	20 158	7 252	5 598	7 109	199	-	-	*Male students*	
	studentice	19 368	6 303	5 552	7 321	192	-	-	*Female students*	
Specijalistički diplomski stručni studij	svega	6 965	2 994	3 971	-	-	-	-	*All*	*Specialist graduate professional study*
	studenti	3 345	1 397	1 948	-	-	-	-	*Male students*	
	studentice	3 620	1 597	2 023	-	-	-	-	*Female students*	
Preddiplomski sveučilišni studij	svega	55 502	20 568	15 621	17 711	1 602	-	-	*All*	*Undergraduate university study*
	studenti	24 110	9 426	6 774	7 351	559	-	-	*Male students*	
	studentice	31 392	11 142	8 847	10 360	1 043	-	-	*Female students*	
Diplomski sveučilišni studij	svega	29 496	14 840	14 656	-	-	-	-	*All*	*Graduate university study*
	studenti	11 321	5 752	5 569	-	-	-	-	*Male students*	
	studentice	18 175	9 088	9 087	-	-	-	-	*Female students*	
Integrirani preddiplomski i diplomski studij	svega	26 371	6 736	4 999	5 127	4 520	4 014	975	*All*	*Integrated undergraduate and graduate study*
	studenti	8 710	2 362	1 666	1 715	1 359	1 282	326	*Male students*	
	studentice	17 661	4 374	3 333	3 412	3 161	2 732	649	*Female students*	

Izvor: Državni zavod za statistiku (2019). Preuzeto sa: https://www.dzs.hr/ [18. 8. 2019.]

Iz tablice je vidljivo da je na kratki stručni studij upisano je manje od 0,1 % studenata, na preddiplomski stručni studij 25 % studenata, na specijalistički diplomski stručni studij 4,4 % studenata, na preddiplomski sveučilišni studij 35,1 % studenata, na diplomski sveučilišni studij 18,6 % studenata te na integrirani preddiplomski i diplomski studij 16,7 % studenata. Također, primjetno je da još uvijek ima onih koji studiraju po starom programu prije Bolonje.

Grafikon 2. Studenti upisani na visoka učilišta prema znanstvenim i umjetničkim područjima studija i spolu u akademskoj godini 2018./2019.

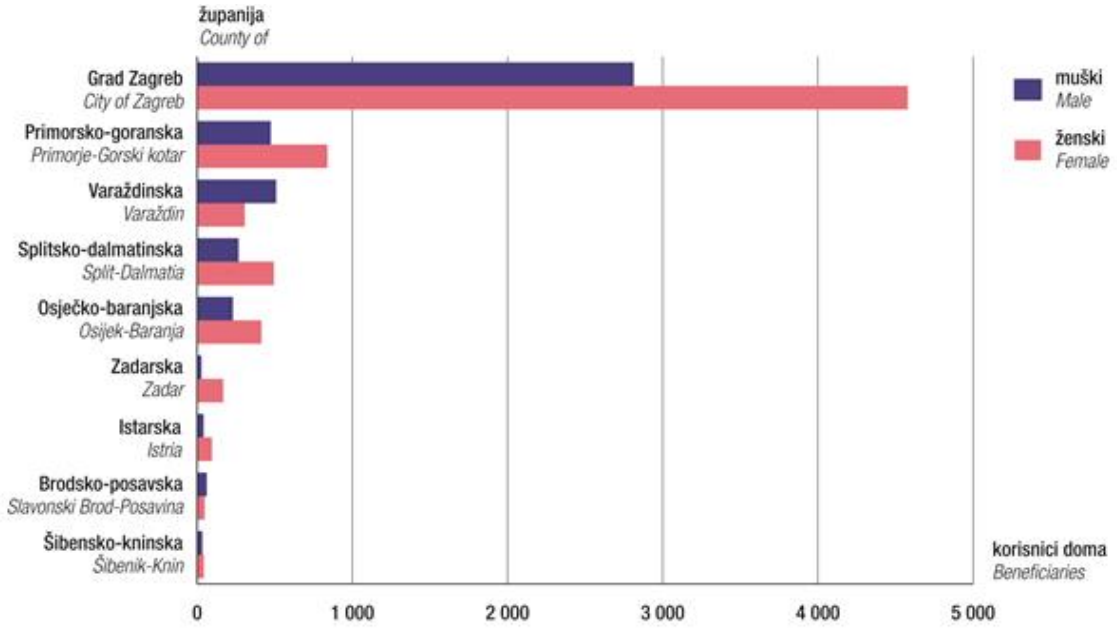
Izvor: Državni zavod za statistiku (2019). Preuzeto sa: https://www.dzs.hr/ [18. 8. 2019.]

Prema znanstvenim i umjetničkim područjima na koja se odnose studijski programi, najviše je zastupljeno područje društvenih znanosti (43,1 %), slijedi područje tehničkih znanosti (26 %), područje biomedicine i zdravstva (11,2 %), područje humanističkih znanosti (7,1 %), područje biotehničkih znanosti (5,1 %), područje prirodnih znanosti (4,1 %), umjetničko područje (1,9 %) te interdisciplinarna područja znanosti (1,5 %).

4.5 Studentski smještaj

Smještaj studenata jedan je od važnih stavki u životu studenta, ali i pokazatelj razine kvalitete studentskog standarda. Iako, kapacitet studentskog smještaja se širio u zadnjih 10 godina, primjetno je da još nema dovoljno kapaciteta za sve one studente koji bi u drugom gradu živjeli u studentskom domu, što onda povlači problem dodatne potrošnje novca i otežavanja studiranja u drugome gradu iz razloga što studentski smještaj u privatnom smještaju zbog trenutačnog odnosa na tržištu nekretnina, zasigurno nije povoljan za džep svakog studenta. To dovodi do dodatnog problema prevelikog rada redovitih studenata preko student servisa radi pokrivanja troškova studiranja (u ovom primjeru smještaja), što onda odražava na kvalitetu studiranja.

Grafikon 3. Studenti smješteni u studentske domove po županijama i prema spolu u akademskoj godini 2018./2019.

Izvor: Državni zavod za statistiku (2019). Preuzeto sa: https://www.dzs.hr/ [18. 8. 2019.]

Iz navedenog grafikona je vidljivo kako je najveći broj studenata smještenih u Zagrebu, zatim Primorsko-goranskoj županiji, Varaždinskoj županiji, Splitsko-dalmatinskoj županiji te Osječko-baranjskoj županiji. Trenutni smještajni kapaciteti nisu dovoljni potražnji studenata.

Tablica 9. Studentski domovi, korisnici i zaposlenici po županijama i prema spolu u akademskoj godini 2018./2019.

Županija	Domovi *Boarding homes*	Korisnici *Beneficiaries*			Zaposlenici *Persons in employment*			*County of*
		ukupno *Total*	muški *Male*	ženski *Female*	ukupno *Total*	muški *Male*	ženski *Female*	
Republika Hrvatska	15	11 443	4 455	6 988	247	74	173	*Republic of Croatia*
Varaždinska	1	816	509	307	16	4	12	*Varaždin*
Primorsko-goranska	2	1 314	474	840	17	3	14	*Primorje-Gorski kotar*
Brodsko-posavska	1	110	62	48	14	2	12	*Slavonski Brod-Posavina*
Zadarska	1	195	27	168	8	5	3	*Zadar*
Osječko-baranjska	2	644	230	414	19	5	14	*Osijek-Baranja*
Šibensko-kninska	1	76	33	43	2	-	2	*Šibenik-Knin*
Splitsko-dalmatinska	2	760	266	494	26	5	21	*Split-Dalmatia*
Istarska	1	136	41	95	8	5	3	*Istria*
Grad Zagreb	4	7 392	2 813	4 579	137	45	92	*City of Zagreb*

Izvor: Državni zavod za statistiku (2019). Preuzeto sa: https://www.dzs.hr/ [18. 8. 2019.]

U akademskoj godini 2018./2019. radilo je 15 studentskih domova. U studentskim domovima u akademskoj godini 2018./2019. bila su smještena 11.443 studenta, dok je broj studenata koji nisu primljeni zbog popunjenog kapaciteta bio 5.279. Udio studentica korisnica studentskih domova bio je 61,1 %. U akademskoj godini 2018./2019. u studentskim domovima bilo je 247 zaposlenika. Udio žena bio je 70 %.

4.6 Diplomirani studenti

Pod pojmom diplomirani student smatra se osoba koja je završila preddiplomski ili diplomski studij bez obzira radi li se o stručnom ili sveučilišnom studiju.

Tablica 10. Studenti koji su diplomirali/završili studij na visokim učilištima prema vrsti visokih učilišta u 2018.

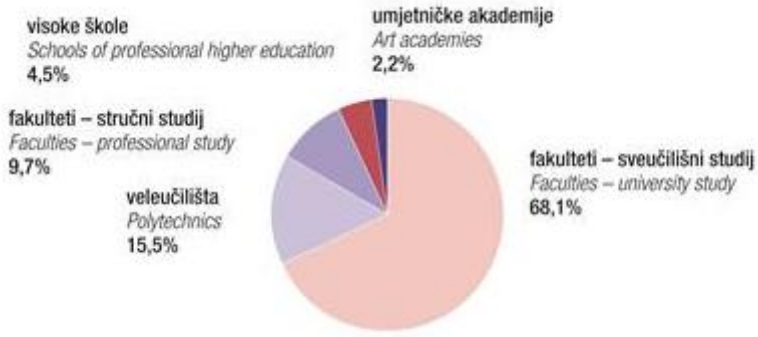
	Ukupno *Total*			Način studiranja *Mode of study*						
				Redoviti *Full-time*			Izvanredni *Part-time*			
	svega *All*	studenti *Male students*	studentice *Female students*	svega *All*	studenti *Male students*	studentice *Female students*	svega *All*	studenti *Male students*	studentice *Female students*	
Visoka učilišta	33 241	13 105	20 136	24 428	9 488	14 940	8 813	3 617	5 196	*Institutions of higher education*
Visoke škole	1 487	801	686	642	287	355	845	514	331	*Schools of professional higher education*
Veleučilišta	5 141	2 327	2 814	2 564	1 127	1 437	2 577	1 200	1 377	*Polytechnics*
Fakulteti	25 874	9 738	16 136	20 525	7 850	12 675	5 349	1 888	3 461	*Faculties*
Stručni studij	3 244	1 225	2 019	1 441	540	901	1 803	685	1 118	*Professional study*
Sveučilišni studij	22 630	8 513	14 117	19 084	7 310	11 774	3 546	1 203	2 343	*University study*
Umjetničke akademije	739	239	500	697	224	473	42	15	27	*Art academies*

Izvor: Državni zavod za statistiku (2019). Preuzeto sa: https://www.dzs.hr/ [18. 8. 2019.]

Tijekom 2018. na visokim učilištima Republike Hrvatske diplomirao je ili završio studij 33.241 student. Od ukupnog broja studenata koji su diplomirali/završili studij, 73,5 % jesu redoviti studenti, a 26,5 % izvanredni studenti. Udio studentica koje su diplomirale/završile studij u 2018. jest 60,6 %.

Od ukupnog broja studenata koji su diplomirali/završili studij, na visokim je školama diplomiralo/završilo studij 4,5 % studenata, na veleučilištima 15,5 %, na fakultetima 77,8 % (na stručnom studiju 9,7 %, a na sveučilišnom studiju 68,1 % studenata), dok je na umjetničkim akademijama diplomiralo 2,2 % studenata.

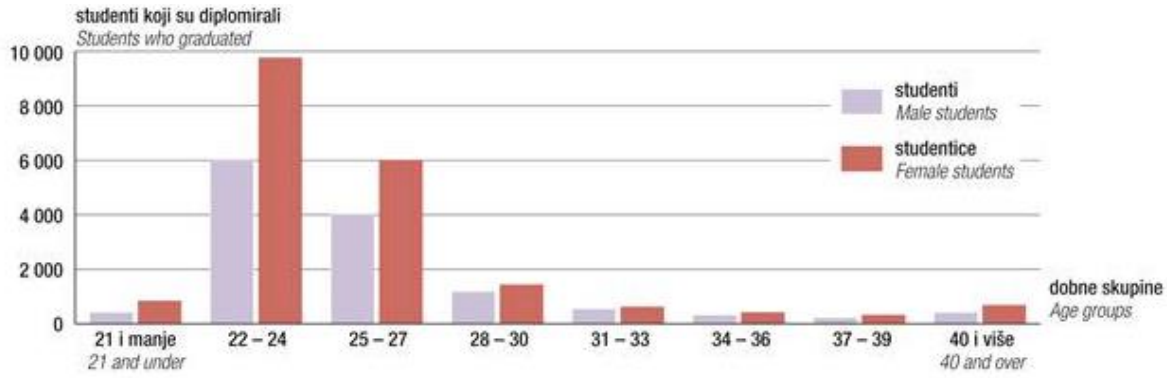
Grafikon 4. Studenti koji su diplomirali/završili studij na visokim učilištima prema vrsti visokog učilišta u 2018.

Izvor: Državni zavod za statistiku (2019). Preuzeto sa: https://www.dzs.hr/ [18. 8. 2019.]

Iz grafikona je vidljivo da je najviše diplomiranih sa fakulteta (sveučilišni studij), a najmanje sa visokih škola (stručni studiji) i umjetničkih akademija.

Grafikon 5. Studenti koji su diplomirali/završili studij na visokim učilištima prema dobnim skupinama i spolu u 2018.

Izvor: Državni zavod za statistiku (2019). Preuzeto sa: https://www.dzs.hr/ [18. 8. 2019.]

S obzirom na godine života, 3,8 % studenata koji su diplomirali/završili studij u 2018. pripada dobnoj skupini od 21 i manje godina, 47,4 % pripada dobnoj skupini od 22 do 24 godine, 30,1 % pripada dobnoj skupini od 25 do 27 godina, 7,9 % pripada dobnoj skupini od 28 do 30 godina, 3,5 % pripada dobnoj skupini od 31 do 33 godine, 2,3 % pripada dobnoj skupini od 34 do 36 godina, 1,7 % pripada dobnoj skupini od 37 do 39 godina, a 3,3 % pripada dobnoj skupini od 40 i više godina.

Tablica 11. Studenti koji su diplomirali/završili studij na visokim učilištima prema vrsti visokog učilišta, vrsti studija i spolu u 2018.

	Spol	Ukupno *Total*	Visoke škole *Schools of professional higher education*	Veleučilišta *Polytechnics*	Fakulteti *Faculties*			Umjetničke akademije *Art academies*	*Sex*	
					ukupno *Total*	stručni studij *Professional study*	sveučilišni studij *University study*			
Visoka učilišta	svega	33 241	1 487	5 141	25 874	3 244	22 630	739	*All*	*Institutions of higher education*
	studenti	13 105	801	2 327	9 738	1 225	8 513	239	*Male*	
	studentice	20 136	686	2 814	16 136	2 019	14 117	500	*Female*	
Prema predbolonjskom	svega	27	-	-	27	-	27	-	*All*	*According to pre-Bologna programme*
programu	studenti	23	-	-	23	-	23	-	*Male*	
	studentice	4	-	-	4	-	4	-	*Female*	
Sveučilišni dodiplomski studij	svega	27	-	-	27	-	27	-	*All*	*Undergraduate university study*
	studenti	23	-	-	23	-	23	-	*Male*	
	studentice	4	-	-	4	-	4	-	*Female*	
Prema bolonjskom programu	svega	33 214	1 487	5 141	25 847	3 244	22 603	739	*All*	*According to Bologna programme*
	studenti	13 082	801	2 327	9 715	1 225	8 490	239	*Male*	
	studentice	20 132	686	2 814	16 132	2 019	14 113	500	*Female*	
Kratki stručni preddiplomski studij	svega	10	3	-	7	7	-	-	*All*	*Undergraduate short professional study*
	studenti	7	3	-	4	4	-	-	*Male*	
	studentice	3	-	-	3	3	-	-	*Female*	
Stručni preddiplomski studij	svega	7 371	992	3 916	2 463	2 463	-	-	*All*	*Undergraduate professional study*
	studenti	3 160	532	1 674	954	954	-	-	*Male*	
	studentice	4 211	460	2 242	1 509	1 509	-	-	*Female*	
Specijalistički diplomski stručni studij	svega	2 491	492	1 225	774	774	-	-	*All*	*Specialist professional graduate study*
	studenti	1 186	266	653	267	267	-	-	*Male*	
	studentice	1 305	226	572	507	507	-	-	*Female*	
Sveučilišni preddiplomski studij	svega	11 038	-	-	10 697	-	10 697	341	*All*	*Undergraduate university study*
	studenti	4 304	-	-	4 211	-	4 211	93	*Male*	
	studentice	6 734	-	-	6 486	-	6 486	248	*Female*	
Sveučilišni diplomski studij	svega	9 562	-	-	9 272	-	9 272	290	*All*	*Graduate university study*
	studenti	3 604	-	-	3 501	-	3 501	103	*Male*	
	studentice	5 958	-	-	5 771	-	5 771	187	*Female*	
Integrirani preddiplomski i diplomski studij	svega	2 742	-	-	2 634	-	2 634	108	*All*	*Integrated undergraduate and*

Izvor: Državni zavod za statistiku (2019). Preuzeto sa: https://www.dzs.hr/ [18. 8. 2019.]

Prema bolonjskom programu, najviše studenata diplomiralo je na sveučilišnome preddiplomskom studiju, njih 33,2 %, na sveučilišnome diplomskom studiju 28,8 %, na stručnome preddiplomskom studiju 22,2 %, na integriranome preddiplomskome i diplomskom studiju 8,2 %, na specijalističkome diplomskome stručnom studiju 7,5 %, a kratki stručni preddiplomski studij završilo je 0,1 % studenata.

Tablica 12. Studenti koji su diplomirali/završili studij prema znanstvenim i umjetničkim područjima studija u 2018.

	Ukupno *Total*		Znanstveno i umjetničko područje studija *Scientific and artistic field of study*							
	svega *All*	žene *Women*	prirodne znanosti *Natural sciences*	tehničke znanosti *Engineering*	biomedicina i zdravstvo *Biomedicine and health*	biotehničke znanosti *Biotechnical sciences*	društvene znanosti *Social sciences*	humanističke znanosti *Humanities*	umjetničko područje *Artistic field*	interdisciplinarna područja znanosti *Interdisciplinary fields of science*
Ukupno *Total*	33 241	20 136	1 503	8 481	3 510	1 866	14 194	2 274	725	688
Visoke škola *Schools of higher education*	1 487	686	-	350	-	64	1 052	4	17	-
Veleučilišta *Polytechnics*	5 141	2 814	-	1 627	1 188	165	2 076	-	-	85
Fakulteti *Faculties*	25 874	16 136	1 503	6 504	2 322	1 637	11 066	2 265	107	470
Stručni studij *Professional study*	3 244	2 019	-	689	349	67	2 126	13	-	-
Sveučilišni studij *University study*	22 630	14 117	1 503	5 815	1 973	1 570	8 940	2 252	107	470
Umjetničke akademije *Art academies*	739	500	-	-	-	-	-	5	601	133

Izvor: Državni zavod za statistiku (2019). Preuzeto sa: https://www.dzs.hr/ [18. 8. 2019.]

U 2018. najveći broj studenata koji su diplomirali/završili studij iz sljedećih je područja: društvene znanosti (42,7 %), slijede tehničke znanosti (25,5 %), biomedicina i zdravstvo (10,6 %), humanističke znanosti (6,8 %), biotehničke znanosti (5,6 %), prirodne znanosti (4,5 %), umjetničko područje (2,2 %) te interdisciplinarna područja znanosti (2,1 %).

4.7 Doktori znanosti

Doktori znanosti predstavljaju stup visokog obrazovanja i upravo oni daju značajan doprinos akademskoj zajednici i društvu u cjelini. Od ukupno 628 doktora znanosti u 2018., na Sveučilištu u Zagrebu doktoriralo je 69,9 %, na Sveučilištu u Splitu 9,2 %, na Sveučilištu u Rijeci 8,1 %, na Sveučilištu u Osijeku 8,0 %, na Sveučilištu u Zadru 4,3 %, a na Sveučilištu u Puli 0,5 % doktora znanosti. Udio žena doktora znanosti bio je 53,8 %.

Tablica 13. Doktori znanosti prema znanstvenome i umjetničkom području i polju doktorske disertacije, dobnim skupinama i spolu u 2018.

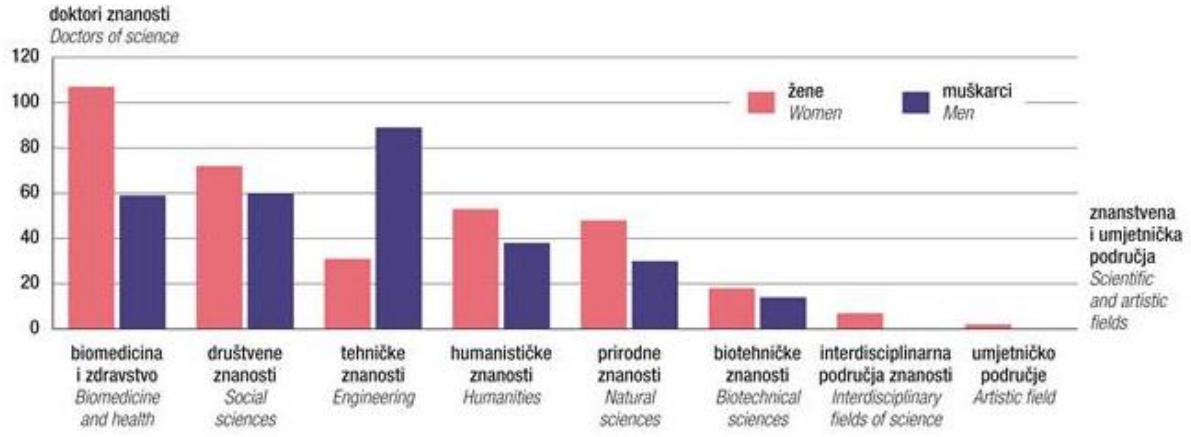
	Ukupno *Total*		Dobne skupine *Age groups*						
	svega *All*	žene *Women*	do 29 *Up to 29*	30 – 34	35 – 39	40 – 44	45 – 49	50 i više *50 and over*	
Ukupno	628	338	64	193	147	98	57	69	*Total*
Prirodne znanosti	78	48	23	31	12	8	1	3	*Natural sciences*
Matematika	11	6	6	2	1	-	-	-	*Mathematics*
Fizika	4	2	1	2	-	1	-	-	*Physics*
Geologija	3	-	1	1	-	1	-	-	*Geological science*
Kemija	27	18	8	11	6	2	-	-	*Chemistry*
Biologija	28	20	5	13	3	3	1	3	*Biology*
Interdisciplinarne prirodne znanosti	5	2	-	2	2	1	-	-	*Interdisciplinary natural sciences*
Tehničke znanosti	120	31	23	42	18	16	10	11	*Engineering*
Arhitektura i urbanizam	9	6	-	-	2	4	1	2	*Architecture and town planning*
Brodogradnja	1	-	1	-	-	-	-	-	*Naval architecture*
Elektrotehnika	27	5	5	12	2	5	1	2	*Electrical engineering*
Geodezija	6	1	2	2	1	-	-	1	*Geodesy*
Građevinarstvo	10	7	2	6	2	-	-	-	*Civil engineering*
Grafička tehnologija	6	3	-	2	-	2	2	-	*Graphic technology*
Kemijsko inženjerstvo	7	2	3	-	3	-	1	-	*Chemical engineering*
Računalstvo	18	1	5	7	2	2	2	-	*Computer science*
Rudarstvo, nafta i geološko inženjerstvo	4	2	-	1	2	-	1	-	*Mining, petroleum and geological engineering*
Strojarstvo	24	4	5	9	2	2	2	4	*Mechanical engineering*
Tehnologija prometa i transport	8	-	-	3	2	1	-	2	*Technology of transport and traffic*
Biomedicina i zdravstvo	166	107	6	44	41	35	19	21	*Biomedicine and health*
Temeljne medicinske znanosti	31	22	3	15	6	3	1	3	*Basic medical sciences*
Kliničke medicinske znanosti	90	57	1	18	24	21	14	12	*Clinical medicine*
Javno zdravstvo i zdravstvena zaštita	7	4	1	3	-	1	1	1	*Public health and health care*
Veterinarska medicina	7	3	-	-	-	3	2	2	*Veterinary medicine*
Dentalna medicina	20	11	1	2	8	6	1	2	*Dental medicine*
Farmacija	11	10	-	6	3	1	-	1	*Pharmacy*
Biotehničke znanosti	32	18	2	13	5	6	2	4	*Biotechnical sciences*
Poljoprivreda (agronomija)	19	9	-	6	3	5	2	3	*Agronomy*
Šumarstvo	4	1	-	4	-	-	-	-	*Forestry*
Biotehnologija	2	1	1	-	1	-	-	-	*Biotechnology*
Prehrambena tehnologija	4	4	1	1	-	1	-	1	*Food technology*
Nutriocionizam	3	3	-	2	1	-	-	-	*Nutrition*
Društvene znanosti	132	72	4	36	40	18	12	22	*Social sciences*
Ekonomija	45	26	1	12	15	4	5	8	*Economics*
Pravo	11	5	-	2	4	2	-	3	*Law*
Politologija	8	6	-	2	3	1	-	2	*Political science*
Edukacijsko-rehabilitacijske znanosti	1	1	-	-	1	-	-	-	*Education and rehabilitation sciences*
Informacijske i komunikacijske znanosti	27	13	1	6	5	5	3	7	*Information and communication sciences*
Sociologija	1	1	-	1	-	-	-	-	*Sociology*
Psihologija	7	5	-	4	3	-	-	-	*Psychology*
Pedagogija	13	10	-	3	5	3	2	-	*Pedagogy*
Kineziologija	17	5	2	6	4	1	2	2	*Kinesiology*
Interdisciplinarne društvene znanosti	2	-	-	-	-	2	-	-	*Interdisciplinary social sciences*

Humanističke znanosti	91	53	5	22	30	15	12	7	*Humanities*
Filozofija	11	5	1	3	4	1	1	1	*Philosophy*
Teologija	4	1	-	-	-	3	1	-	*Theology*
Filologija	31	21	2	7	12	3	3	4	*Linguistics*
Povijest	17	6	1	5	5	3	3	-	*History*
Povijest umjetnosti	7	6	-	1	4	-	2	-	*History of arts*
Znanost o umjetnosti	4	4	-	1	-	2	1	-	*Science of arts*
Arheologija	4	4	1	-	2	1	-	-	*Archaeology*
Etnologija i antropologija	7	5	-	1	1	2	1	2	*Ethnology and anthropology*
Interdisciplinarne humanističke znanosti	6	1	-	4	2	-	-	-	*Interdisciplinary humanities*
Umjetničko područje	2	2	-	2	-	-	-	-	*Artistic field*
Likovne umjetnosti	2	2	-	2	-	-	-	-	*Visual arts*
Interdisciplinarna područja znanosti	7	7	1	3	1	-	1	1	*Interdisciplinary fields of science*
Kroatologija	2	2	-	1	1	-	-	-	*Croatian studies*
Biotehnologija u biomedicini	3	3	1	2	-	-	-	-	*Biotechnology in biomedicine*
Obrazovne znanosti	2	2	-	-	-	-	1	1	*Educational sciences*

Izvor: Državni zavod za statistiku (2019). Preuzeto sa: https://www.dzs.hr/ [18. 8. 2019.]

Najveći broj doktora znanosti dolazi iz područja biomedicine i zdravstva, zatim društvenih znanosti, tehničkih znanosti, humanističkih znanosti i prirodnih znanosti. Najmanji broj doktora znanosti dolazi iz umjetničkih područja i interdisciplinarnih područja znanosti.

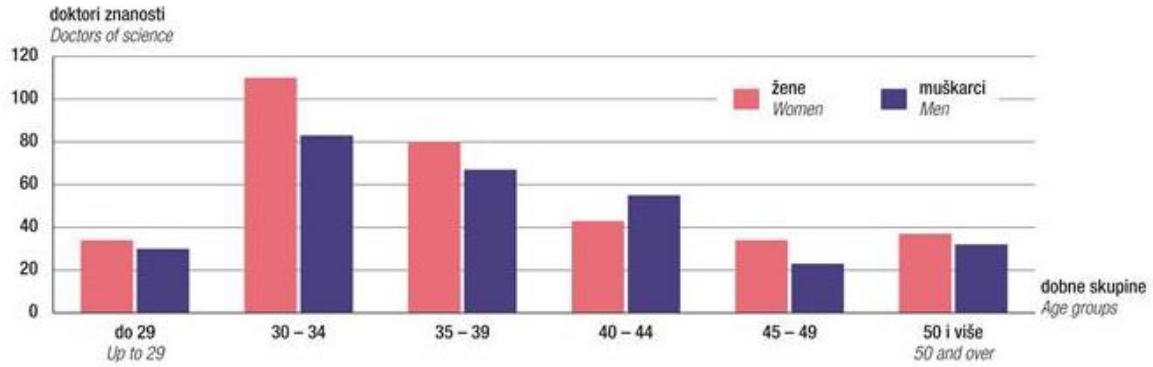
Grafikon 6. Doktori znanosti prema znanstvenome i umjetničkom području doktorske disertacije i spolu u 2018.

Izvor: Državni zavod za statistiku (2019). Preuzeto sa: https://www.dzs.hr/ [18. 8. 2019.]

U 2018. najveći je broj doktorskih disertacija bio iz područja biomedicine i zdravstva (26,5 %), slijedilo je područje društvenih znanosti (21 %), područje tehničkih znanosti (19,1 %), područje humanističkih znanosti (14,5 %), područje prirodnih znanosti (12,4 %), područje biotehničkih znanosti (5,1 %) i interdisciplinarna područja znanosti (1,1 %). Najmanje doktorskih disertacija bilo je iz umjetničkog područja (0,3 %).

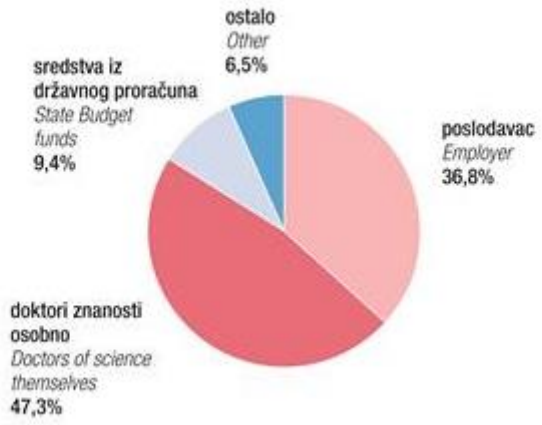
Grafikon 7. Doktori znanosti prema dobnim skupinama i spolu u 2018.

Izvor: Državni zavod za statistiku (2019). Preuzeto sa: https://www.dzs.hr/ [18. 8. 2019.]

Prosječna dob doktora znanosti bila je 38,6 godina, a modalna skupina (s najvećom frekvencijom) bila je od 30 do 34 godine. Žene su u prosjeku bile mlađe (38 godina) od muškaraca (39 godina).

Grafikon 8. Doktori znanosti prema načinu plaćanja doktorata u 2018.

Izvor: Državni zavod za statistiku (2019). Preuzeto sa: https://www.dzs.hr/ [18. 8. 2019.]

Troškove doktorskog studija osobno je platilo 47,3 % doktora znanosti, dok za 36,8 % doktora znanosti je platio poslodavac. Za njih tek 9,4 % izdvojena su sredstva iz državnog proračuna.

4.8 Nastavnici i suradnici

Nastavnici i suradnici su osobe koje rade ono najbitnije u visokom obrazovanju, a to je transfer znanja. Nažalost, na brojnim visokim učilištima se događa situacija u kojoj su brojni nastavnici preopterećeni nastavom, dok vanjski suradnici osiguravaju da se cijeli sustav ne sruši.

Tablica 14. Nastavnici i suradnici u nastavi prema zvanju, zaposleni na temelju ugovora o radu i angažirani na temelju ugovora o djelu u akademskoj 2018./2019.

	Ukupno *Total*		U ekvivalentu pune zaposlenosti/ angažiranosti (FTE[1)]) *in full-time equivalent*[1)]		Zaposleni na temelju ugovora o radu *Working on employment contract basis*				Angažirani na temelju ugovora o djelu *Working on contractual agreement basis*			
					ukupno *Total*		u ekvivalentu pune zaposlenosti (FTE[1)]) *in full-time equivalent*[1)]		ukupno *Total*		u ekvivalentu pune angažiranosti (FTE[1)]) *in full-time equivalent*[1)]	
	svega *All*	žene *Women*	svega *All*	žene *Women*	svega *All*	žene *Women*	svega *All*	žene *Women*	svega *All*	žene *Women*	svega *All*	žene *Women*
Ukupno *Total*	17 706	8 819	12 523,2	6 175,1	11 351	5 590	10 690,6	5 313,2	6 355	3 229	1 832,6	861,9
Redoviti profesori *Full professors*	2 764	1 002	2 180,0	818,2	2 152	824	2 008,8	776,1	612	178	171,2	42,1
Izvanredni profesori *Associate professors*	2 040	949	1 672,9	790,1	1 675	799	1 567,4	750,3	365	150	105,5	39,8
Docenti *Assistant professors*	3 521	1 775	2 780,3	1 426,0	2 794	1 426	2 582,2	1 336,4	727	349	198,1	89,6
Profesori visoke škole *College professors*	369	143	244,9	101,4	221	89	194,3	84,7	148	54	50,6	16,7
Viši predavači *Senior lecturers*	1 087	542	836,2	442,3	731	408	713,6	403,1	356	134	122,6	39,2
Predavači *Lecturers*	1 599	833	858,9	452,5	647	348	595,3	325,3	952	487	263,6	127,2
Viši lektori *Senior language instructors*	112	79	82,8	66,4	77	63	75,4	62,2	35	16	7,4	4,2
Lektori *Language instructors*	61	51	55,8	46,2	52	43	52,0	43,0	9	8	3,8	3,2
Viši umjetnički suradnici *Senior artistic associates*	12	5	11,4	5,0	11	5	11,0	5,0	1	-	0,4	-
Umjetnički suradnici *Artistic associates*	60	36	35,2	16,0	19	6	19,0	6,0	41	30	16,2	10,0
Viši asistenti *Senior assistants*	979	579	831,4	498,7	812	488	787,2	475,6	167	91	44,2	22,9
Asistenti *Assistants*	3 330	1 813	2 230,4	1 190,3	1 771	942	1 695,4	894,3	1 559	871	535,0	296,0
Viši stručni suradnici *Senior professional associates*	204	107	83,7	43,2	53	27	53,0	27,0	151	80	30,7	16,2
Stručni suradnici *Professional associates*	1 066	576	462,5	171,7	290	89	290,0	89,0	776	487	172,5	82,7
Stručni savjetnici *Professional advisers*	149	127	64,2	51,8	43	33	43,0	33,0	106	94	21,2	18,8
Gostujući profesori ili nastavnici *Visiting professors or teachers*	353	202	92,6	55,3	3	2	3,0	2,0	350	200	89,6	53,3

Izvor: Državni zavod za statistiku (2019). Preuzeto sa: https://www.dzs.hr/ [18. 8. 2019.]

U akademskoj godini 2018./2019. na visokim učilištima zaposleno je 17.706 nastavnika i suradnika u nastavi na temelju ugovora o radu ili angažirano na temelju ugovora o djelu. Iskazan ekvivalentom pune zaposlenosti/angažiranosti, ukupan broj nastavnika i suradnika u nastavi jest 12.523,2. Od toga je 85,4 % udio nastavnika i suradnika u nastavi koji predaju na temelju ugovora o radu, a 14,6 % udio nastavnika i suradnika u nastavi koji predaju na temelju ugovora o djelu.

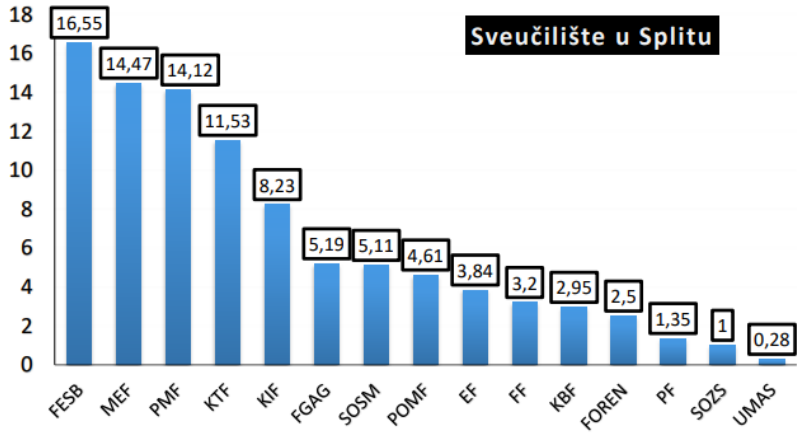
Od ukupnog broja nastavnika i suradnika u nastavi zaposlenih na temelju ugovora o radu, 67,9 % su doktori znanosti, a 12,9 % magistri znanosti i magistri/specijalisti. Udio žena zaposlenih na temelju ugovora o radu jest 49,2 % (od toga je udio žena s doktoratom 67,1 %, a udio žena magistara znanosti i magistara/specijalista 13,7 %).

Od ukupnog broja nastavnika i suradnika u nastavi angažiranih na temelju ugovora o djelu 50,8 % jesu žene. Među nastavnicima i suradnicima u nastavi angažiranima na temelju ugovora o djelu 38,8 % je doktora znanosti (udio žena s doktoratom jest 32,6 %), a udio magistara znanosti i magistara/specijalista jest 24,5 % (udio je žena 23,6 %).

Dosta se rasprave vodi i o znanstvenoj produktivnosti nastavnika na visokim učilištima, kao indikatoru kvalitete. Na Sveučilištu u Splitu u rujnu 2018. objavljena je analiza znanstvene produktivnosti sastavnica i znanstvenika Sveučilišta u Splitu[8].

[8] Vidi više: https://www.unist.hr/DesktopModules/Bring2mind/DMX/API/Entries/Download?language=hr-HR&EntryId=1319&Command=Core_Download&PortalId=0&TabId=1580 [20. 8. 2019.]

Grafikon 9. Ukupni broj znanstvenih radova po broju djelatnika na sastavnicama Sveučilišta u Splitu u 2017.

Izvor: Sveučilište u Splitu (2018). Analiza znanstvene produktivnosti sastavnica i znanstvenika Sveučilišta u Splitu. [20. 8. 2019.]

Iz navedenog grafikona je vidljivo kako su u 2017. znanstveno najproduktivnije sastavnice Sveučilišta u Splitu bile FESB, MEF, PMF i KTF, dok su najmanje znanstveno produktivne bile FOREN, PF, SOZS i UMAS. Jedina sastavnica koja nije na popisu je Sveučilišni odjel za stručne studije (OSS) koji ni ne spada u kategoriju ovog istraživanja.[9]

[9] Sveučilišni odjel za stručne studije je sastavnica Sveučilišta u Splitu koja izvodi isključivo stručne studije te spada u jedinu takvu sastavnicu na svim sveučilištima u Republici Hrvatskoj. Prema još uvijek aktualnom Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju je propisano da se stručni studiji izvode isključivo na veleučilištima i visokim školama, dok se sveučilišni studiji izvode na Sveučilištima (s iznimkom osnivanja i stručnih studija, ali ne i stručnih sastavnica!).

Tablica 15. Znanstveni, stručni i drugi radovi objavljeni u zbornicima skupova u vremenskom razdoblju od 1990.-2019.

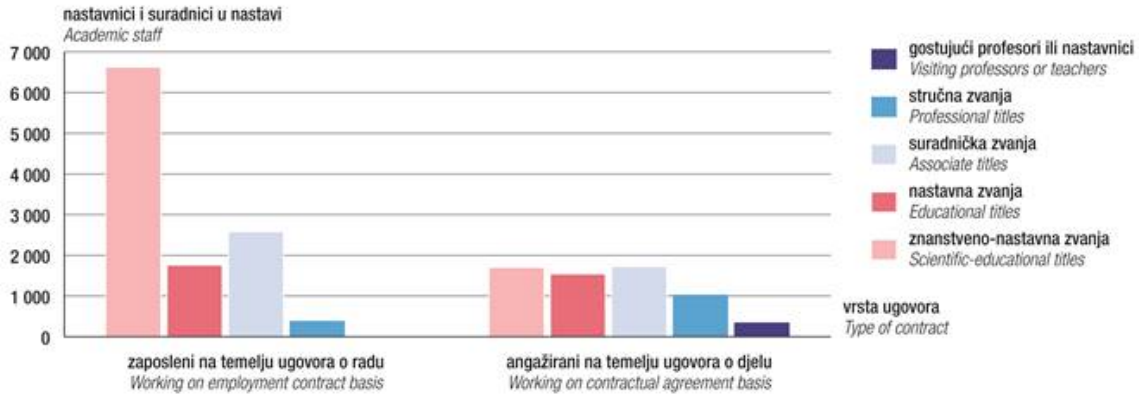
GODINA	ZNANSTVENI RADOVI U ZBORNICIMA SKUPOVA	STRUČNI RADOVI U ZBORNICIMA SKUPOVA	DRUGI RADOVI U ZBORNICIMA SKUPOVA	UKUPNO
1990.-2019.	73.147	13.495	4.968	91.322
2018.	3.091	476	176	3.743
2017.	3.226	468	208	3.902
2016.	3.339	522	233	4.094
2015.	3.478	531	228	4.237
2014.	3.702	590	280	4.572
2013.	3.598	624	277	4.499
2012.	3.906	687	280	4.873
2011.	4.202	695	281	5.178
2010.	3.781	706	241	4.728
2009.	3.779	748	249	4.776
2008.	3.838	763	261	4.862
2007.	3.679	751	274	4.704
2006.	3.144	601	235	3.980
2005.	3.409	651	214	4.274
2004.	3.084	648	249	3.981
2003.	3.204	680	210	4.094
2002.	2.779	507	190	3.476
2001.	2.086	436	158	2.680
2000.	2.529	492	130	3.151
1999.	2.164	387	121	2.672
1998.	2.447	487	126	3.060
1997.	1.695	334	136	2.165
1996.	1.077	217	75	1.369
1995.	490	122	37	649
1994.	386	121	35	542
1993.	335	98	24	457
1992.	281	63	16	360
1991.	201	32	9	242
1990.	217	58	15	2

Izvor: Izrada autora prema Hrvatskoj znanstvenoj bibliografiji[10]

[10] Vidi više: https://www.bib.irb.hr/ [20. 8. 2019.]

U vremenskom razdoblju od 1990. do kraja 2018. ukupno je objavljeno 91.322 rada, od čega su 73.147 znanstvena rada, 13.945 stručna rada i 4.968 ostalih radova objavljenih u zbornicima skupova.

Grafikon 10. Nastavnici i suradnici zaposleni prema ugovoru o radu ili djelu u akademskoj godini 2018./2019.

Izvor: Državni zavod za statistiku (2019). Preuzeto sa: https://www.dzs.hr/ [20. 8. 2019.]

Grafikon prikazuje kako su većina akademskih djelatnika izabrana u znanstveno-nastavna zvanja i suradnička zvanja, dok je najmanji broj gostujućih profesora i nastavnika.

4.9 Istraživanje i razvoj

Istraživanje i razvoj kreativni sustavni stvaralački rad s ciljem uvećavanja količine znanja uključujući znanja o čovjeku, kulturi i društvu, kao i osmišljavanje novih primjena dostupnog znanja. Da bi neka aktivnost bila IR, mora zadovoljiti pet kriterija. Aktivnost mora biti originalna (nova), kreativna, neizvjesna, sustavna i prenosiva i/ili ponovno izvediva. Pojam IR obuhvaća sljedeće tri vrste aktivnosti: temeljna, primijenjena i razvojna istraživanja[11].

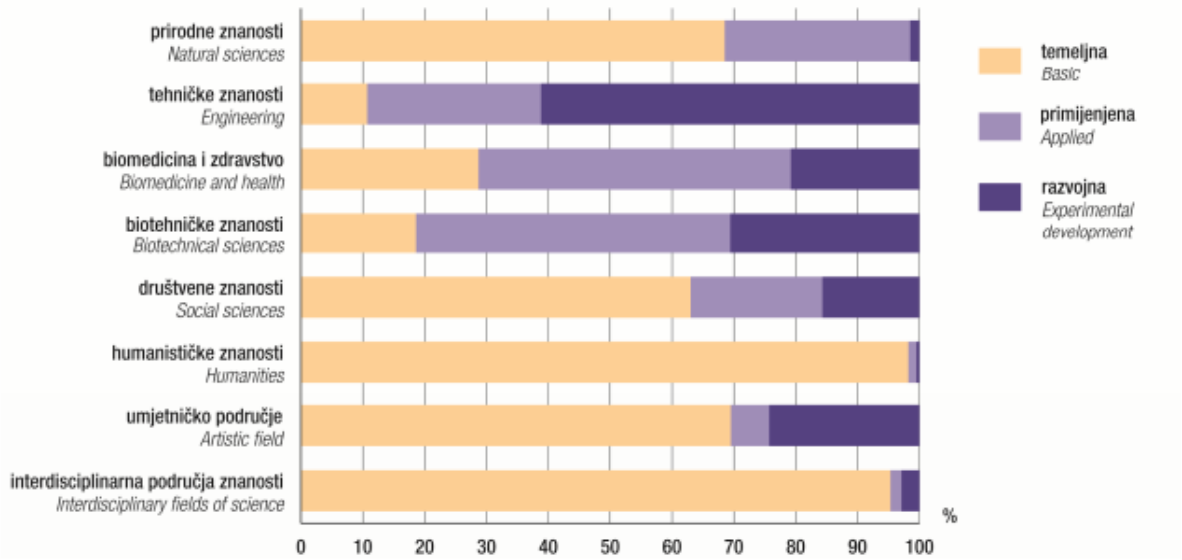
Temeljno istraživanje jest teorijski ili pokusni rad poduzet ponajprije radi postignuća novih znanja o osnovama pojava i činjenica bez konkretne praktične primjene.

[11] Definicije preuzete sa: https://www.dzs.hr/ [20. 8. 2019.]

Primijenjeno istraživanje jest teorijski ili pokusni rad poduzet ponajprije radi postignuća novih znanja i usmjeren prije svega na ostvarivanje praktičnog cilja.

Razvojno istraživanje jest sustavan rad temeljen na postojećim rezultatima znanstvenog istraživanja i praktičnog iskustva, usmjeren stvaranju novih materijala, proizvoda ili sustava te uvođenju novih procesa, sustava i usluga ili znatnom poboljšanju postojećih.

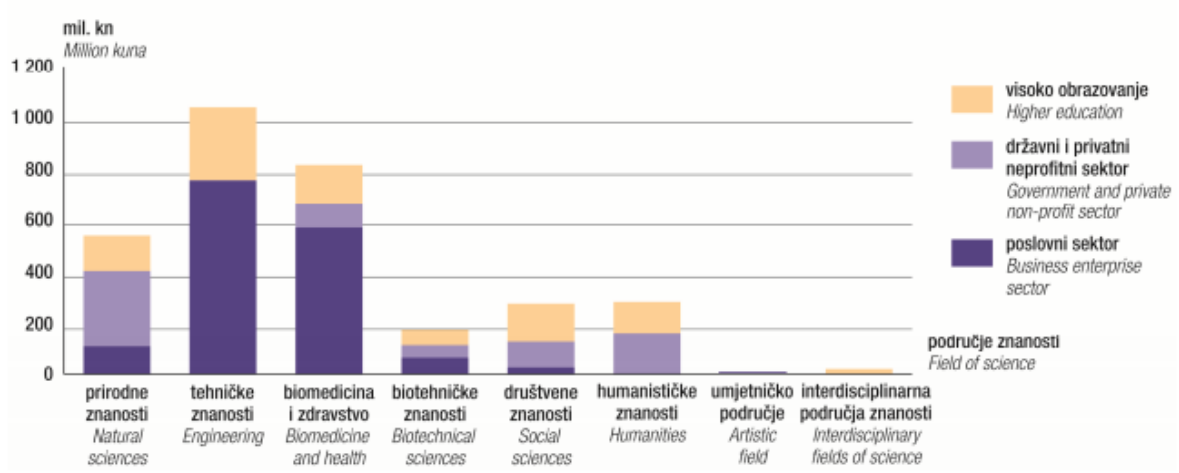
Grafikon 11. Bruto domaći izdaci za istraživanje i razvoj prema područjima znanosti istraživačko-razvojnog projekta/aktivnosti i vrstama istraživanja u 2017.

Izvor: Državni zavod za statistiku (2019). Preuzeto sa: https://www.dzs.hr/ [20. 8. 2019.]

Navedeni grafikon prikazuje kako je najviše temeljnih istraživanja. Primjenjivih istraživanja je najviše u biomedicini i zdravstvu te biotehničkim znanostima, dok je razvojnih istraživanja očekivano najviše kod tehničkih znanosti.

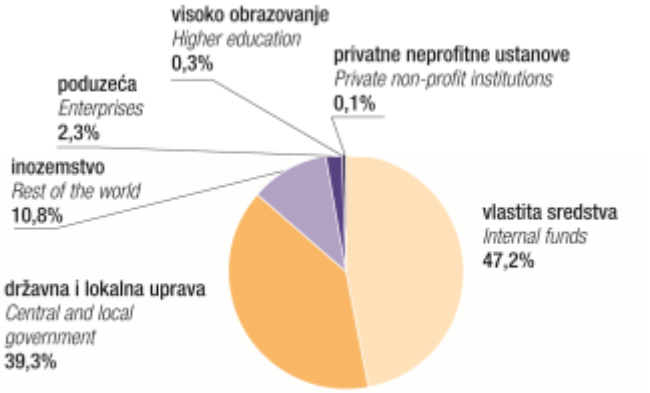
Grafikon 12. Bruto domaći izdaci za istraživanje i razvoj prema sektorima i područjima znanosti u 2017.

Izvor: Državni zavod za statistiku (2019). Preuzeto sa: https://www.dzs.hr/ [20. 8. 2019.]

Grafikon prikazuje kako je najviše novca izdvojeno za sektore tehničkih i prirodnih znanosti te biomedicine i zdravstva, dok je najmanje novca izdvojeno za interdisciplinarna područja znanosti i umjetnička područja. Također, vidljiva je najveća zastupljenost poslovnog sektora, dok je državni i privatni neprofitni sektor i visoko obrazovanje u približno jednakom omjeru.

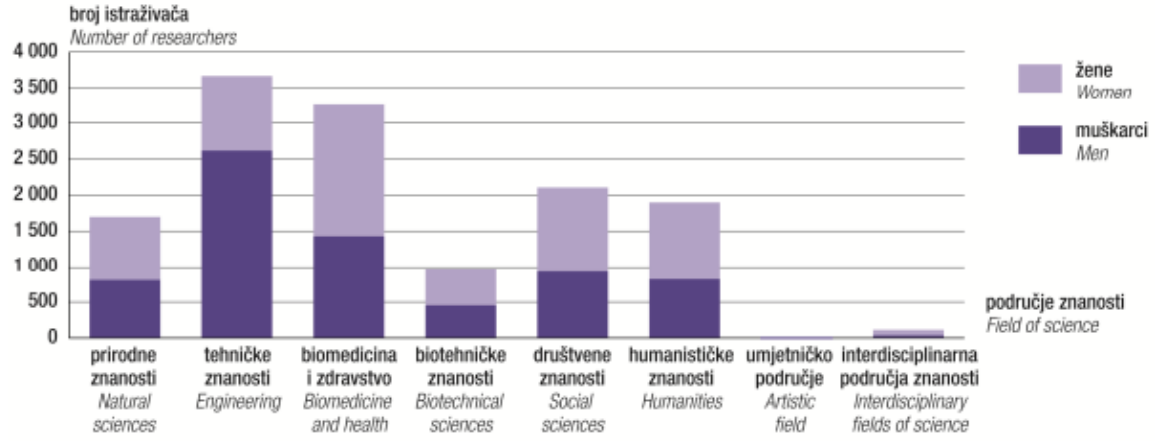
Grafikon 13. Izvori sredstava za istraživanje i razvoj u 2017.

Izvor: Državni zavod za statistiku (2019). Preuzeto sa: https://www.dzs.hr/ [20. 8. 2019.]

Najviše izvora za istraživanje i razvoj dolazi iz vlastitih sredstava 47,2 %, dok najmanje iz visokog obrazovanja 0,3 %.

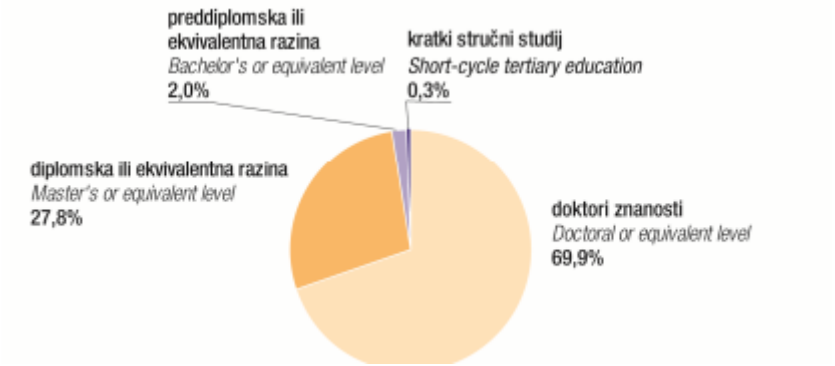
Grafikon 14. Istraživači prema područjima znanosti i spolu u 2017.

Izvor: Državni zavod za statistiku (2019). Preuzeto sa: https://www.dzs.hr/ [22. 8. 2019.]

U grafikonu je prikazano kako je najviše muškaraca istraživača zastupljeno u području tehničkih znanosti, dok je najviše žena istraživača zastupljeno u području biomedicine i zdravstva.

Grafikon 15. Istraživači prema postignutom obrazovanju u 2017.

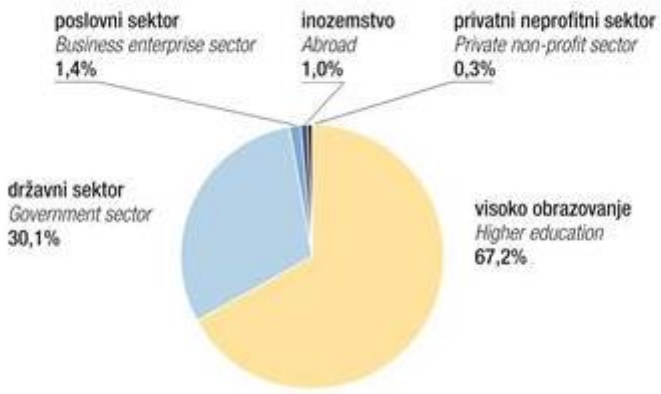
Izvor: Državni zavod za statistiku (2019). Preuzeto sa: https://www.dzs.hr/ [22. 8. 2019.]

Iz navedenog grafikona je vidljivo kako najviše istraživača ima stupanj obrazovanja doktorat znanosti (69,9 %), dok najmanji broj istraživača ima preddiplomski studij (2 %) i kratki stručni studij (0,3 %).

4.10 Proračunska izdvajanja za istraživanje i razvoj

U 2017. u Republici Hrvatskoj utrošeno je 2,6 milijardi kuna sredstava državnog proračuna za aktivnost istraživanja i razvoja (IR-a). Udio državnih proračunskih sredstava za IR u BDP-u u 2017. iznosio je 0,7 %.

Grafikon 16. Udio državnih proračunskih sredstava za IR prema sektorima (stvarni izdaci) u 2017.

Izvor: Državni zavod za statistiku (2018). Preuzeto sa: https://www.dzs.hr/ [22. 8. 2019.]

Najveći udio sredstava državnog proračuna za IR u 2017. izdvojen je za sektor visokog obrazovanja 67,2 %. Slijedi državni sektor s 30,1 %, a najmanje je sredstava bilo namijenjeno privatnome neprofitnom sektoru 0,3 %.

Tablica 16. Državna proračunska sredstva za IR[12] prema društveno-ekonomskim ciljevima i sektorima (stvarni izdaci) u 2017.

tis. kuna
Thousand kuna

	Ukupno *Total*	Poslovni sektor *Business enterprise sector*	Državni sektor *Government sector*	Visoko obrazovanje *Higher education*	Privatni neprofitni sektor *Private non-profit sector*	Inozemstvo *Abroad*	
Ukupno	2 642 307	36 617	794 951	1 776 793	8 386	25 560	*Total*
Istraživanje i iskorištavanje Zemlje	19 984	2 123	14 593	3 268	-	-	*Exploration and exploitation of the Earth*
Očuvanje okoliša	24 246	4 222	9 903	10 121	-	-	*Environment*
Istraživanje i iskorištavanje svemira	132			132	-	-	*Exploration and exploitation of space*
Transport, telekomunikacije i ostale infrastrukture	8 331	3 150	1 528	3 453	-	200	*Transport, telecommunication and other infrastructures*
Energija	6 210	750	89	371	-	-	*Energy*
Industrijska proizvodnja i tehnologija	66 421	15 140	28	51 253	-	-	*Industrial production and technology*
Zdravstvo	10 717	1 067	4 794	4 856	-	-	*Health*
Poljoprivreda	80 816	1 294	72 052	7 470	-	-	*Agriculture*
Obrazovanje	44 299		742	43 511	46	-	*Education*
Kultura, rekreacija, religija i masovni mediji	17 567		16 178	1 389	-	-	*Culture, recreation, religion and mass media*
Politički i društveni sustavi, strukture i procesi	34 373	151	28 996	5 226	-	-	*Political and social systems, structures and processes*
Opće unapređenje znanja: IR financiran iz fondova visokih učilišta	1 305 442	280	60 650	1 244 512	-	-	*General advancement of knowledge: R&D financed from GUF*
Prirodne znanosti	230 658	3	27 502	203 153	-	-	*Natural sciences*
Tehničke znanosti	310 715	262	-	310 453	-	-	*Engineering*
Biomedicina i zdravstvo	240 745	10	6 988	233 747	-	-	*Biomedicine and health*
Biotehničke znanosti	91 240	0	4 784	86 456	-	-	*Biotechnical sciences*
Društvene znanosti	213 482	-	10 696	202 786	-	-	*Social sciences*
Humanističke znanosti	218 602	5	10 680	207 917	-	-	*Humanities*
Opće unapređenje znanja: IR financiran iz drugih izvora (osim fondova visokih učilišta)	1 023 423	8 440	585 077	396 206	8 340	25 360	*General advancement of knowledge: R&D financed from sources other than GUF*
Prirodne znanosti	335 745	82	263 853	64 753	50	7 007	*Natural sciences*
Tehničke znanosti	111 178	7 884	95	98 843	258	4 098	*Engineering*
Biomedicina i zdravstvo	148 810	318	70 147	74 390	-	3 955	*Biomedicine and health*
Biotehničke znanosti	75 242	3	45 900	27 515	-	1 824	*Biotechnical sciences*
Društvene znanosti	171 344	-	102 617	64 536	-	4 191	*Social sciences*
Humanističke znanosti	181 104	153	102 465	66 169	8 032	4 285	*Humanities*
Obrana	346	-	321	25	-	-	*Defence*

Izvor: Državni zavod za statistiku (2018). Preuzeto sa: https://www.dzs.hr/ [22. 8. 2019.]

Prema društveno-ekonomskim ciljevima, najviše sredstava državnog proračuna za IR u 2017. bilo je utrošeno za cilj opće unapređenje znanja: IR financiran iz fondova visokih učilišta (49,4 %). Slijedi cilj opće unapređenje znanja: IR financiran iz drugih izvora (osim fondova visokih učilišta) s 38,7 %, a najmanje sredstava bilo je utrošeno za ciljeve istraživanje i iskorištavanje svemira te obrana (manje od 0,1 %)

[12] Istraživanje i razvoj (kreativni sustavni stvaralački rad s ciljem uvećavanja količine znanja uključujući znanja o čovjeku, kulturi i društvu, kao i osmišljavanje novih primjena dostupnog znanja)

4.11 Socijalna uključivost visokog obrazovanja u Hrvatskoj: analiza stanja[13]

Institut za razvoj obrazovanja objavio je izvješće pod nazivom **„**Socijalna uključivost visokog obrazovanja u Hrvatskoj: analiza stanja**“.** Izvješće analizira nejednakosti u pristupu visokom obrazovanju u Hrvatskoj i razlike u profilu studentskog tijela među različitim visokim učilištima te utvrđuje koje skupine studenata imaju veće financijsko i radno opterećenje, te koje češće odustaju od studija.

Iz izvješća se može izvući nekoliko zanimljivih zaključaka, a među njima su sljedeći:

1) Postoje nejednakosti u pristupu visokom obrazovanju: Osobe nižeg socioekonomskog statusa su podzastupljene u studentskoj populaciji u usporedbi s njihovom zastupljenošću u ukupnoj populaciji. Imaju puno manju vjerojatnost upisivanja visokog obrazovanja te nešto veću vjerojatnost napuštanja studija. 35 % studenata imaju očeve koji imaju tercijarno obrazovanje, a 18 % studenata imaju očeve koji su završili trogodišnju srednju školu. Ovo pokazuje velike razlike u sistemu te navodi na zaključak kako se znatno manje ljudi upisuje na fakultete zbog socijalnog stanja u obitelji. Naime, više je isplativije završiti strukovnu školu i naći zaposlenje, nego još dodatnih pet godina studirati;
2) Ranjive skupine u visokom obrazovanju imaju veće financijsko i radno opterećenje: Najranjivije skupine su studenti nižeg socioekonomskog statusa i studenti s fizičkim i mentalnim teškoćama. No, postoje i druge skupine koje nepovoljno ocjenjuju svoje iskustvo studiranja poput studenata s djecom, studenata starije dobi te studenata koji su završili strukovnu školu. Ukupno je 15 % studenata sa teškoćom u razvoju koji studiraju na visokim učilištima, a 6 % studenata ima jedno ili više djece. Zanimljivo je istaknuti kako je Hrvatska ispod prosjeka što se tiče studenata s djecom upisanih na sveučilišnim studijima, ali daleko iznad prosjeka ako se gledaju studenti na stručnim studijima;

[13] Cijelo izvješće dostupno na: http://iro.hr/wp-content/uploads/2018/02/19.Socijalna_ukljucivost_visokog_obrazovanja.pdf [22. 8. 2019.]

3) Postoje uvjeti studiranja/života koji mogu negativno utjecati na iskustvo studiranja i na obrazovne ishode**:** Okolnosti studiranja koje ne dijele svi studenti kao što su plaćanje školarina, izvanredni status, rad uz studij i stanovanje u skupljem smještaju imaju negativan utjecaj na iskustvo studiranja. 45 % studenata živi sa svojim roditeljima (čak 11 % studenata putuje iz druge županije na fakultet), a 31 % studenata su podstanari. Sveučilište u Zagrebu ujedno ima i najveći broj studenata koji stanuju u domovima, za razliku od Rijeke, Splita i Zadra (8-10 %). Izvješće je pokazalo da su najranjivija skupina studenti koji rade uz studij;

4) Studenti stručnih studija studiraju pod značajno nepovoljnijim uvjetima od onih na sveučilišnim studijima: Studenti javnih stručnih studija češće imaju otežavajuće okolnosti studiranja kao što su studij u izvanrednom statusu i studij uz rad te imaju manji pristup studentskim domovima i stipendijama. Također, među studentima stručnih studija je znatno veći udio studenata nižeg socioekonomskog statusa, studenata s djecom te studenata koji ne upisuju studij izravno nakon srednje škole;

5) Profil studenata i uvjeti studiranja variraju među različitim sveučilištima: Postoje primjetne razlike u zastupljenosti studenata po spolu, dobi i socioekonomskom statusu na hrvatskim sveučilištima. Također, postoje i neujednačenosti između sveučilišta prema tome koliko njihovi studenti osjećaju financijsko opterećenje, zadovoljstvo radnim opterećenjem ili studijem. Žene čine većinu studentskog tijela u Hrvatskoj - čak 57,3 % studenata je ženskog spola. Zanimljivo je također kako je ženski spol prisutniji na sveučilišnim i stručnim studijima, dok su na privatnim i javnim veleučilištima i visokim školama studentice i studenti izjednačeni. Samo 9 % studenata je starije od 24 godine, a 8,1 % studenata nije upisalo fakultet neposredno nakon završene srednje škole.

5 UPRAVLJANJE KVALITETOM VISOKOŠKOLSKIH INSTITUCIJA U SVIJETU

Visoko obrazovanje diljem svijeta je često opisivano kao turbulentno i dinamično. Danas, globalne i nacionalne snage su pokretači promjena unutar sustava visokoškolskih institucija. Te su promjene poslužile da se pitanje upravljanja kvalitetom u visokom obrazovanju stavi na nacionalne vlade, razne institucije i pojedine akademske krugove.

Unatoč napretku koji je postignut putem istraživanja i mnogih debata, još uvijek ne postoji konsenzus o tome kako najbolje upravljati kvalitetom u okviru visokog obrazovanja. Jedan od ključnih razloga za to je priznanje da je kvaliteta složen i višestruki konstrukt, posebno u okruženju visokog obrazovanja. Kao rezultat toga, mjerenje i upravljanje kvalitetom stvorili su niz izazova. To je pak dovelo do usvajanja raznih praksi u sustavu upravljanja kvalitetom u različitim zemljama i njihovim visokoškolskim institucijama, koji se još uvijek oslanjaju na postojeće industrijske modele.

Iako se visoko obrazovanje sve više promatra kao međunarodno poslovanje[14], većina istraživanja provedenih u praksi upravljanja kvalitetom visokoškolskih institucija bila su oslonjena na jedan nacionalni kontekst ili pak promatrana često unutar pojedinih institucija i odjela. I dok postoje pojedina međunacionalna i međuinstitucionalna istraživanja, osjetan je maleni napor da se na globalnoj razini postigne ujednačeni pristup i model upravljanja kvalitetom unutar sustava visokog obrazovanja.

[14] Baker, R. (2002). *Evaluating Quality and Effectiveness: Regional Accreditation Principles and Practices*, Journal of Academic Librarianship, 28(1), 3- 7

Kao što je već ranije spomenuto, velik dio istraživanja na temu upravljanja kvalitetom visokoškolskih institucija bio je sagledavan iz perspektive pojedine zemlje. Da bi se razvila mreža globalnih pokretača promjena, opsežni pregled ovog područja postignut je uz objavljivanje članaka u stručnim časopisima na ovu temu.

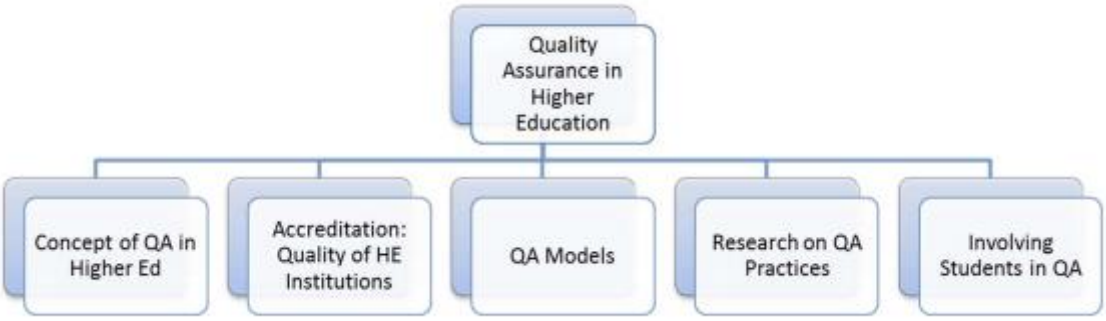
Do 2025. projicirana globalna potražnja za visokim obrazovanjem u svijetu mogla bi doseći 263 milijuna studenata, što je porast od nešto manje od 100 milijuna studenata od 2000[15]. S povećanjem potražnje za kvalitetnim obrazovanjem, raste potražnja za osiguravanjem kvalitete (QA) na međunarodnim visokoškolskim institucijama.

Osiguranje kvalitete može biti pokretač institucijama za postizanje izvrsnosti u visokom obrazovanju. Međutim, osigurati da kvaliteta obrazovnih programa istovremeno zadovoljava nacionalne i međunarodne standarde postaje veliki izazov u mnogim zemljama[16]. Stoga se i pojavila potreba suradnje agencija za osiguravanje kvalitete i prihvaćanje odluka u provođenju revizorskih postupaka i međunarodnih smjernica.

Kako bi se zadovoljilo ovu nastalu potrebu, zajednički model za osiguravanje kvalitete pružio bi dosljednu procjenu dizajna, sadržaja i pedagogije učenja[17].

[15] Karaim, R. (2011). *Expanding higher education*. CQ Global Researcher, 5(22), 525–572. Preuzeto sa: https://us.sagepub.com/en-us/nam/home [24. 8. 2019.]
[16] OECD & World Bank (2007). *Cross-border tertiary education: A way towards capacity development*.
[17] Puzziferro, M. & Shelton, K. (2008). *A model for developing high-quality online courses: Integrating a systems approach with learning theory*. Journal of Asynchronous Learning Networks, 12(3–4). Newbury, MA: Online Learning Consortium.

Slika 3. Konceptualni model osiguravanja kvalitete

Izvor: Upravljanje kvalitetom u visokom obrazovanju (2012). Preuzeto sa: https://www.researchgate.net/figure/Quality-assurance-in-higher-education-conceptual-model_fig1_288891841 [24. 8. 2019.]

Prema Vijeću za akreditaciju u visokom obrazovanju (CHEA), tri su faktora koja utječu na trendove osiguravanja kvalitete u visokom obrazovanju. Prvo, osiguravanje kvalitete je konkurentniji, složeniji i stroži postupak nego ikada prije. Drugo, osiguravanje kvalitete je postalo prepoznato diljem svijeta. Treće, postoji potreba za međunarodnim okvirom osiguravanja kvalitete i uzajamno priznavanje među zemljama.

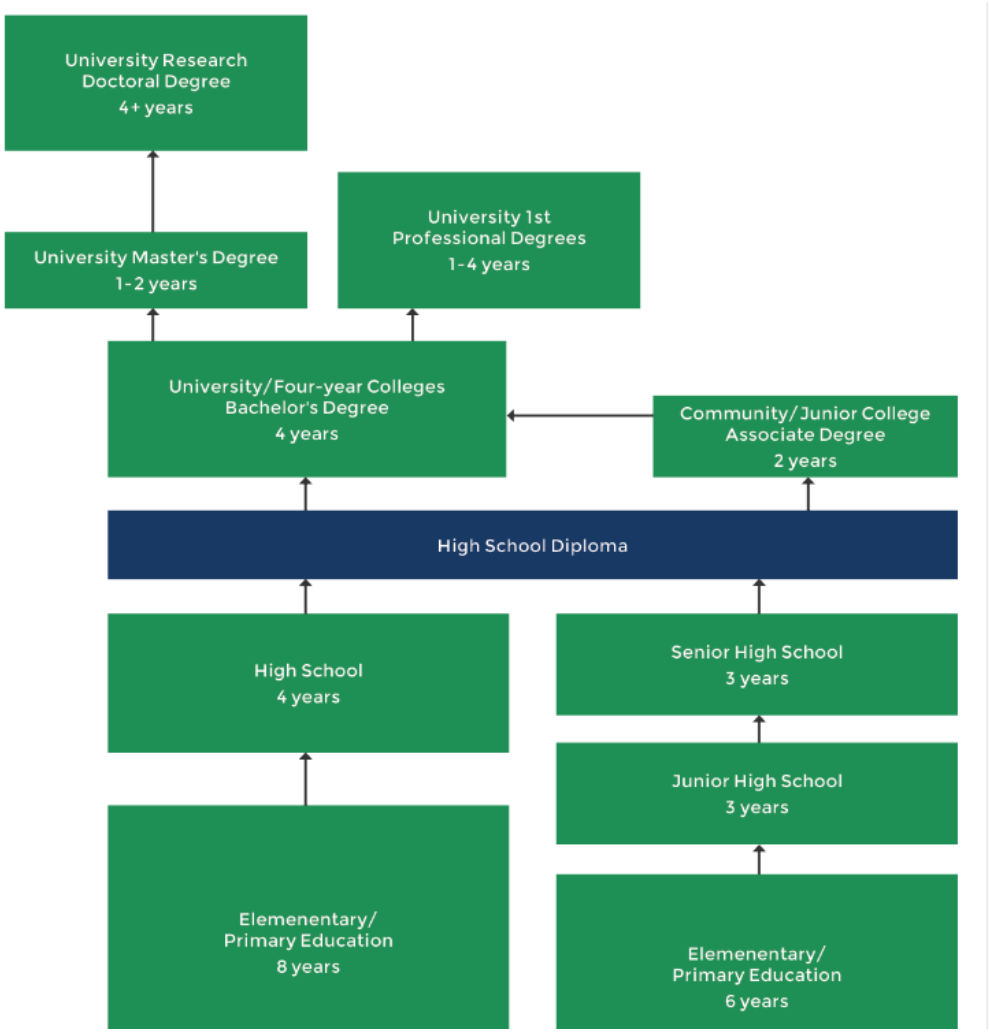
5.1 Sjedinjene Američke Države

Američki sustav visokog obrazovanja je raznolik i kreativan. U akademskoj godini 2014./15. ovaj sustav je "proizveo" preko milijun 'associate's degrees'[18], skoro 2 milijuna prvostupnika, preko 800 tisuća magistara i skoro 200 tisuća doktorata. Desetljećima je svjetski lider u inovacijama, sustav koji nastavlja realizirati vrhunska istraživanja i koji snažno doprinosi američkoj ekonomiji. Brojna istraživanja su godinama pokazivala kako SAD-e troše veći postotak BDP-a[19] na visoko obrazovanje od bilo koje druge zemlje.

[18] Associate's degree = program koji se izvodi na preddiplomskim studijima primarno u SAD-u i koji obično traje 2 godine (u usporedbi sa obrazovanjem u RH moglo bi se usporediti sa stručnim pristupnicima).
[19] BDP (bruto domaći proizvod) = makroekonomski indikator koji pokazuje vrijednost finalnih dobara i usluga proizvedenih u zemlji tijekom godine dana, izraženo u novčanim jedinicama. BDP = C + I + G + X, gdje je C = osobna potrošnja, I = investicije, G = državna potrošnja i X = razlika izvoza i uvoza.

U Sjedinjenim Američkim Državama danas postoji više od 7.000 visokih učilišta. Sustav je veoma raznolik, on obuhvaća velika i mala privatna i javna učilišta, vjerska učilišta, profitna učilišta smještena u cijelosti na webu i još mnogo toga između. Imajući to na umu, američka vlada je povijesno koristila fleksibilan pristup regulaciji visokog obrazovanja.

Slika 4. Američki sustav obrazovanja

Izvor: Obrazovanje u SAD-u. Preuzeto sa: https://wenr.wes.org/2018/06/education-in-the-united-states-of-america [25. 8. 2019.]

Iz navedene slike je vidljiv hodogram kretanja kroz obrazovanje u SAD-u. Primjetno je kako je kroz sve razine, pa tako i visoko obrazovanje, omogućena vertikalna prohodnost na veće razine obrazovanja. Upravo to omogućava i olakšava veću mobilnost studenata, ali i bolje usklađenje sa drugim visokoškolskim sustavima.

Tablica 17. Regionalne akreditacijske agencije u SAD-u

The Seven Regional Accreditation Agencies in the U.S.		
ACCREDITATION AGENCY	STATES & TERRITORIES SERVED	INTERNATIONAL AREAS SERVED (AS DETAILED BY AGENCY)
Accrediting Commission for Community and Junior Colleges Western Association of Schools and Colleges (WASC)	California, Hawaii, Guam, American Samoa, Northern Mariana Islands, Palau**, Federated States of Micronesia**, Republic of the Marshall Islands**	-
Higher Learning Commission	Arizona, Arkansas, Colorado, Illinois, Indiana, Iowa, Kansas, Michigan, Minnesota, Missouri, Nebraska, New Mexico, North Dakota, Ohio, Oklahoma, South Dakota, West Virginia, Wisconsin, Wyoming	-
Middle States Commission on Higher Education	Delaware, the District of Columbia, Maryland, New Jersey, New York, Pennsylvania, Puerto Rico, U.S. Virgin Islands	-
New England Association of Schools and Colleges Commission on Institutions of Higher Education	Connecticut, Maine, Massachusetts, New Hampshire, Rhode Island, Vermont	Greece, Switzerland, Lebanon, Bulgaria, Bermuda, Morocco
Northwest Commission on Colleges and Universities*	Alaska, Idaho, Montana, Nevada, Oregon, Utah, and Washington	Canada
Southern Association of Colleges and Schools Commission on Colleges	Alabama, Florida, Georgia, Kentucky, Louisiana, Mississippi, North Carolina, South Carolina, Tennessee, Texas, Virginia	Latin America
WASC Senior College and University Commission	California, Hawaii, Guam, American Samoa, Northern Mariana Islands, Palau**, Federated States of Micronesia**, Republic of the Marshall Islands**	Mexico, South America, Europe, East Africa, India and the Middle East

Izvor: World Education News + Reviews. Preuzeto sa: https://wenr.wes.org/2018/06/education-in-the-united-states-of-america [25. 8. 2019.]

Savezne države su odgovorne za izdavanje ovlaštenja sveučilištima i fakultetima da djeluju u okviru svojih nadležnosti. Međutim, akreditacija je za institucije dobrovoljan proces. Za razliku od drugih zemalja, gdje akreditaciju često daju vlade ili organizacije koje su ovlaštene od države, akreditacijska tijela u SAD-u su privatne neprofitne organizacije.

Proces je vođen i trebao bi pružiti određenu kvalitetu kroz izuzetno raznolik sustav visokog obrazovanja u Sjedinjenim Državama. Uz to, izgradnja povjerenja u visokoškolske ustanove među poslodavcima i među samim institucijama u svrhu prijema studenata i prijenosa bodova, među drugim su važnim javnim koristima, što je detaljno opisala Judith Eaton, predsjednica Vijeća za akreditaciju visokog obrazovanja (CHEA).

Možda je jedan od najvažnijih razloga za traženje akreditacije s gledišta institucija taj što je potrebno ispunjavati uvjete za pomoć studentima na saveznoj razini, a obično i na državnoj razini. Akreditacija je obvezna za saveznu pomoć studentima u skladu s naslovom IV Zakona o visokom obrazovanju.

Dva glavna tijela koja nadgledaju akreditacijske organizacije su Odjel za obrazovanje i CHEA, nevladino tijelo koje predstavlja više od 3.000 institucija članica. Kako bi ih se prepoznalo, agencije za akreditaciju moraju ispunjavati određene standarde i kriterije koje su postavili Odjel za obrazovanje i CHEA. Postoje tri vrste agencija za akreditaciju: regionalna, nacionalna i specijalizirana programska agencija. Svi se temelje na članicama i uglavnom se financiraju kroz članarine. Sedam regionalnih agencija osigurava akreditaciju u šest regija za čitave institucije i njihove programe kako bi ispunili uvjete za primanje savezne studentske pomoći. Neke također daju akreditaciju za institucije u drugim zemljama. Odjel za obrazovanje prepoznaje svih sedam, a CHEA sve osim jednog. Nacionalne agencije za akreditaciju također akreditiraju čitave institucije i usredotočene su na vjerske institucije (koje akreditiraju skroman broj institucija) ili institucije usmjerene na karijeru (koje akreditiraju znatno veći broj institucija).

Konačno, specijalizirane ili programske agencije za akreditiranje akreditiraju specifične programe, samostalne škole koje nude profesionalna usmjerenja unutar institucije, a ponekad i institucije koje imaju jedinstven programski fokus. Kako se navodi u izvješću Kongresne službe za istraživanje, mnogi "potencijalni poslodavci zahtijevaju završetak programa akreditiranog od strane određene programske organizacije, a zahtjevi za izdavanje dozvola za neka područja u određenim državama zahtijevaju priznatu programsku akreditaciju."

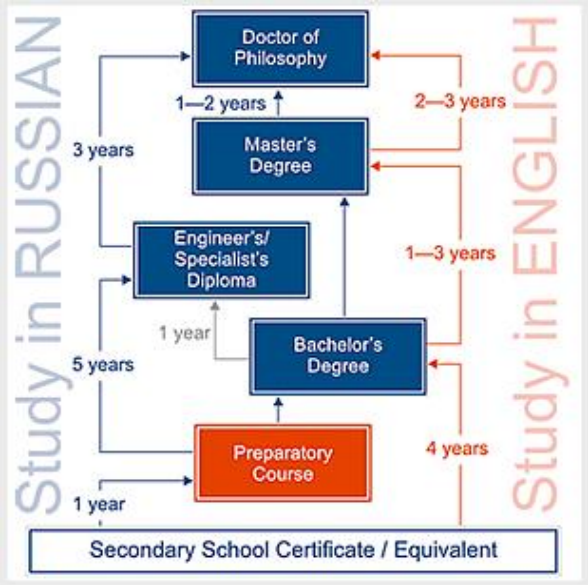
Ciklusi akreditacije razlikuju se od strane akreditacijskih organizacija, ali akreditacija se često daje za razdoblja od pet godina. Iako svaka agencija ocrtava svoj vlastiti proces, tipični proces uključuje sljedeće[20]:

- samostalno proučavanje: institucija koja ulazi u akreditacijski postupak mora analizirati vlastiti učinak i pripremiti izvješće:
- recenzija: fakultet i njegovi zaposlenici pregledavanju izvještaj o samoanalizi;
- posjet akreditacijske agencije: tim volontera iz agencije, posjećuje instituciju kako bi provjerio stanje u odnosu na samoanalizu;
- odluka agencije: komisija agencije, pregledava sve dokumente prije donošenja odluke.

5.2 Rusija

Visoko obrazovanje pružaju državne i privatno akreditirane visokoškolske institucije. Obrazovanje na državnim sveučilištima često nije besplatno, već samo za one studente koji na prijemnim ispitima ostvare vrhunske rezultate. Međutim, samo 1/3 studenata plaća školarinu, dok na privatnim visokoškolskim institucijama svi plaćaju školarinu. Visoko obrazovanje je u nadležnosti Ministarstva obrazovanja Ruske Federacije, koje je i odgovorno za akreditaciju i licenciranje obrazovnih ustanova te za razvoj i održavanje dostignutih standarda.

Slika 5. Sustav visokog obrazovanja Ruske Federacije

Izvor: studyinrus.com. Preuzeto sa: http://www.studyinrus.com/system.php [25. 8. 2019]

[20] Vidi više: https://www.ed.gov/accreditation [25. 8. 2019.]

Postoje tri razine u visokom obrazovanju:

1) nepotpuno visoko obrazovanje (najmanje 2 godine);
2) osnovno visoko obrazovanje (4, 5 ili 6 godina) koje vodi diplomiranom specijalističkom ili magisteriju;
3) poslijediplomsko obrazovanje (doktorski studij ili postdoktorski studij, koji traju 5-6 godina ili više).

U Rusiji postoji 609 državnih i 206 privatnih akreditiranih visokoškolskih ustanova. Ministarstvo obrazovanja financira njih 315. Ostatak financiraju druga Ministarstva ili lokalne vlasti.

Federalna služba za nadzor obrazovanja i znanosti središnje je tijelo koje provodi:

- kontrolu i nadzor nad izvršavanjem zakona u obrazovanju;
- kontrolu kvalitete u obrazovnim institucijama neovisno i zajedno s državnim regulatornim tijelima obrazovanja;
- licenciranje, ovjeravanje i državno akreditiranje obrazovnih institucija i njihovih podružnica;
- razmatranje pitanja povezanih s potvrđivanjem i priznavanjem diploma i zvanja stečenih u Ruskoj Federaciji i inozemstvu.

Kako bi se osigurala kvaliteta obrazovanja[21], uspostavljen je mehanizam za kontrolu i ocjenjivanje na razini zemlje. Mehanizam uključuje državni obrazovni standard, licenciranje i državno akreditiranje. Svaka visokoškolska institucija ima vlastiti sustav osiguravanja kvalitete usporedan s onim na nacionalnoj razini.

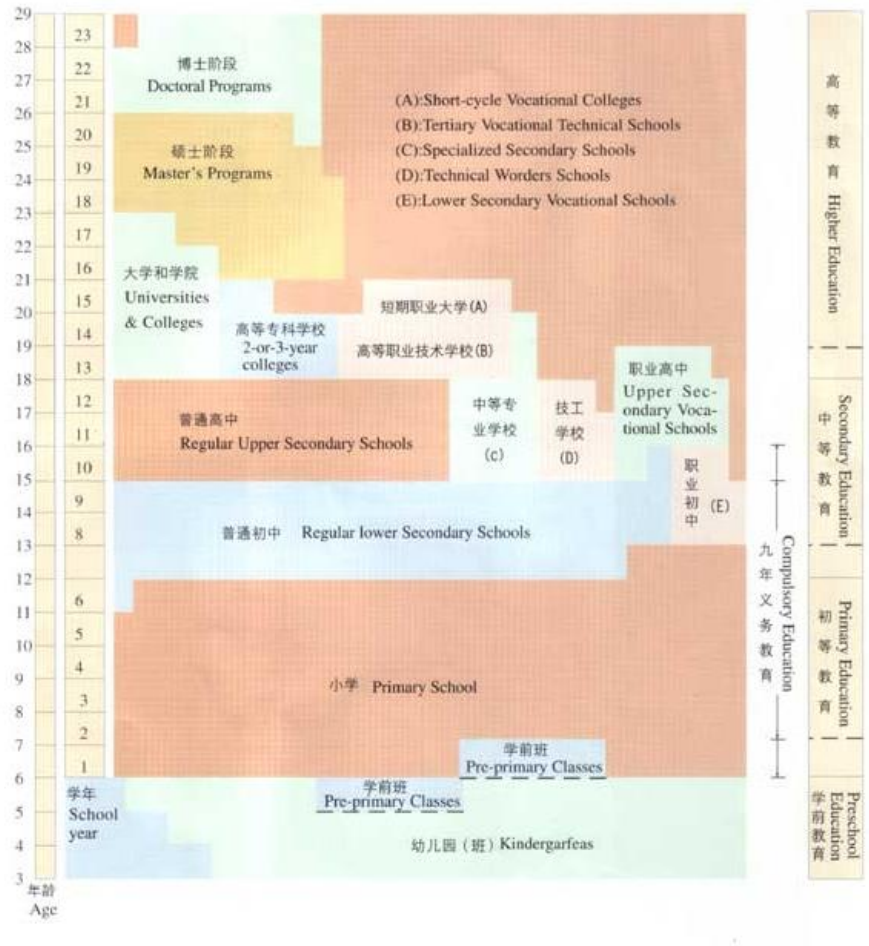
[21] Vidi više: Ministry of Education and Science RF . Preuzeto sa: http://www.russianenic.ru/english/rf/otdel.html [25. 8. 2019.]

5.3 Kina

Sustav visokog obrazovanja u Kini relativno je sveobuhvatan i cjelovit. Institucije koje nude visoko obrazovanje su sveučilišta, fakulteti i visoke stručne škole. Poput institucija u Europi i SAD-u, kineske institucije visokog obrazovanja uglavnom preuzimaju odgovornost za nastavu, znanstvena istraživanja i socijalne usluge.

Kako bi se osigurala kvaliteta upisanih sveučilišnih studenata, Kina je uspostavila vrlo strog sustav upisnih prijemnih ispita za odabir onih učenika koji su stekli srednjoškolske diplome i položili nacionalni prijemni ispit.

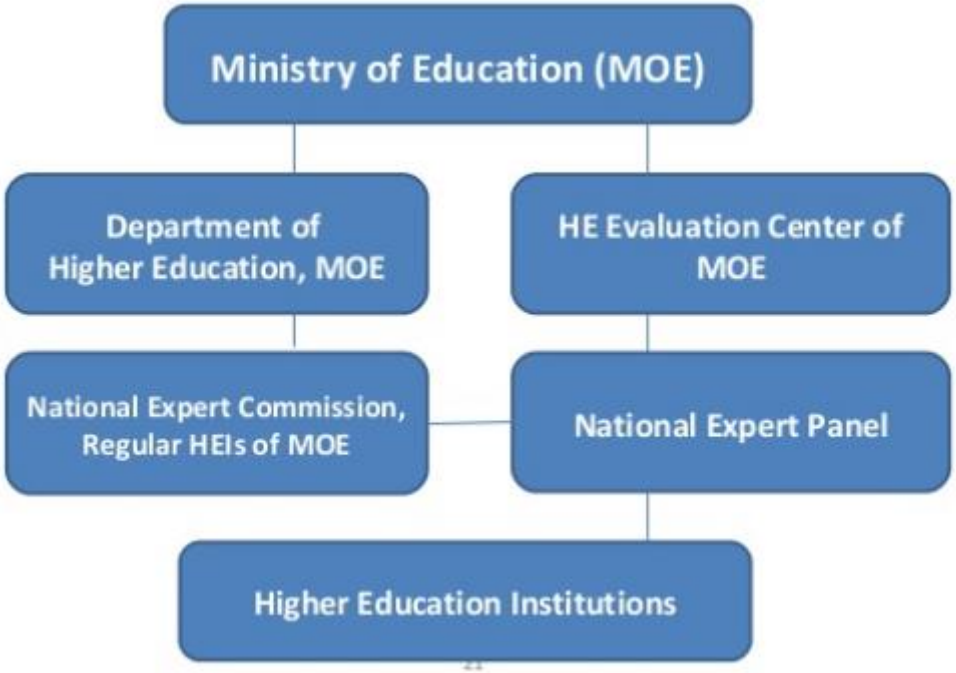
Slika 6. Sustav visokog obrazovanja u Kini

Izvor: Embassy of the people's Republic of China in the Federal Democratic Republic of Nepal. Preuzeto sa: http://np.china-embassy.org/eng/StudyinChina/ybxx/t167575.htm [25. 8. 2019.]

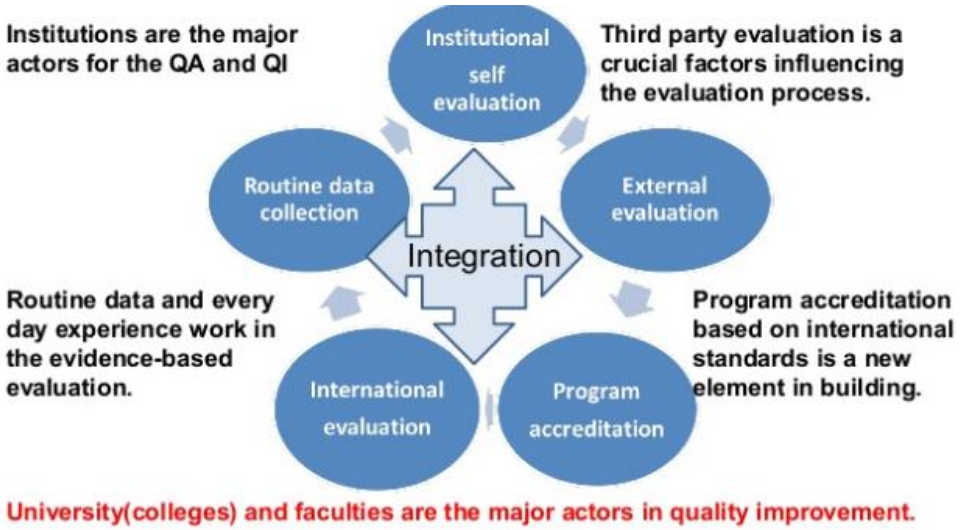
Kineski sustav visokog obrazovanja ima skoro 3.000 visokoškolskih institucija i više od 20 milijuna studenata te se dijeli na preddiplomsku, diplomsku i doktorsku razinu.

Slika 7. Osnovni koncept upravljanja kvalitetom u Kini

Izvor: Institute of Education. Tsinghua University. Preuzeto sa: https://www.slideshare.net/DejanMajkic/higher-education-quality-in-china-69486474 [25. 8. 2019.]

Slika 8. Nacionalni koncept upravljanja kvalitetom u Kini

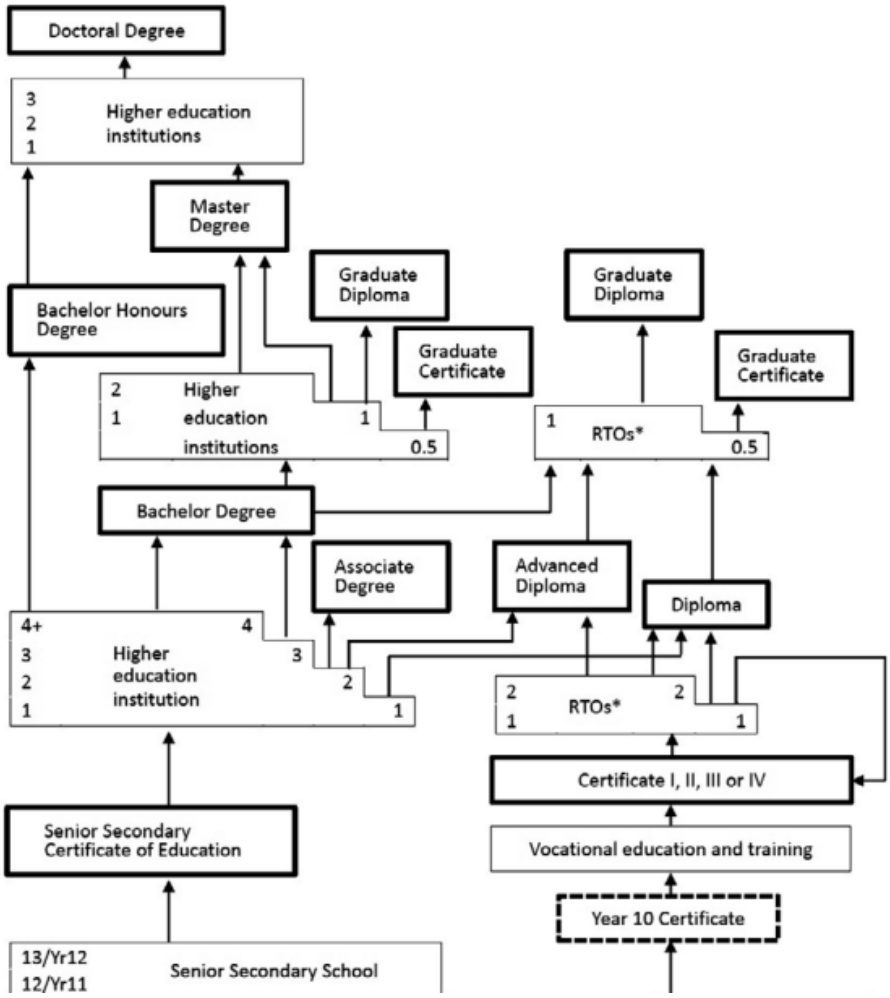
Izvor: Institute of Education Tsinghua University. Preuzeto sa: https://www.slideshare.net/DejanMajkic/higher-education-quality-in-china-69486474 [25. 8. 2019.]

Iz navedenih slika je vidljiv koncept upravljanja kvalitetom u Kini. Može se zaključiti kako Kina u zajedničkom naporu svih dionika unutar sustava visokog obrazovanja teži k tome da kvaliteta visokog obrazovanja bude globalno orijentirana, potpomognuta modernim tehnologijama i da je student u samom središtu procesa.

5.4 Australija

U Australiji djeluju 43 sveučilišta koja imaju oko 1.4 milijuna studenata.

Slika 9. Sustav visokog obrazovanja u Australiji

Izvor: National Institution for Academic Degrees and University Evaluation. Quality Assurance System in Higher Education, Australia. Preuzeto sa: https://www.niad.ac.jp/english/overview_og_e_ver2.pdf [25. 8. 2019.]

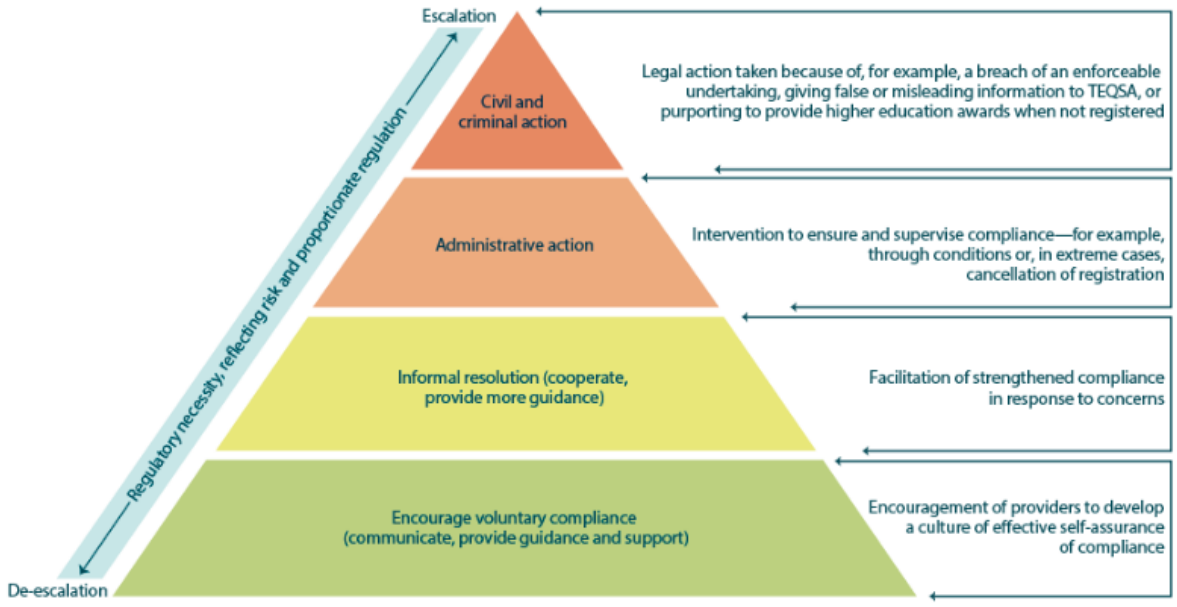
Sustav visokog obrazovanja podijeljen je na preddiplomsku, diplomsku i poslijediplomsku razinu, što je jasno vidljivo iz prethodne slike.

Australija ima regulatornu agenciju za osiguravanje kvalitete unutar sustava visokog obrazovanja - Agencija za kvalitetu i standarde visokog obrazovanja (TEQSA)[22]. Australska vlada ju je osnovala radi praćenja kvalitete i reguliranja sveučilišnih i izvansveučilišnih pružatelja visokog obrazovanja naspram niza standarda koje je razvio neovisni panel standarda visokog obrazovanja.

Regulatorni pristup[23] zasniva se na standardima i rizicima, a vode se putem ova tri načela:

- regulatorna nužnost;
- odražavajući rizik;
- proporcionalna regulacija.

Slika 10. Postupni pristup izvršavanju formalnih ovlasti

Izvor: TEQSA. Preuzeto sa: https://www.teqsa.gov.au/our-approach-quality-assurance-and-regulation [25. 8. 2019.]

[22] Vidi više: https://www.teqsa.gov.au/ [25. 8. 2019.]
[23] Vidi više: https://www.teqsa.gov.au/our-approach-quality-assurance-and-regulation [25. 8. 2019.]

6 UPRAVLJANJE KVALITETOM VISOKOŠKOLSKIH INSTITUCIJA U EU

Osiguravanje kvalitete u visokom obrazovanju nije samo europsko pitanje. U cijelom svijetu raste interes za kvalitetu i standarde, što je odraz brzog rasta visokog obrazovanja i njegove cijene, kako za javni proračun tako i za privatne osobe. Prema tome, ako Europa želi postati najdinamičnije gospodarstvo na svijetu temeljeno na znanju (Lisabonska strategija), onda europsko visoko obrazovanje morati pokazati kako ozbiljno shvaća kvalitetu svojih programa i kvalifikacija te voljno uspostaviti načine za osiguravanje i dokazivanje te kvalitete. Inicijative i zahtjevi, koji se javljaju u Europi i izvan nje, posljedica su internacionalizacije visokog obrazovanja.

Europski prostor visokog obrazovanja obuhvaća 40 država, a odlikuje se raznolikošću političkih i visokoobrazovnih sustava, društvenih, kulturnih i obrazovnih tradicija, jezika, težnji i očekivanja. Stoga je monolitni pristup kvaliteti, standardima i osiguravanju kvalitete u visokom obrazovanju neprikladan.

S obzirom na nastojanje europskih zemalja da svoja društva temelje na znanju u cilju povećanja kvalitete u visokom obrazovanju na europskom području izrađeni su Standardi i smjernice za osiguravanje kvalitete na Europskom prostoru visokog obrazovanja - ESG Ključni cilj ESG-a je osiguranje kvalitete za učenje i podučavanje od strane svih zemalja i aktera na europskom području. Visoka učilišta i Agencije pojedinih zemalja koriste ESG kao uputu za razvoj sustava unutarnjeg i vanjskog osiguranja kvalitete. ESG je skup standarda i smjernica za vanjsko i unutarnje osiguravanje kvalitete u visokom obrazovanju. ESG ne predstavlja standarde kvalitete niti propisuje načine provedbe procesa osiguravanja kvalitete, ali ih usmjerava, pokrivajući područja koja su od ključne važnosti za kvalitetu rada i okruženja za učenje u visokom obrazovanju. ESG je usmjeren na osiguranje kvalitete u području učenja i podučavanja u visokom obrazovanju bez obzira na način studiranja i mjesto studiranja. Svrha nije samo dostizanje određenog standarda, nego stalno poboljšavanje kroz stvaranje dugoročnog povjerenje u visoka učilišta.

6.1 Standardi i smjernice za osiguravanje kvalitete u europskom prostoru visokog obrazovanja[24]

Standardi za osiguranje kvalitete su podijeljeni na unutarnje i vanjsko osiguravanje kvalitete, te Agencije za osiguravanje kvalitete. Standardi sadrže prakse osiguravanja kvalitete u visokom obrazovanju koje su potvrđene i prihvaćene u cijeloj EHEA-i (Europski prostor visokog obrazovanja), dok smjernice objašnjavaju zašto je pojedini standard važan i opisuju način na koji se on može provesti. Standardi i smjernice napravljene su tako da su primjenjivi na sva visoka učilišta i agencije za osiguravanje kvalitete u Europi, bez obzira na njihovu strukturu, funkciju, veličinu ili nacionalni sustav unutar kojega djeluju.

1. Europski standardi i smjernice za unutarnje osiguravanja kvalitete na visokim učilištima:

- politika kvalitete i postupci za osiguravanje kvalitete;
- odobravanje, praćenje i periodična vrednovanja programa i kvalifikacija;
- ocjenjivanje studenata;
- osiguravanje kvalitete nastavnika;
- obrazovni resursi i pomoć studentima;
- informacijski sustavi;
- informiranje javnosti.

2. Europski standardi i smjernice za vanjsko osiguravanje kvalitete u visokom obrazovanju:

- korištenje postupaka za unutarnje osiguravanje kvalitete;
- razvoj procesa vanjskog osiguravanja kvalitete;
- kriteriji za donošenje odluka;
- svrsishodnost procesa;
- izvješćivanje;

[24] Vidi više: https://www.veleri.hr/?q=system/files/./files/datoteke/korisni_dokumenti/Standardi%20i%20smjernice%20za%20osiguravanje%20kvalitete%20u%20Europskom%20prostoru%20visokog%20obrazovanja.pdf [25. 8. 2019.]

- postupci naknadnog praćenja;
- periodična vrednovanja;
- analize na razini cijelog sustava.

3. Europski standardi i smjernice za agencije za vanjsko osiguravanje kvalitete:

- korištenje postupaka vanjskog osiguravanja kvalitete u visokom obrazovanju;
- službeni status;
- aktivnosti;
- resursi;
- izjava o misiji;
- neovisnost;
- kriteriji i procesi za vanjsko osiguravanje kvalitete koje koriste agencije;
- postupci za odgovornost.

Unutarnje osiguravanje kvalitete odnosi se na procese kojima sama visokoobrazovna institucija jamči da se standardi i kvaliteta obrazovanja koje ona nudi održavaju i unapređuju. Rezultati unutarnjeg vrednovanja su najčešće prvi dokumenti koji se razmatraju prilikom vanjskog vrednovanja.

Vanjsko osiguranje kvalitete odnosi se na procese kojima nezavisna institucija jamči da se standardi i kvaliteta obrazovanja koje visoko učilište nudi održavaju i unapređuju. Postupke vanjske evaluacije visokih učilišta organizira i provodi Agencija za znanost i visoko obrazovanje, a provodi se periodično, najčešće svakih 3 do 5 godina. Agencije za vanjsko osiguravanje kvalitete bi trebale biti službeno priznate od nadležnih državnih tijela, redovito provoditi aktivnosti za vanjsko osiguranje kvalitete i biti neovisne u svom djelovanju.

Ostvarenje europskog prostora visokog obrazovanja ovisi o odlučnosti učilišta na svim razinama kako bi se osiguralo da njegovi programi imaju predviđene ishode, da je njegovo osoblje spremno i sposobno osigurati nastavu i pomoć učenju kako bi studenti ostvarili te ishode, a onima koji u radu pokažu izvrsnost, stručnost i predanost da se to i adekvatno prizna. Visoka učilišta snose glavnu odgovornost za kvalitetu usluge i njeno osiguranje te bi trebala izraditi i provoditi strategiju za trajno poticanje i unapređenje kvalitete visokog obrazovanja. Jedan od osnovnih pokazatelja kvalitete visokog obrazovanja su kvalitetni studijski programi na čijem poboljšanju treba sustavno raditi.

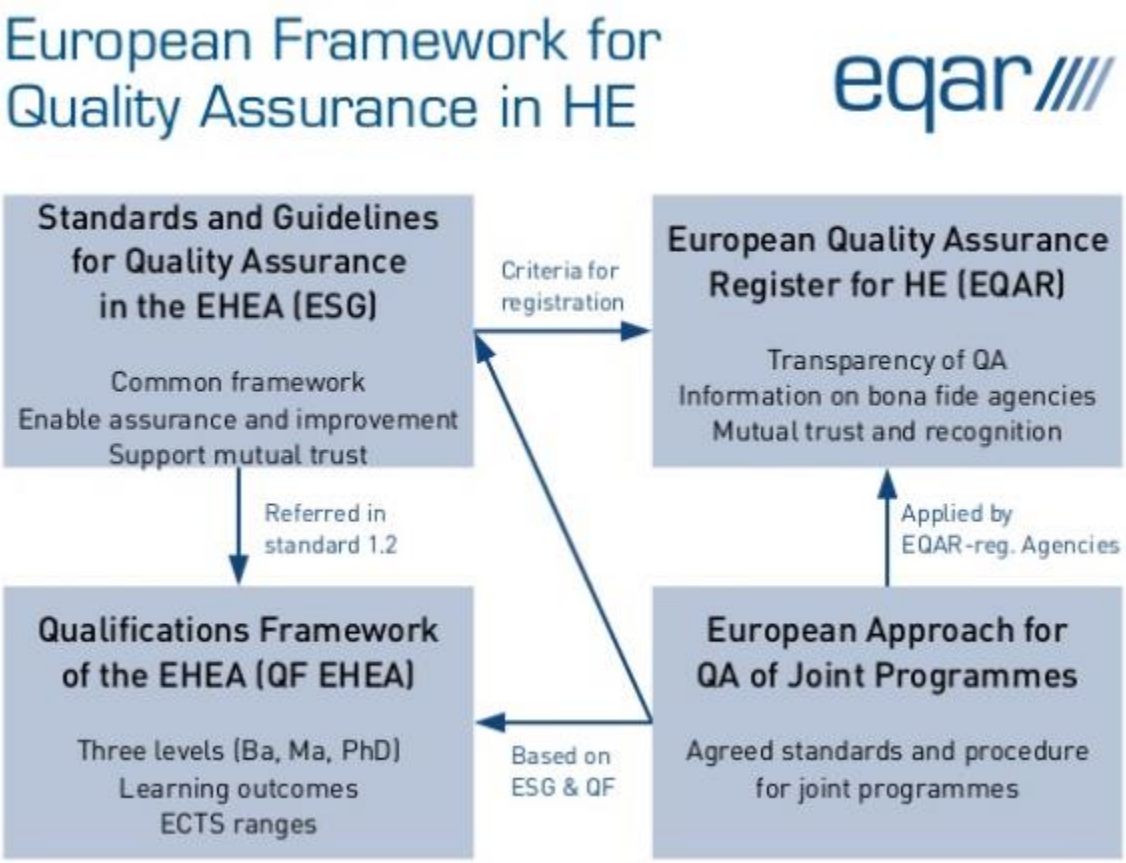
Tablica 18. Prilike i izazovi unutar sustava obrazovanja u EU

	Opportunities	Challenges
Higher Education Institutions	International visibility Recognition of degrees Most valuable feedback Specific review/label	Identify a suitable agency Language Explain context
Quality Assurance Agencies	International ambitions Enhance their methods Greater commitment	Acquaint themselves with a foreign HE system Standards and processes
Governments	Institutional responsibility International openness	Trust in European framework Funding of external QA

Izvor: European Perspectives for Quality Assurance in Higher Education (2015). Preuzeto sa: https://www.slideshare.net/ColinTck/european-perspectives-for-quality-assurance-in-higher-education [25. 8. 2019]

Iz navedene tablice je vidljivo koji sve izazovi i prilike očekuju visokoškolske institucije, Agencije za osiguravanje kvalitete u visokom obrazovanju te Vlade u Europskom prostoru visokog obrazovanja u narednom razdoblju.

Slika 11. Europski okvir za osiguravanje kvalitete u visokom obrazovanju

Izvor: European Perspectives for Quality Assurance in Higher Education (2015). Preuzeto sa: https://www.slideshare.net/ColinTck/european-perspectives-for-quality-assurance-in-higher-education [25. 8. 2019.]

Europski okvir za osiguravanje kvalitete u visokom obrazovanju temelji se na uzajamnom priznavanju, tri levela (stupnja)[25] Bolonje za koje se dobivaju određeni ECTS[26] bodovi, stalnom unaprjeđivanju, transparentnosti svih dionika i suradnjom visokoškolskih institucija putem osnivanja združenih studijskih programa.

[25] Vidi više: http://www.ehea.info/page-three-cycle-system [25. 8. 2019.]
[26] ECTS (European credit transfer system - Europski sustav prijenosa bodova). Vidi više: http://studentski.hr/zabava/zanimljivosti/sto-su-ects-bodovi [25. 8. 2019.]

6.2 Erasmus

Erasmus+ program je EU-a za potporu obrazovanju, osposobljavanju, mladima i sportu u Europi. Njegovim proračunom od 14,7 milijardi eura omogućit će se više od 4 milijuna Europljana da se osposobljavaju, studiraju, volontiraju i stječu iskustva u inozemstvu. Predviđeno je da Erasmus+ traje do 2020. Program ne nudi prilike samo studentima; u njemu je objedinjeno sedam prethodnih programa, a nudi prilike različitim fizičkim osobama i organizacijama.

Cilj programa Erasmus+ jest doprinos strategiji Europa 2020. za rast, radna mjesta i socijalnu uključenost, kao i ciljevima okvira ET2020, strateškog okvira EU-a za obrazovanje i osposobljavanje.

Programom se želi i promicati održivi razvoj partnera programa u području visokog obrazovanja te pridonijeti postizanju ciljeva strategije EU-a za mlade. Specifična pitanja kojima se program bavi obuhvaćaju:

- smanjenje nezaposlenosti, posebno među mladima;
- promicanje učenja odraslih, posebno u svrhu stjecanja novih vještina i vještina koje se traže na tržištu rada;
- ohrabrivanje mladih na sudjelovanje u europskoj demokraciji;
- potporu inovaciji, suradnji i reformi;
- smanjenje broja slučajeva ranog prekida školovanja;
- promicanje suradnje i mobilnosti s partnerskim državama EU-a.

Rezultati programa Erasmus+ dostupni su u izvješćima i statističkim zbirkama te u okviru platforme projekata programa Erasmus+[27], koja obuhvaća većinu inicijativa financiranih u okviru programa te odabrane dobre prakse i priče o uspjehu.

[27] Rezultati dostupni na: https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/projects/ [26. 8. 2019.]

Prednosti mobilnosti dobro su poznate. Anketa među mladim Europljanima[28] u dobi od 15 do 30 godina pokazala je da više od 90 % njih smatra da je važno imati mogućnosti za mobilnost. Odlazak na studij ili osposobljavanje u inozemstvo olakšava razvoj profesionalnih, društvenih i međukulturnih vještina te povećava zapošljivost. Studenti visokih učilišta koji prođu razdoblje mobilnosti u inozemstvu imaju bolje izglede da će godinu dana nakon što diplomiraju imati posao. 93 % tih studenata izjavljuje da nakon razdoblja mobilnosti više cijene vrijednosti drugih kultura. Njih 91 % poboljšalo je svoje jezične vještine, a 80 % ih smatra da su im se nakon tog iskustva poboljšale vještine rješavanja problema. Prema studijama o učinku programa Erasmus+ mobilnost i suradnja u visokom obrazovanju u EU-u i šire nose brojne prednosti.

Prva studija o učinku programa Erasmus[29] pokazala je da 90 % poslodavaca pri zapošljavanju traži prenosive vještine kao što su rješavanje problema, timski rad i znatiželja. Upravo su to vještine koje studenti stječu boravkom u inozemstvu. Kasnija studija o učinku programa Erasmus+ na visoko obrazovanje[30] potvrdila je pozitivni učinak mobilnosti na studente. Više od 70 % studenata koji su sudjelovali u programu Erasmus+ navelo je da im je nakon boravka u inozemstvu postalo jasnije što žele raditi u budućnosti. Njih 80 % zaposlilo se u roku od tri mjeseca od primitka diplome, a 72 % izjavilo je da im je iskustvo u inozemstvu pomoglo da se prvi put zaposle. U studiji o strateškim partnerstvima u području visokog obrazovanja i udruženjima znanja u okviru programa Erasmus+[31] utvrđeno je da je većina sveučilišta koja sudjeluju u projektima suradnje Erasmus+ bolje pripremljena za digitalnu transformaciju. Osim toga, dvije trećine tih sveučilišta navela su da projekti na razini EU-a pridonose povećanju socijalne uključenosti i nediskriminacije u visokom obrazovanju.

[28] Vidi više: https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/survey/getsurveydetail/instruments/flash/surveyky/2186 [26. 8. 2019.]
[29] Vidi više: https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/13031399-9fd4-11e5-8781-01aa75ed71a1 [26. 8. 2019.]
[30] Vidi više: https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/94d97f5c-7ae2-11e9-9f05-01aa75ed71a1/language-en [26. 8. 2019.]
[31] Vidi više: https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/9369267b-7ae2-11e9-9f05-01aa75ed71a1/language-en [26. 8. 2019.]

Mobilnost i prekogranična suradnja mogu pomoći i da se nadoknadi nedostatak potrebnih vještina jer pospješuju razvoj baš onih koje se na modernom tržištu rada najviše traže. Primjer je takve suradnje inicijativa za pripravništva u digitalnom sektoru[32], u kojoj se studentima svih studijskih disciplina želi dati prilika da steknu praktično iskustvo u tom sektoru. Razvoj novih oblika prekogranične suradnje pridonijet će poboljšanju kvalitete visokog obrazovanja te olakšati priznavanje akademskih kvalifikacija[33] stečenih u inozemstvu.

6.3 Kako EU podupire mobilnost i suradnju

Europski prostor visokog obrazovanja[34] doveo je do dalekosežnih promjena koje olakšavaju studiranje i osposobljavanje u inozemstvu. Uvođenjem strukture prvostupnik – magistar – doktor i napretkom u području osiguravanja kvalitete olakšana je mobilnost studenata i osoblja[35] te su ojačane ustanove i sustavi visokog obrazovanja.

Primjenom europskih alata za mobilnost i osiguravanje kvalitete kao što su Europski sustav prijenosa i prikupljanja bodova (ECTS)[36], dopunska isprava o studiju[37] i Europski registar za osiguravanje kvalitete (EQAR)[38] pospješuju se međusobno povjerenje, akademsko priznavanje i mobilnost.

Komisija podupire i inicijativu za uvođenje europske studentske iskaznice[39], koja će olakšati razmjenu informacija o studentima, te stvaranje saveza europskih sveučilišta[40] u cilju povećanja konkurentnosti, kvalitete i izvrsnosti u poučavanju, istraživanju i inovacijama.

[32] Vidi više: https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/digital-opportunity-traineeships-boosting-digital-skills-job [26. 8. 2019.]
[33] Vidi više: https://europa.eu/youreurope/citizens/education/university/recognition/index_en.htm [26. 8. 2019.]
[34] Vidi više: https://ec.europa.eu/education/policies/higher-education/bologna-process-and-european-higher-education-area_hr [26. 8. 2019.]
[35] Vidi više: https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/opportunities/overview_en [26. 8. 2019.]
[36] Vidi više: https://ec.europa.eu/education/resources-and-tools/european-credit-transfer-and-accumulation-system-ects_hr [26. 8. 2019.]
[37] Vidi više: https://ec.europa.eu/education/diploma-supplement_hr [26. 8. 2019.]
[38] Vidi više: https://www.eqar.eu/ [26. 8. 2019.]
[39] Vidi više: https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/european-student-card-initiative_hr [26. 8. 2019.]
[40] Vidi više: https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/european-education-area/european-universities-initiative_hr [26. 8. 2019.]

6.4 Pregled obrazovanja i osposobljavanja

Pregled obrazovanja i osposobljavanja vodeća je godišnja publikacija Komisije o obrazovanju i osposobljavanju u EU-u. Potpora obrazovanju i osposobljavanju na temelju sveobuhvatnih podataka i statistike ključan je dio strategije Europa 2020.[41] za pametan, održiv i uključiv rast. U Pregledu se upotrebljavaju podaci Eurostata i Organizacije za gospodarsku suradnju i razvoj (OECD) te analize koje provodi mreža Eurydice[42] radi usporedbe nacionalnih obrazovnih politika i sustava u državama članicama EU-a. Time se potiču rasprave o prioritetnim temama za obrazovnu politiku i postavljaju temelji za rasprave o reformama nacionalnih obrazovnih sustava u državama članicama EU-a. Pregled je i pouzdan, ažuran izvor informacija o uzajamnom učenju među državama članicama EU-a.

ET 2020[43] strateški je okvir za europsku suradnju u području politike obrazovanja i osposobljavanja. On državama članicama omogućuje razmjenu najbolje prakse i ostvarivanje koristi od uzajamnog učenja. Njime se do 2020. namjerava postići šest ciljeva:

- smanjenje broja učenika koji rano napuštaju obrazovanje i osposobljavanje na razinu ispod 10 %;
- povećanje postotka osoba s tercijarnim obrazovanjem u skupini od 30 do 34 godine na 40 %;
- povećanje postotka djece uključene u predškolsko obrazovanje i skrb na 95 %;
- smanjenje nezadovoljavajućih rezultata u čitanju, matematici i prirodoslovlju na razinu ispod 15 %;
- postizanje stope zaposlenosti od 82 % za osobe koje su nedavno diplomirale;
- sudjelovanje 15 posto odraslih u učenju.

[41] Vidi više: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-economic-governance-monitoring-prevention-correction/european-semester/framework/europe-2020-strategy_en [26. 8. 2019.]
[42] Vidi više: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/home_en [26. 8. 2019.]
[43] Vidi više: https://ec.europa.eu/education/policies/european-policy-cooperation/et2020-framework_hr [26. 8. 2019.]

Dodatna prioritetna područja za praćenje uključuju jezične kompetencije[44], vještine odraslih[45], učitelje i nastavnike[46], ulaganja u obrazovanje i osposobljavanje, IKT u obrazovanju[47], poduzetništvo u obrazovanju[48] te strukovno obrazovanje i osposobljavanje (VET)[49].

6.5 Važnost razvoja ključnih kompetencija

Gospodarstvo EU-a neprestano se mijenja. Potražnja za relevantnim znanjem, vještinama i stavovima s vremenom se mijenja. Kako bi se nosili s tim promjenama, ljudi trebaju steći skup ključnih kompetencija, uključujući pismenost, matematičku pismenost i digitalne kompetencije. Kritičko mišljenje, kreativnost i sposobnost rada u timu jednako su važni za izgradnju održivih karijera i aktivno građanstvo. Obrazovanje i osposobljavanje imaju ključnu ulogu u razvoju kompetencija mladih i osiguravanje preduvjeta za njihov uspješan život.

Kako bi se uspješnije utvrdilo koji su znanje, vještine i stavovi potrebni te kako bi se njima bolje upravljalo i tako spriječilo nedostatke vještina i neusklađenost vještina s potražnjom, nužna je djelotvorna komunikacija sa sektorom obrazovanja i osposobljavanja o potrebama gospodarstva EU-a.

[44] Vidi više: https://ec.europa.eu/education/policies/multilingualism/about-multilingualism-policy_hr [26. 8. 2019.]
[45] Vidi više: https://ec.europa.eu/education/policies/eu-policy-in-the-field-of-adult-learning_hr [26. 8. 2019.]
[46] Vidi više: https://ec.europa.eu/education/policies/school/teaching-professions_hr [26. 8. 2019.]
[47] Vidi više: https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/digital-education-action-plan_hr [26. 8. 2019.]
[48] Vidi više: https://ec.europa.eu/education/policies/european-policy-cooperation/entrepreneurship-in-education_hr [26. 8. 2019.]
[49] Vidi više: https://ec.europa.eu/education/policies/eu-policy-in-the-field-of-vocational-education-and-training-vet_hr [26. 8. 2019.]

Europske inicijative u tom području:

- preporuka o ključnim kompetencijama za cjeloživotno učenje[50];
- novi program vještina za Europu[51];
- akcijski plan za digitalno obrazovanje[52];
- koalicija za digitalne vještine i radna mjesta[53];
- akcijski plan za poduzetništvo 2020.[54];
- european skills/competences, qualifications and occupations (ESCO)[55];
- panorama vještina[56].

6.6 Djelotvorno i učinkovito visoko obrazovanje

Kako bi visoko obrazovanje bilo djelotvorno i učinkovito, javna tijela trebaju stvoriti odgovarajući okvir za rad visokih učilišta. Taj okvir među ostalim uključuje odgovarajuće financiranje i djelotvorne politike osiguravanja kvalitete.

U strateškom okviru EU-a u području obrazovanja i osposobljavanja (ET 2020.) ističe se da:

- sustavi visokog obrazovanja trebaju odgovarajuće financiranje te je potrebno zaštititi javno ulaganje u visoko obrazovanje kao ulaganje u gospodarski rast[57];
- izazovi s kojima se suočava visoko obrazovanje zahtijevaju fleksibilnije sustave upravljanja i financiranja koji omogućuju ravnotežu između veće autonomije obrazovnih ustanova i odgovornosti prema dionicima.

[50] Vidi više: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CONSIL:ST_9009_2018_INIT&from=EN [26. 8. 2019.]
[51] Vidi više: https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1223 [26. 8. 2019.]
[52] Vidi više: https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/digital-education-action-plan_hr [26. 8. 2019.]
[53] Vidi više: https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/digital-skills-jobs-coalition [26. 8. 2019.]
[54] Vidi više: https://ec.europa.eu/growth/smes/promoting-entrepreneurship/action-plan_en [26. 8. 2019.]
[55] Vidi više: https://ec.europa.eu/esco/portal/home [26. 8. 2019.]
[56] Vidi više: https://skillspanorama.cedefop.europa.eu/en [26. 8. 2019.]
[57] Vidi više: https://ec.europa.eu/education/policies/european-policy-cooperation/education-jobs-and-growth_hr [26. 8. 2019.]

U obnovljenom programu EU-a za visoko obrazovanje[58] također se ističe potreba za odgovarajućim i učinkovito raspoređenim ljudskim i financijskim resursima te za sustavom poticaja i nagrađivanja. Osim toga, reforma i modernizacija europskog sustava visokog obrazovanja ovisi o zalaganju i kompetencijama nastavnog i istraživačkog osoblja. Unatoč tome, broj studenata često raste brže od broja članova osoblja. Bolji uvjeti rada, bolje inicijalno osposobljavanje i trajni profesionalni razvoj te više priznanja za izvrsnost u poučavanju i istraživanju ključni su da bi Europa mogla obrazovati, privući i zadržati visokokvalitetno akademsko osoblje koje joj je potrebno.

Osiguravanjem kvalitete povećava se povjerenje u visoko obrazovanje. Svako visoko učilište trebalo bi imati strog sustav za unutarnje osiguravanje kvalitete koji bi ocjenjivale vanjske agencije za osiguravanje kvalitete. Kako bi se to postiglo, potrebna je veća fleksibilnost. Autonomne ustanove mogu se lakše specijalizirati i tako promicati uspješnost u poučavanju i istraživanju te izvrsnost u okviru sustava visokog obrazovanja. Međutim, pravne, financijske i administrativne zapreke često ograničavaju slobodu ustanova u određivanju vlastitih strategija i ustroja kako bi se istaknule u odnosu na konkurenciju. Osim toga, za sustave visokog obrazovanja i njihovo financiranje i dalje su odgovorne nacionalne vlade država članica EU-a.

Podupirući istraživanja i suradnju u području politika[59] komisija pomaže državama članicama da razviju djelotvorne modele za upravljanje sustavima visokog obrazovanja i njihovo financiranje. Osim toga, surađuje s Organizacijom za gospodarsku suradnju i razvoj (OECD) na preispitivanju struktura financiranja, poticaja i nagrađivanja za sustave visokog obrazovanja.

Nadalje, u okviru instrumenta za uzajamno savjetovanje[60] i aktivnosti uzajamnog učenja Komisija potiče razmjenu dobre prakse upravljanja i financiranja među državama članicama EU-a.

[58] Vidi više: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1496304694958&uri=COM:2017:247:FIN [26. 8. 2019.]
[59] Vidi više: https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/opportunities/support-policy-reform_en [26. 8. 2019.]
[60] Vidi više: https://ec.europa.eu/education/content/peer-counselling-new-element-et2020-toolbox_hr [26. 8. 2019]

Od 2014. do 2020. 17 država članica EU-a uložilo je sredstva iz europskih strukturnih i investicijskih fondova (ESIF)[61] u visoko obrazovanje. Ukupno su 5,2 milijarde eura iz Europskog socijalnog fonda (ESF)[62] potrošene na pojedinačno osposobljavanje, programske reforme i usklađivanje obrazovanja s potrebama na tržištu rada. Dodatnih 1,5 milijardi eura iz Europskog fonda za regionalni razvoj (EFRR) potrošeno je na revitalizaciju postojeće i izgradnju nove obrazovne infrastrukture.

Visokim učilištima dostupna je i potpora u obliku zajmova kojima upravlja Grupa Europske investicijske banke (EIB). Ustanove mogu zatražiti zajam za nadogradnju svojih kapaciteta putem Europskog fonda za strateška ulaganja (EFSU)[63] te sudjelovati u inovativnim programima financiranja, kao što su zajmovi za diplomske studije u okviru programa Erasmus+[64] za međunarodne studente.

Kad je riječ o osiguravanju kvalitete, uvođenjem standarda i smjernica za osiguravanje kvalitete u Europskom prostoru visokog obrazovanja uspostavljen je okvir za osiguravanje odgovornosti na europskoj, nacionalnoj i institucijskoj razini. Europski registar za osiguravanje kvalitete (EQAR) u visokom obrazovanju također pomaže u osiguravanju kvalitete na europskoj razini.

Komisija objavljuje izvješća o napretku[65] u osiguravanju kvalitete u području visokog obrazovanja na europskoj razini.

[61] Vidi više: https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/funding-opportunities/funding-programmes/overview-funding-programmes/european-structural-and-investment-funds_en [26. 8. 2019.]
[62] Vidi više: https://ec.europa.eu/esf/home.jsp [26. 8. 2019.]
[63] Vidi više: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/leaders-working-lunch-education-projects_en.pdf [26. 8. 2019.]
[64] Vidi više: https://wwwen.uni.lu/university/news/latest_news/new_erasmus_master_degree_loans_for_international_students [26. 8. 2019.]
[65] Vidi više: http://ecahe.eu/assets/uploads/2014/01/EU-Report-on-Progress-in-Quality-Assurance-in-Higher-Education-2014.pdf [26. 8. 2019.]

7 UPRAVLJANJE KVALITETOM VISOKOŠKOLSKIH INSTITUCIJA U HRVATSKOJ

Politika osiguranja kvalitete visokoškolskih institucija u Republici Hrvatskoj temelji se na Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, Zakonu o osiguravanju kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju, ustroju sustava za osiguravanje kvalitete na visokim učilištima, Pravilnicima i preporukama Ministarstva znanosti i obrazovanja, Agenciji za znanost i visoko obrazovanje i Standardima i smjernicama za osiguravanje kvalitete u visokom obrazovanju (ESG).

Provedbom Bolonjskog procesa na visoka učilišta u Republici Hrvatskoj razvila se potreba za evaluacijom akreditiranih studijskih programa i visokih učilišta. Bolonjska deklaracija[66] je zajednička deklaracija europskih ministara obrazovanja potpisana u Bologni 1999. g., a odnosi se na reformu sustava visokog obrazovanja u Europi koja je postala poznata kao Bolonjski proces[67]. Republika Hrvatska je potpisala Bolonjsku deklaraciju 2001. g.

Ciljevi Bolonjske deklaracije i Bolonjskog procesa:

- prihvaćanje sustava lako prepoznatljivih i usporedivih stupnjeva, među ostalim uvođenjem dodatka diplomi (Diploma Supplement), kako bi se promicalo zapošljavanje europskih građana i međunarodna konkurentnost europskog sustava visokog obrazovanja;
- prihvaćanje sustava temeljenog na dvama glavnim ciklusima, preddiplomskom i diplomskom. Pristup drugom ciklusu zahtijeva uspješno završen prvi ciklus studija u trajanju od najmanje tri godine. Stupanj postignut nakon prvog ciklusa treba odgovarati europskom tržištu rada odgovarajućom razinom kvalifikacije. Drugi ciklus vodit će k magisteriju i/ili doktoratu, kao što je to slučaj u mnogim europskim zemljama;

[66] Vidi više: https://www.azvo.hr/images/stories/visoko/BOLOGNA_DECLARATION1.pdf [27. 8. 2019.]
[67] Bolonjski proces je kontinuirani međuvladin proces uspostave Europskoga prostora visokog obrazovanja integriranjem i usklađivanjem različitih sustava visokog obrazovanja u Europi.

- uvođenje bodovnog sustava, kao što je ECTS, kao prikladnog sredstva u promicanju najšire studentske mobilnosti. Bodovi se mogu postizati i izvan visokoškolskog obrazovanja, uključujući i cjeloživotno učenje, pod uvjetom da ih prizna sveučilište koje prihvaća studenta;

- promicanje mobilnosti prevladavanjem zapreka slobodnom kretanju, uz poseban obzir prema: studentima kojima valja omogućiti pristup studiju i odgovarajućim službama; nastavnicima, istraživačima i administrativnom osoblju kojima valja priznati i valorizirati vrijeme koje su proveli u Europi istražujući, poučavajući ili učeći, bez prejudiciranja njihovih statutarnih prava;

- promicanje europske suradnje u osiguravanju kvalitete u cilju razvijanja usporedivih kriterija i metodologija;

- promicanje potrebne europske dimenzije u visokom obrazovanju, posebice u razvoju nastavnih programa, međuinstitucionalnoj suradnji, programima mobilnosti i integriranim programima studija, obrazovanja i istraživanja.

7.1 Agencija za znanost i visoko obrazovanje

Agencija za znanost i visoko obrazovanje (AZVO) osnovana je 2005. u skladu s dobrom međunarodnom praksom u području osiguravanja kvalitete, u cilju provođenja postupaka vanjskog vrednovanja te unapređenja kvalitete znanstvene djelatnosti i visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj. AZVO je punopravan član Europskog registra agencija za osiguravanje kvalitete u visokom obrazovanju (European Quality Assurance Register for Higher Education – EQAR) i Europske udruge za osiguravanje kvalitete u visokom obrazovanju (European Association for Quality Assurance in Higher Education – ENQA). U skladu s propisima Republike Hrvatske i Standardima i smjernicama za osiguravanje kvalitete na Europskom prostoru visokog obrazovanja (The Standards and guidelines for quality assurance in the European Higher Education Area – ESG), AZVO provodi postupke vanjskog vrednovanja čiji su ciljevi osiguravanje kvalitete (provjera ispunjavanja određenih kriterija) te unapređenje kvalitete.

Agencija za znanost i visoko obrazovanje, u skladu sa Zakonom o osiguravanju kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju („Narodne novine“, broj 45/09) i Pravilnikom o sadržaju dopusnice, te uvjetima za izdavanje dopusnice za obavljanje djelatnosti visokog obrazovanja, izvođenje studijskih programa i reakreditaciju visokih učilišta („Narodne novine“, broj 24/10) provodi dio postupka inicijalne akreditacije za obavljanje djelatnosti visokog obrazovanja.

7.2 Inicijalna akreditacija visokih učilišta

Inicijalna akreditacija[68] za obavljanje djelatnosti visokog obrazovanja provodi se u skladu s dokumentom Postupak inicijalne akreditacije[69] za obavljanje djelatnosti visokog obrazovanja, a započinje zaprimanjem zahtjeva za izdavanje dopusnice za obavljanje djelatnosti visokog obrazovanja koji se podnosi Ministarstvu znanosti, obrazovanja i sporta.

Uz zahtjev za izdavanje dopusnice za obavljanje djelatnosti visokog obrazovanja potrebno je priložiti svu potrebnu dokumentaciju propisanu Zakonom o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju uključujući i opis studijskog programa u pisanom i elektroničkom obliku (na CD-u) koji treba biti sastavljen u skladu s Uputama za sastavljanje prijedloga studijskih programa[70] uključujući i potrebne priloge.

Sukladno odredbi članka 79. stavka 4. Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, studij se može organizirati kroz sustav učenja na daljinu (online studij), što posebno odobrava Nacionalno vijeće za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj. Visoko učilište koje predlaže studijski program u kojem je u značajnoj mjeri predviđeno izvođenje online nastave treba prijedlogom dokazati da je, osim općih uvjeta propisanih za vrednovanje studijskog programa, osiguralo pretpostavke za kvalitetno izvođenje online nastave.

[68] Postupak kojim (ne)vladino ili privatno tijelo ocjenjuje kvalitetu visokog učilišta u svoj njegovoj ukupnosti ili kvalitetu studijskog programa kako bi se službeno utvrdilo ispunjava li predmet vrednovanja minimalne postavljene kriterije i standarde. Uobičajen je ishod tog procesa dodjela statusa priznavanja (da/ne odluka) ili, kada je to primjereno, izdavanje dopusnice za rad s vremenskim ograničenjem. Postupak akreditacije može podrazumijevati početnu i periodičnu samoanalizu i vrednovanje vanjskih kolega stručnjaka

[69] Vidi više: https://www.azvo.hr/images/stories/visoko/Postupak-novo.pdf [27. 8. 2019.]

[70] Vidi više: https://www.azvo.hr/images/stories/vrednovanja/Upute_za_sastavljanje_prijedloga_studijskih_programa.pdf [27. 8. 2019.]

Studij koji se djelomično ili u potpunosti izvodi online, kao i akademski nazivi koji se stječu njegovim završetkom smatraju se ravnopravnima s ostalim oblicima provođenja nastave na visokim učilištima, te su izjednačena prava, obaveze i status studenata iz takvih studija s ostalima. Ishodi učenja i stečene kompetencije na studiju koji se izvodi online ne smiju se razlikovati od ishoda i kompetencija stečenih na programu koji se izvodi na klasičan način.

7.3 Reakreditacija visokih učilišta

Agencija za znanost i visoko obrazovanje je, s Povjerenstvom Akreditacijskog savjeta, izradila unaprijeđeni model reakreditacije za drugi ciklus reakreditacije visokih učilišta koji je započeo 2017. Novi je model usklađen s izmijenjenim i dopunjenim ESG-em, te uključuje dorađene standarde za ocjenu kvalitete sveučilišta i njihovih sastavnica, kao i veleučilišta i visokih škola.

Standardi za ocjenu kvalitete visokih učilišta u sastavu sveučilišta[71] su:

1) interno osiguravanje kvalitete i društvena uloga visokoga učilišta:
- visoko učilište je uspostavilo funkcionalan sustav unutarnjeg osiguranja kvalitete;
- visoko učilište primjenjuje preporuke za unaprjeđenje kvalitete iz ranije provedenih vrednovanja;
- visoko učilište podupire akademski integritet i slobode, sprječava sve oblike neetičnog ponašanja, netolerancije i diskriminacije;
- visoko učilište osigurava dostupnost informacija o važnim aspektima svojih aktivnosti (nastavnoj, znanstvenoj/umjetničkoj i društvenoj ulozi);
- visoko učilište razumije i potiče razvoj svoje društvene uloge;
- programi cjeloživotnog učenja koje visoko učilište izvodi usklađeni su sa strateškim ciljevima i misijom visokog učilišta te društvenim potrebama.

[71] Vidi više:
https://www.azvo.hr/images/stories/novosti/Standardi_za_sveu%C4%8Dili%C5%A1ta_i_sastavnice.pdf
[27. 8. 2019.]

2) studijski programi:

- općí ciljevi svih studijskih programa u skladu su s misijom i strateškim ciljevima visokog učilišta te društvenim potrebama;
- predviđeni ishodi učenja studijskih programa koje visoko učilište izvodi odgovaraju razini i profilu kvalifikacije koje se njima stječu;
- visoko učilište dokazuje postignuće predviđenih ishoda učenja na studijskim programima koje izvodi;
- postupci planiranja, predlaganja i prihvaćanja novih te revizija ili ukidanje postojećih programa uključuju povratne informacije studenata, poslodavaca, strukovnih udruženja, alumnija;
- visoko učilište osigurava usklađenost ECTS bodova sa stvarnim studentskim opterećenjem;
- studentska je praksa sastavni dio studijskih programa (gdje je to primjenjivo).

3) nastavni proces i podrška studentima:

- uvjeti za upis ili nastavak studija usklađeni su sa zahtjevima studijskog programa, jasni su, objavljeni i dosljedno se primjenjuju;
- visoko učilište prikuplja i analizira podatke o napredovanju studenata na studiju i na temelju njih osigurava kontinuitet studiranja i završnost studenata;
- visoko učilište osigurava poučavanje usmjereno na studenta;
- visoko učilište osigurava odgovarajuću podršku studentima;
- visoko učilište osigurava podršku studentima iz ranjivih i podzastupljenih skupina;
- visoko učilište omogućava studentima stjecanje međunarodnog iskustva;
- visoko učilište osigurava povoljne uvjete za studiranje inozemnih studenata;
- visoko učilište osigurava objektivno i dosljedno vrednovanje i ocjenjivanje studentskih postignuća;
- visoko učilište izdaje diplomu i dopunske isprave o studiju u skladu s odgovarajućim propisima;
- visoko učilište vodi brigu o zapošljivosti studenata nakon studija.

4) nastavnički i institucijski kapaciteti:

- visoko učilište osigurava odgovarajuće nastavničke kapacitete;
- zapošljavanje, napredovanje i reizbor nastavnika temelje se na objektivnim i transparentnim postupcima koji uključuju vrednovanje izvrsnosti;
- visoko učilište pruža podršku nastavnicima u njihovom profesionalnom razvoju;
- prostor, oprema i cjelokupna infrastruktura (laboratoriji, informatička služba, radilišta i sl.) odgovarajući su za provedbu studijskih programa i osiguravaju postizanje predviđenih ishoda učenja te realizaciju znanstvene/umjetničke i stručne djelatnosti;
- knjižnica i njena opremljenost te pristup dodatnim sadržajima osiguravaju dostupnost literature i knjižničnih usluga za potrebe kvalitetna studiranja i kvalitetne znanstveno-nastavne/umjetničko-nastavne djelatnosti;
- visoko učilište racionalno upravlja financijskim resursima.

5) znanstvena/umjetnička djelatnost:

- nastavnici i suradnici zaposleni na visokom učilištu posvećeni su postizanju visoke kvalitete i kvantitete znanstvenog istraživanja;
- visoko učilište dokazuje društvenu relevantnost svojih znanstvenih, stručnih i umjetničkih istraživanja i prijenosa znanja;
- znanstvena/umjetnička i stručna postignuća visokog učilišta prepoznata su u nacionalnim i međunarodnim okvirima;
- znanstvena/umjetnička djelatnost visokog učilišta održiva je i razvojna;
- znanstvena/umjetnička i stručna aktivnost i postignuća visokog učilišta unaprjeđuju nastavni proces.

Standardi za ocjenu kvalitete veleučilišta i visokih škola[72] su:

1) interno osiguravanje kvalitete i društvena uloga visokoga učilišta (ista poglavlja kao kod visokih učilišta u sastavu sveučilišta, s nekim izmjenama);
2) studijski programi (ista poglavlja kao kod visokih učilišta u sastavu sveučilišta, s nekim izmjenama);
3) nastavni proces i podrška studentima (ista poglavlja kao kod visokih učilišta u sastavu sveučilišta, s nekim izmjenama);
4) nastavnički i institucijski kapaciteti (ista poglavlja kao kod visokih učilišta u sastavu sveučilišta, s nekim izmjenama);
5) stručna i/ili znanstvena djelatnost (ista poglavlja kao kod visokih učilišta u sastavu sveučilišta, s nekim izmjenama);

7.4 Postupak reakreditacije[73]

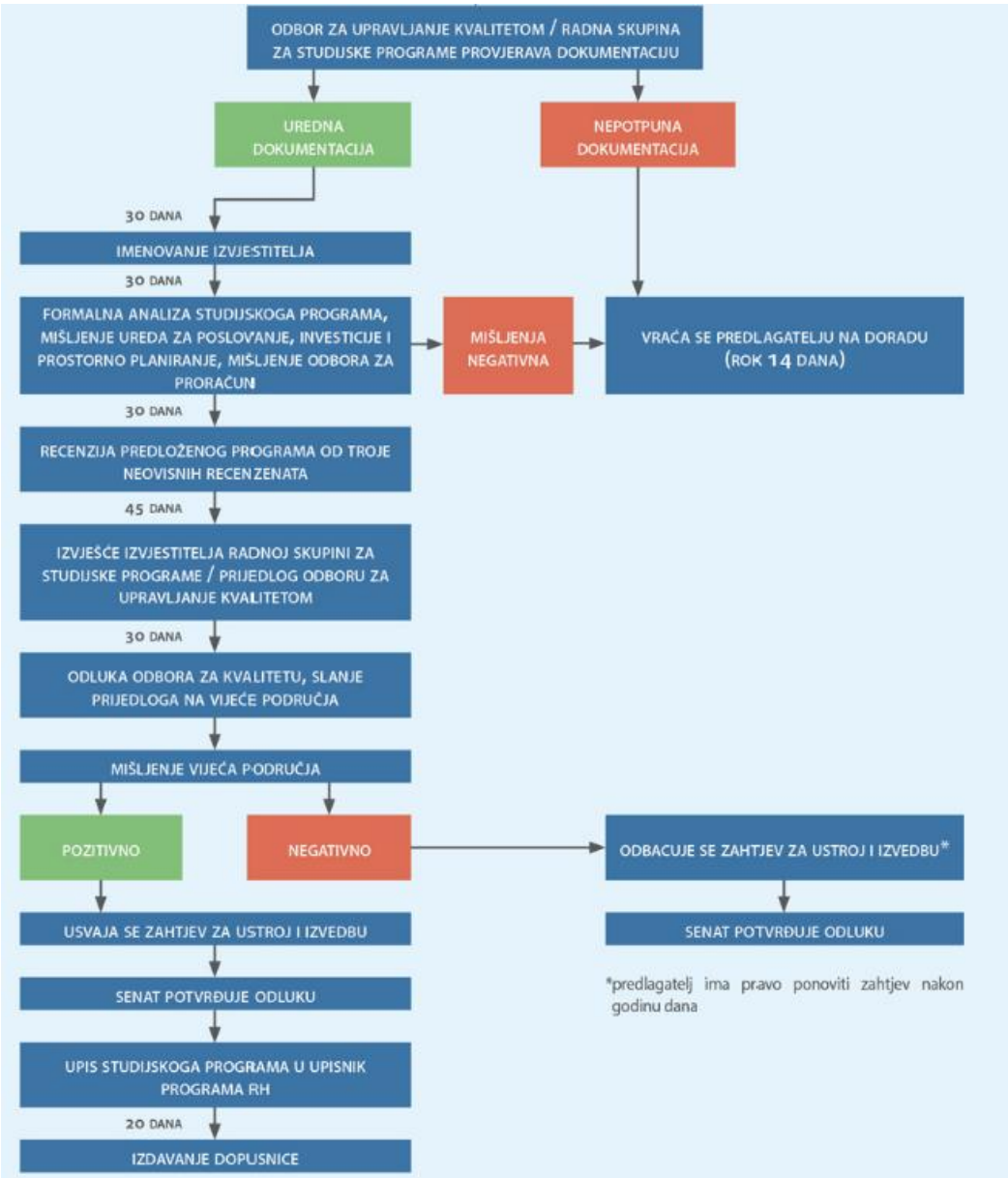
Postupak reakreditacije visokih učilišta (sveučilišta, fakulteta i umjetničkih akademija u sastavu sveučilišta te veleučilišta i visokih škola) provodi Agencija za znanost i visoko obrazovanje (AZVO) po službenoj dužnosti, na temelju članka 22. Zakona o osiguravanju kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju (Narodne novine 45/09)[74] i Pravilnika o sadržaju dopusnice te uvjetima za izdavanje dopusnice za obavljanje djelatnosti visokog obrazovanja, izvođenja studijskog programa i reakreditaciju visokih učilišta (Narodne novine 24/10) te Pravilnika o uvjetima za izdavanje dopusnice za obavljanje znanstvene djelatnosti, uvjetima za reakreditaciju znanstvenih organizacija i sadržaju dopusnice (Narodne novine 83/10), a u skladu s Europskim standardima i smjernicama za osiguravanje kvalitete u visokom obrazovanju (ESG) te dobrom europskom i međunarodnom praksom.

[72] Vidi više: https://www.azvo.hr/images/stories/novosti/Standardi_za_veleu%C4%8Dili%C5%A1ta_i_visoke_%C5%A1kole.pdf [27. 8. 2019.]
[73] Vidi više: https://www.azvo.hr/images/stories/novosti/Postupak_reakreditacije.pdf [27. 8. 2019.]
[74] Vidi više: https://www.zakon.hr/z/321/Zakon-o-osiguravanju-kvalitete-u-znanosti-i-visokom-obrazovanju [27. 8. 2019.]

Dokumenti za provođenje postupka reakreditacije su:

- zakon o osiguravanju kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju;
- pravilnik o sadržaju dopusnice te uvjetima za izdavanje dopusnice za obavljanje djelatnosti visokog obrazovanja, izvođenje studijskog programa i reakreditaciju visokih učilišta (Narodne novine 24/10);
- pravilnik o uvjetima za izdvajanje dopusnice za obavljanje znanstvene djelatnosti, uvjetima za reakreditaciju znanstvenih organizacija i sadržaju dopusnice (Narodne novine 83/10);
- standardi za vrednovanje kvalitete sveučilišta i sastavnica sveučilišta u postupku reakreditacije visokih učilišta ili standardi za vrednovanje kvalitete veleučilišta i visokih škola u postupku reakreditacije visokih učilišta;
- načela i kriteriji reakreditacije poslijediplomskih sveučilišnih studija u Republici Hrvatskoj, u slučaju reakreditacije poslijediplomskih sveučilišnih (doktorskih) studija odnosno dijela djelatnosti visokih učilišta koja izvode takve studije.

Slika 12. Vrjednovanje studijskih programa na Sveučilištu u Zagrebu

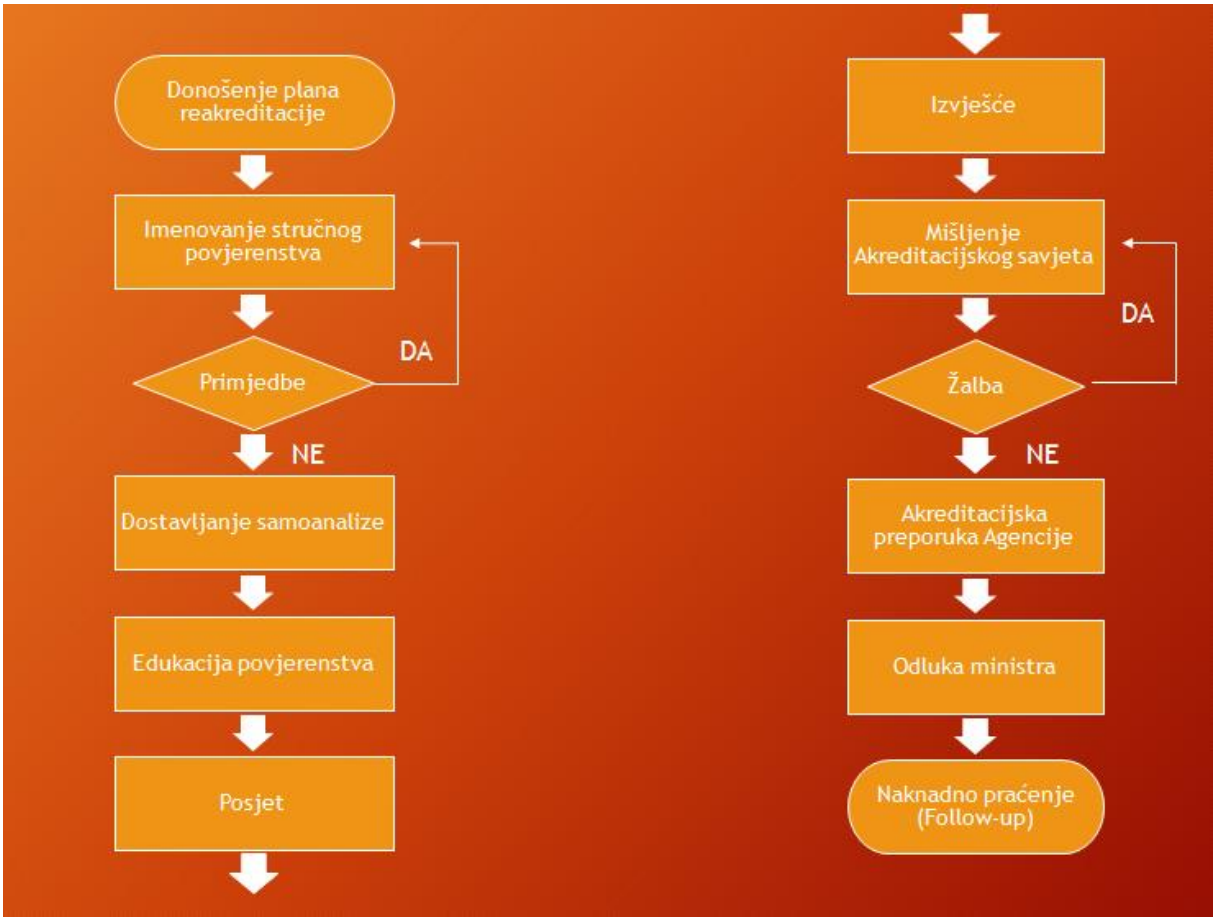
Izvor: Sveučilište u Zagrebu. Preuzeto sa: http://www.unizg.hr/studiji-i-studiranje/studiji/kvaliteta/vrjednovanje-studijskih-programa/ [27. 8. 2019.]

Radna skupina za studijske programe predstavlja podršku u radu Odbora za upravljanje kvalitetom, a zadaća joj je prije svega obavljati poslove predviđene Pravilnikom o postupku vrjednovanja studijskih programa sveučilišnih preddiplomskih, diplomskih, integriranih preddiplomskih i diplomskih i stručnih studija Sveučilišta u Zagrebu[75], što znači

[75] Vidi više: http://www.unizg.hr/fileadmin/rektorat/O_Sveucilistu/Dokumenti_javnost/Propisi/Pravilnici/20.5.2016._PRAVILNIK_O_POSTUPKU_VRJEDNOVANJA_STUDIJSKIH_PROGRAMA-final.pdf [27. 8. 2019.]

provoditi postupke vrjednovanja ne samo novih studijskih programa na preddiplomskoj i diplomskoj razini nego i manjih i većih izmjena i dopuna studijskih programa.

Slika 13. Proces reakreditacije visokih učilišta

Izvor: Izrada autora

Svrha ovog postupka je osiguravanje kvalitete programa i institucije te očuvanje vjerodostojnosti kvalifikacije koje jamči da je sadržaj programa koherentan i na zadovoljavajućoj razini, da ga izvodi adekvatan kadar na adekvatan način, da je nastavna i istraživačka infrastruktura na zadovoljavajućoj razini što u cjelini znači da država ima vjerodostojan sustav visokog obrazovanja u kojem svaka institucija, odnosno program, zadovoljava ovaj akademski prag. Država se oslanja na reakreditaciju kako bi osigurala kvalitetu institucija i programa. Određuje da li su institucija i/li program dovoljno kvalitetni da budu financirani iz državnog proračuna, ako je riječ o javnim visokim učilištima.

Akreditacija je osnovni način jamstva studentima i javnosti o kvaliteti neke visokoškolske institucije ili programa (privatnih i javnih/državnih) te ona ulijeva povjerenje u privatni sektor (potrebno zadovoljiti minimalni akademski prag).

Odgovornosti u postupku reakreditacije visokih učilišta:

- članovi stručnog povjerenstva: dužni su proučiti svu dokumentaciju koju je dostavio koordinator; sudjelovati u edukaciji koju organizira Agencija, sudjelovati na svim sastancima stručnog povjerenstva, sudjelovati u pisanju završnog izvješća i davanju ocjene za svaki standard kvalitete odnosno temu, pridržavati se svih zadanih rokova, na molbu Akreditacijskog savjeta, pregledati akcijski plan i izvješće o realizaciji akcijskog plana i dostaviti Agenciji izvješće o provedbi akcijskog plana (dvije godine nakon posjeta);
- predsjednik stručnog povjerenstva: je dužan koordinirati rad svih članova stručnog povjerenstva, voditi sastanke povjerenstva, voditi završni sastanak s upravom visokog učilišta, osigurati konzekventnost završnog izvješća i standarada za vrednovanje kvalitete, dovršiti završno izvješće stručnog povjerenstva i poslati ga Agenciji, na molbu Akreditacijskog savjeta, pregledati akcijski plan i izvješće o realizaciji akcijskog Plana i dostaviti Agenciji izvješće o provedbi akcijskog Plana (dvije godine nakon posjeta);
- koordinator: proučava svu relevantnu dokumentaciju povezanu s reakreditacijom visokih učilišta; prisustvovati svim radnim sastancima, provjeriti urednost/potpunost dostavljene samoanalize i svih popratnih dokumenata i po potrebi ih vratiti visokom učilištu na izmjenu i/ili doradu;
- lektor: je dužan napraviti korekturu i lekturu završnog izvješća na za to predvidenom obrascu;
- akreditacijski savjet: donosi neovisno mišljenje o izdavanju potvrde o ispunjavanju uvjeta za obavljanje djelatnosti visokog obrazovanja i/ili znanstvene djelatnosti odnosno dijela djelatnosti, uskrati dopusnice za obavljanje djelatnosti visokog obrazovanja i/ili znanstvene djelatnosti odnosno dijela djelatnosti ili izdavanju pisma očekivanja s rokom uklanjanja nedostataka do tri godine;

- agencija: donosi akreditacijsku preporuku kojom preporučuje Ministru izdavanje potvrde o ispunjavanju uvjeta za obavljanje djelatnosti visokog obrazovanja i/ili znanstvene djelatnosti odnosno dijela djelatnosti, uskratu dopusnice za obavljanje djelatnosti visokog obrazovanja i/ili znanstvene djelatnosti odnosno dijela djelatnosti ili izdavanje pisma očekivanja s rokom uklanjanja nedostataka do tri godine;

- ministar: odgovoran za donošenje finalne odluke na temelju svih dostupnih informacija i preporuke Agencije.

7.5 Postupci upravljanja kvalitetom

Upravljanje kvalitetom visokoškolskih institucija se provodi na dvije razine. Jedna razina je mikro razina (samo visoko učilište), a druga razina je sa makro razine putem Agencije za znanost i visoko obrazovanje (AZVO), odnosno sa razine sustava kojemu je zadaća da skrbi o kvaliteti. Postupak upravljanja kvalitetom sa mikro razine je ustroj sustava za upravljanje kvalitetom, donošenje raznih dokumenata (priručnika za osiguravanje i unaprjeđivanje kvalitete, politike kvalitete, strategije razvitka, akcijski plan itd.) i provođenje samoanalize[76] prije dolaska ovlaštenog auditora, dok je postupak upravljanja kvalitetom sa makro razine provođenje svih smjernica koje Agencija za znanost i visoko obrazovanje (AZVO) dobiva od Europske udruge za osiguravanje kvalitete u visokom obrazovanju (ENQA) na razini sustava. Kriteriji za audit[77] definirani su sukladno Pravilniku o auditu[78].

Tematsko vrednovanje u visokom obrazovanju provodi Agencija za znanost i visoko obrazovanje na temelju članka 24. Zakona o osiguravanju kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju (Narodne novine , br. 45/09)[79] i u skladu s dobrom europskom i međunarodnom praksom.

[76] Vidi više: https://www.azvo.hr/images/stories/publikacije/Samoanaliza%20Agencije.pdf [31. 8. 2019.]
[77] Vidi više: http://www.azvo.hr/images/stories/novosti/Kriteriji%20za%20audit.pdf [31. 8. 2019.]
[78] Vidi više: http://www.azvo.hr/images/stories/novosti/Pravilnik%20audit.pdf [31. 8. 2019.]
[79] Vidi više: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2009_04_45_1031.html [31. 8. 2019.]

Tematsko vrednovanje po službenoj dužnosti provodi Agencija na temelju odluke Akreditacijskog savjeta Agencije, a može se provesti na obrazloženi prijedlog ministra, predmeta vrednovanja i studentskog zbora visokog učilišta. Ishod je tematskog vrednovanja završno izvješće stručnog povjerenstva koje uključuje ocjenu usklađenosti s temom vrednovanja. U slučaju negativne ocjene Agencija može pokrenuti postupak reakreditacije po službenoj dužnosti ili na prijedlog ministra

Provedeni postupci tematskog vrednovanja u visokom obrazovanju su:

- tematsko vrednovanje ispunjenosti minimalnih uvjeta u postupku odobravanja novih studijskih programa javnih sveučilišta[80];
- tematsko vrednovanje doktorskih studija u Republici Hrvatskoj[81];
- tematsko vrednovanje studijskih programa za regulirane profesije u području zdravstva (sestrinstvo, primaljstvo, medicina, dentalna medicina i farmacija)[82].

Postupak vrednovanja izmjena i/ili dopuna odobrenih studijskih programa većih od 20 %[83] provodi se prema postupku koji je usvojio Akreditacijski savjet Agencije za znanost i visoko obrazovanje na svojoj 31. sjednici održanoj 24. rujna 2012., a sukladno Uputi Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta (KLASA: 602-04/12-13/00004, URBROJ: 533-07-12-0012) donesenoj na temelju Zaključka Nacionalnog vijeća za visoko obrazovanje od 7. prosinca 2011.

Napomenimo još kako je prema ishodima vrednovanja[84] provedenih u 2018. pokazalo kako niti jedan od četiri "velika" ekonomska fakulteta (Zagreb, Split, Rijeka, Osijek) nije na visokoj razini kvalitete, već samo zadovoljavajućoj.

[80] Vidi više: https://www.azvo.hr/images/stories/vrednovanja/Tematsko%20vrednovanje%20ispunjenosti%20minimalnih%20uvjeta%20javna%20sveucilista.pdf [31. 8. 2019.]
[81] Vidi više: https://www.azvo.hr/images/stories/vrednovanja/Izvjesce_doktorski_studiji_AS_final.pdf [31. 8. 2019.]
[82] Vidi više: https://www.azvo.hr/images/stories/vrednovanja/Izvje%C5%A1%C4%87e-tematsko_zdravstvenih_za_web.pdf [31. 8. 2019.]
[83] Vidi više: https://www.azvo.hr/images/stories/vrednovanja/Postupak_vrednovanja_izmjena_i-ili_dopuna_odobrenih_studijskih_programa_ve%C4%87ih_od_20_posto.pdf [31. 8. 2019.]
[84] Za ostala visoka učilišta pogledaj na: https://www.azvo.hr/hr/vrednovanja/postupci-vrednovanja-u-visokom-obrazovanju/ishodi-vrednovanja [31. 8. 2019.]

8 UPRAVLJANJE KVALITETOM NA PRIMJERU SVEUČILIŠNOG ODJELA ZA STRUČNE STUDIJE

Tijela sustava za osiguravanje kvalitete (SOK) na Odjelu su:

- pomoćnik pročelnika za osiguravanje kvalitete;
- odbor za unaprjeđenje kvalitete;
- povjerenici za provedbu strateških ciljeva a akcijskih zadataka;
- povjerenstvo za unutarnju periodičnu prosudbu sustava osiguravanja kvalitete;
- ured za poslovnu suradnju s vanjskim subjektima;
- ured za mobilnost i međunarodnu suradnju;
- ured za transfer tehnologija;
- centar za cjeloživotno učenje i obrazovanje odraslih.

8.1 Dokumenti SOK-a

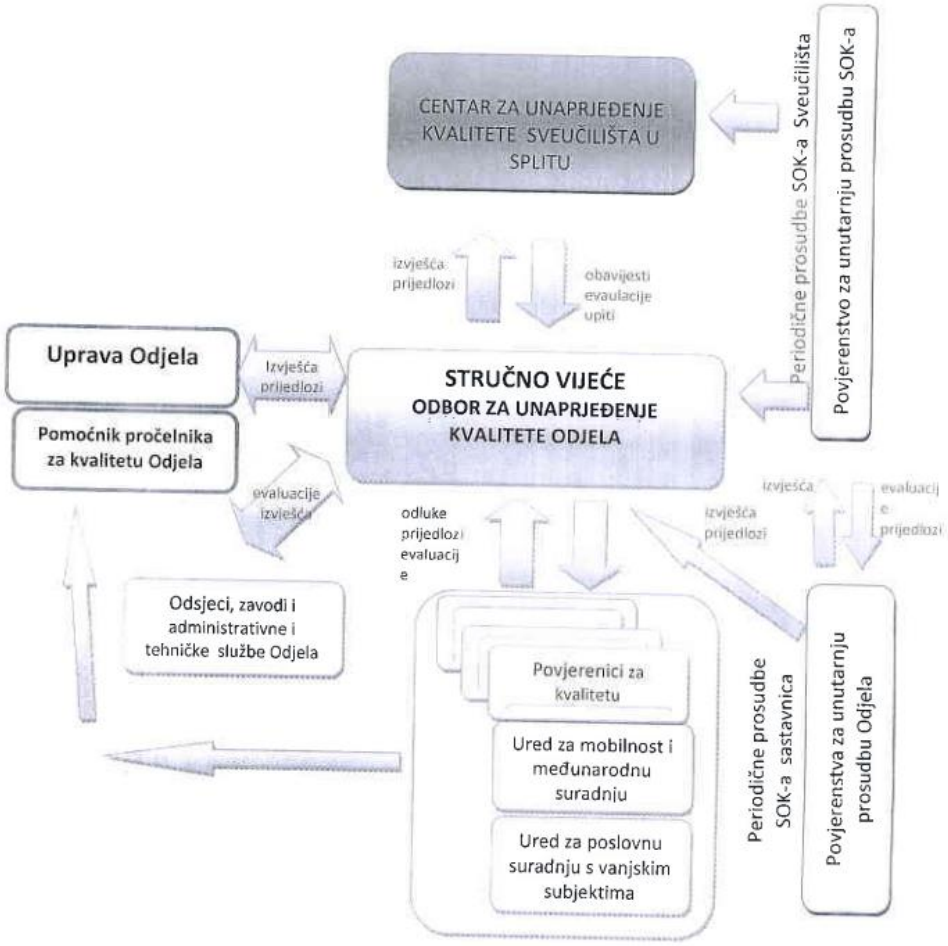
Sve aktivnosti vezane za ukupnu djelatnost Odjela i funkcioniranje Sustava za kvalitetu (SOK-a) temelje se na dokumentima:

- strategija razvitka Odjela za razdoblje 2016.-2020.;[85]
- akcijski plan (AP201x) za tekuću kalendarsku godinu s definiranim rokovima i nositeljima aktivnosti[86];
- realizacija akcijskog plana (RAP201x) za prethodnu godinu s opisom ostvarenih aktivnosti i zadataka[87];
- godišnji plan rada Odbora za kvalitetu na Sveučilišnom odjelu za stručne studije;
- pravilnik o sustavu osiguravanja kvalitete Odjela[88] i njegove izmjene i dopune[89];
- priručnik osiguravanja kvalitete Odjela[90];

[85] Vidi više: https://www.oss.unist.hr/sites/default/files/dokumenti/o-odjelu/sok/Strategija_2016_2020.pdf [31. 8. 2019.]
[86] Vidi više: https://www.oss.unist.hr/odjel/sustav-za-kvalitetu/akcijski-plan-odjela [31. 8. 2019.]
[87] Vidi više: https://www.oss.unist.hr/odjel/sustav-za-kvalitetu/realizacija-akcijskog-plana-odjela [31. 8. 2019.]
[88] Vidi više: https://www.oss.unist.hr/sites/default/files/dokumenti/o-odjelu/sok/pravilnik_osiguravanje_kvalitete.pdf [31. 8. 2019.]
[89] Vidi više: https://www.oss.unist.hr/sites/default/files/dokumenti/o-odjelu/sok/Izmjene%20i%20dopune%20Pravilnika%20o%20sustavu%20osiguravanja%20kvalitete.pdf [31. 8. 2019.]
[90] Vidi više: https://www.oss.unist.hr/sites/default/files/dokumenti/o-odjelu/sok/Prirucnik_SOK-a_SOSS.pdf [31. 8. 2019.]

- politika kvalitete Odjela[91];
- pravilnik o postupku unutarnje periodične prosudbe sustava osiguravanja kvalitete Odjela[92] i izvješću povjerenstva za unutarnju prosudbu sustava osiguravanja kvalitete[93];
- priručnik o ishodima učenja[94].

Slika 14. Organizacijska shema SOK-a Sveučilišnog odjela za stručne studije

Izvor: https://www.oss.unist.hr/sites/default/files/dokumenti/o-odjelu/sok/Prirucnik_SOK-a_SOSS.pdf [31. 8. 2019.]

[91] Vidi više: https://www.oss.unist.hr/sites/default/files/dokumenti/o-odjelu/sok/Politika_kvalitete_SOSS.pdf [31. 8. 2019.]
[92] Vidi više: https://www.oss.unist.hr/sites/default/files/dokumenti/o-odjelu/sok/pravilnik_unutarnja_periodicna_prosudba.pdf [31. 8. 2019.]
[93] Vidi više: https://www.oss.unist.hr/sites/default/files/dokumenti/o-odjelu/sok/pravilnik_unutarnja_periodicna_prosudba.pdf [31. 8. 2019.]
[94] Vidi više: https://www.oss.unist.hr/sites/default/files/dokumenti/o-odjelu/sok/ISHODI_UCENJA_Prirucnik_2012.pdf [31. 8. 2019.]

8.2 Praćenje kvalitete i uspješnosti izvedbe studijskih programa

Praćenje kvalitete i uspješnosti izvedbe studijskih programa općenito se izvodi na četiri razine, a temelji se na Standardima i smjernicama za osiguravanje kvalitete u europskom visokoobrazovnom prostoru (ESG standardi).

Na pravoj razini studenti se anonimnim anketama što ih je predložio Centar za unaprjeđenje kvalitete Sveučilišta u Splitu izjašnjavaju o različitim aspektima studija:

- pravilnik o postupku studentskog vrednovanja nastavnog rada na Sveučilištu u Splitu[95];
- anketni upitnik za studentsko vrednovanje nastavnog rada[96];
- postupak provođenja studentskog vrednovanja cjelokupne razine studija (izvadak iz priručnika)[97];
- anketni upitnik za studentsko vrednovanje cjelokupnog studija[98];
- postupak provođenja studentskog vrednovanja rada administrativnih službi i drugih vidova studentskog života (izvadak iz priručnika)[99];
- anketni upitnik za studentsko vrednovanje rada stručnih i administrativnih službi te drugih vidova studentskog života[100].

[95] Vidi više: https://www.oss.unist.hr/sites/default/files/dokumenti/o-odjelu/sok/Pravilnik%20o%20studentskom%20vrednovanju%20nastavnog%20rada_novo.pdf [31. 8. 2019.]
[96] Vidi više: https://www.oss.unist.hr/sites/default/files/dokumenti/o-odjelu/sok/Upitnik%20za%20studentsko%20vrednovanje%20nastavnog%20rada.pdf [31. 8. 2019.]
[97] Vidi više: https://www.oss.unist.hr/sites/default/files/dokumenti/o-odjelu/sok/Postupak%20studentskog%20vrednovanja%20cjelokupnog%20studija%20%28izvadak%20iz%20Priru%C4%8Dnika%29.pdf [31. 8. 2019.]
[98] Vidi više: https://www.oss.unist.hr/sites/default/files/dokumenti/o-odjelu/sok/Anketni%20upitnik%20za%20studentsko%20vrednovanje%20cjelokupnog%20studija.pdf [31. 8. 2019.]
[99] Vidi više: https://www.oss.unist.hr/sites/default/files/dokumenti/o-odjelu/sok/Postupak%20studentskog%20vrednovanja%20stru%C4%8Dnih%20slu%C5%BEbi%20%28izvadak%20iz%20Priru%C4%8Dnika%29.pdf [31. 8. 2019.]
[100] Vidi više: https://www.oss.unist.hr/sites/default/files/dokumenti/o-odjelu/sok/Anketni%20upitnik_vrednovanje%20stručnih%20službi.pdf [31. 8. 2019.]

Na drugoj razini na sastancima odsjeka i zavoda Odjela analizira se provođenje Akcijskih planova koji sadržavaju zadatke vezane za unaprjeđenje kvalitete studiranja, kao što su:

- analiza pohađanja nastave i aktivnosti studenata u nastavi;
- stanje postojeće opreme i potrebe za novom opremom i odgovarajućom literaturom;
- uspješnost savladavanja gradiva (uspjeh studenata na kolokvijima i ispitima);
- osvrt na usklađivanje kolegija na studiju;
- eventualne promjene u sadržaju predmeta, načinu izvođenja i provjeri znanja polaznika.

Treća razina je evaluacija nastave koja se detaljnije propisuje Pravilnicima Sveučilišta u Splitu. Pravilnici ujedno propisuju i načine evaluacije za gornje dvije razine. Jednom godišnje izrađuje se Analiza uspješnosti studiranja čime se izvješćuje Senat Sveučilišta u Splitu o sažetim ocjenama kvalitete studijskih programa, te prijedlozi aktivnosti za sljedeću akademsku godinu, na način i u obliku kako to propiše Senat.

Na četvrtoj razini prati se uspješnost zapošljavanja polaznika koji su završili studij, njihovo napredovanje u struci i njihove sugestije temeljem stečenog radnog iskustva. Također se razmatraju iskustva nastavnika sa srodnih studija matičnog i drugih Sveučilišta i proučavaju moguće preporuke udruženja/agencija u europskom sustavu visokog obrazovanja.

Sljedeća reakreditacija Sveučilišni odjel za stručne studije čeka u 2020. prema Planu reakreditacije visokih učilišta[101], koji je donio Akreditacijski savjet AZVO-a.

[101] Plan reakreditacije visokih učilišta u 2020. pogledaj na: https://www.azvo.hr/images/stories/novosti/Plan_reakreditacije_za_2020._godinu_-_AZVO.pdf [31. 8. 2019.]

9 ZAKLJUČAK

U današnjem vremenu, upravljanje kvalitetom visokoškolskih institucija je izrazito važno. Visoko obrazovanje nikada nije bilo dostupnije širokim masama te je ono geografski zastupljeno u skoro svakom većem gradu. U Republici Hrvatskoj visoko obrazovanje se izvodi na sveučilištima, veleučilištima i visokim školama. Kao što je to trend i u svijetu, pa tako i u Hrvatskoj na djelu je ekspanzija visokog obrazovanja po svim parametrima. Upravo je to ključan razlog zbog čega je nužno kvalitetno upravljati visokoškolskim ustanovama. Ono što je zemljama poput Hrvatske godinama predstavljalo problem u osiguravanju kvalitete visokoškolskih institucija i dostizanje razina na kojima su neke druge visokoškolske institucije diljem Europe su zasigurno ekonomske, socijalne i političke okolnosti koje su oblikovale Hrvatsku još i prije njenog osamostaljenja. Danas, upravljanje kvalitetom visokoškolskih institucija u Hrvatskoj se provodi na dvije razine. Jedna razina je mikro razina (samo visoko učilište), a druga razina je sa makro razine putem Agencije za znanost i visoko obrazovanje (AZVO), odnosno sa razine sustava kojemu je zadaća da skrbi o kvaliteti. Postupak upravljanja kvalitetom sa mikro razine je ustroj sustava za upravljanje kvalitetom, donošenje raznih dokumenata (priručnika za osiguravanje i unaprjeđivanje kvalitete, politike kvalitete, strategije razvitka, akcijski plan itd.) i provođenje samoanalize prije dolaska ovlaštenog auditora, dok je postupak upravljanja kvalitetom sa makro razine provođenje svih smjernica koje Agencija za znanost i visoko obrazovanje (AZVO) dobiva od Europske udruge za osiguravanje kvalitete u visokom obrazovanju (ENQA) na razini sustava. Kriteriji za audit definirani su sukladno Pravilniku o auditu.

Što se tiče EU, s obzirom na nastojanje europskih zemalja da svoja društva temelje na znanju u cilju povećanja kvalitete u visokom obrazovanju na europskom području izrađeni su Standardi i smjernice za osiguravanje kvalitete na Europskom prostoru visokog obrazovanja - ESG. Ključni cilj ESG-a je osiguranje kvalitete za učenje i podučavanje od strane svih zemalja i aktera na europskom području. Visoka učilišta i Agencije pojedinih zemalja koriste ESG kao uputu za razvoj sustava unutarnjeg i vanjskog osiguranja kvalitete. ESG je skup standarda i smjernica za vanjsko i unutarnje osiguravanje kvalitete u visokom obrazovanju.

ESG ne predstavlja standarde kvalitete niti propisuje načine provedbe procesa osiguravanja kvalitete, ali ih usmjerava, pokrivajući područja koja su od ključne važnosti za kvalitetu rada i okruženja za učenje u visokom obrazovanju. ESG je usmjeren na osiguranje kvalitete u području učenja i podučavanja u visokom obrazovanju bez obzira na način studiranja i mjesto studiranja. Svrha nije samo dostizanje određenog standarda, nego stalno poboljšavanje kroz stvaranje dugoročnog povjerenje u visoka učilišta.

U svijetu, visoko obrazovanje je često opisivano kao turbulentno i dinamično. Unatoč napretku koji je postignut putem istraživanja i mnogih debata, još uvijek ne postoji konsenzus o tome kako najbolje upravljati kvalitetom u okviru visokog obrazovanja. Do 2025. projicirana globalna potražnja za visokim obrazovanjem u svijetu mogla bi doseći 263 milijuna studenata, što je porast od nešto manje od 100 milijuna studenata od 2000. S povećanjem potražnje za kvalitetnim obrazovanjem, raste potražnja za osiguravanjem kvalitete (QA) na međunarodnim visokoškolskim institucijama.

Glavna hipoteza ovog rada bila je da *Kvaliteta visokog obrazovanja nije na zadovoljavajućoj razini, implementacija Bolonjske deklaracije nije se uspješno odvila te je potrebno donijeti novi Zakon*. Sukladnom svim provedenim istraživanjima i analizama u ovome radu, navedena hipoteza je potvrđena. Visoko obrazovanje u Republici Hrvatskoj nije na zadovoljavajućoj razini te je prisutan gubitak povjerenja u visokoškolske institucije. Bolonjska deklaracija nije uspješno primijenjena jer je na mnogim visokoškolskim institucijama (najmanje 50 %) prisutna onemogućenost vertikalne i horizontalne prohodnosti među studijima. Aktualni Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju i sam potiče takav način rada, odnosno nepoštivanje osnovnog načela potpisane deklaracije. Kada se uzme u obzir vremensko razdoblje od kada je Hrvatska potpisnica te deklaracije, zbilja je neozbiljno da nakon toliko godina nismo u mogućnosti svoje zakonodavstvo regulirati s europskim. To dokazuje koliko nesposobnih i interesno povezanih ljudi sjede u tamnim prostorijama pojedinih Ministarstava, Vladinih ureda i pojedinih agencija. Također, to pokazuje koliko je akademska zajednica nezainteresirana za vlastito područje djelovanja te koliko je ona sama dio te močvare (ili unutar te močvare?), koja iako nije ona nogometna, koja se često spominje u našem društvu, nije baš ni daleko.

Trenutno, vrijeme je donošenja novog resornog Zakona koji definira znanost i visoko obrazovanje te je isto tako primjetan manjak interesa akademskog okruženja. Ministarstvo s jedne strane odugovlači sa donošenjem Zakona te stavljanje istog uopće u javno savjetovanje, dok s druge strane interesno povezani znanstvenici (koji bi trebali biti časni ljudi) stavljaju na vagu svoje pojedine interese i tezgare i dalje bez ikakvih posljedica na njih same. Teško je očekivati velike pomake u sustavima kao ovaj gdje je mnogo toga premreženo svim oblicima korupcije i kriminala (kao trademark ove države). Vidjeti ćemo što će biti sa novim Zakon, no ne treba ići mnogo daleko da vidimo što bi smo trebali napraviti. Naši susjedi Slovenci (kojih je duplo manje, a s duplo boljim standardom od nas) su odličan primjer uspješne implementacije Bolonjske deklaracije. Pa nije sramota copy-paste, ako ne znaš i nisi sposoban. Problem je samo ako i za to nisi sposoban.

Izvedene hipoteze u ovome radu bile su:

- H1.1: Kvaliteta visokog obrazovanja je na zadovoljavajućoj razini; ODBAČENO
- H1.2: Kvaliteta visokog obrazovanje nije na zadovoljavajućoj razini; POTVRĐENO
- H1.3: Implementacija Bolonjske deklaracije odvila se uspješno; ODBAČENO
- H1.4: Implementacija Bolonjske deklaracije odvila se zadovoljavajuće uspješno; ODBAČENO
- H1.5: Implementacija Bolonjske deklaracije nije se odvila uspješno; POTVRĐENO
- H1.6: Studijski programi su uspješno usklađeni sa tržištem rada; ODBAČENO
- H1.7: Studijski programi su djelomično usklađeni sa tržištem rada; POTVRĐENO
- H1.8: Studijski programi nisu usklađeni sa tržištem rada; ODBAČENO
- H1.9: Visokom obrazovanju potreban je temeljiti novi zakon; POTVRĐENO
- H1.10: Visokom obrazovanju nije potreban temeljiti novi zakon: ODBAČENO

LITERATURA

1. Akreditacijski savjet Agencije za znanost i visoko obrazovanje (2013). *Tematsko vrednovanje ispunjenosti minimalnih uvjeta u postupku odobravanja novih studijskih programa javnih sveučilišta*. Preuzeto sa: https://www.azvo.hr/images/stories/vrednovanja/Tematsko%20vrednovanje%20ispunjenosti%20minimalnih%20uvjeta%20javna%20sveucilista.pdf [31. 8. 2019.]
2. Agencija za znanost i visoko obrazovanje (2019). Preuzeto sa: https://www.azvo.hr/hr/ [12. 8. 2019.]
3. Agencija za znanost i visoko obrazovanje (2017). *Analitički pristup samoanalizi*. Preuzeto sa: https://www.azvo.hr/images/stories/Akreditacija/Analiti%C4%8Dki_prilog_iz_MOZVAG-a.pdf [12. 8. 2019.]
4. Agencija za znanost i visoko obrazovanje (2017). *Akreditacijska preporuka Agencije za znanost i visoko obrazovanje u postupku inicijalne akreditacije za obavljanje djelatnosti visokog obrazovanja za izdavanje suglasnosti za osnivanje Sveučilišta VERN*. Preuzeto sa: https://www.azvo.hr/images/stories/Akreditacija/AP_Vern.pdf [16. 8. 2019.]
5. Agencija za znanost i visoko obrazovanje (2019). *Hrvatski kvalifikacijski okvir*. Preuzeto sa: https://www.azvo.hr/hr/ured-enic-naric/hrvatski-kvalifikacijski-okvir-hko [12. 8. 2019.]
6. Agencija za znanost i visoko obrazovanje (2014). *Izvješće o tematskom vrednovanju doktorskih studija u Republici Hrvatskoj*. Preuzeto sa: https://www.azvo.hr/images/stories/vrednovanja/Izvjesce_doktorski_studiji_AS_final.pdf [31. 8. 2019.]
7. Agencija za znanost i visoko obrazovanje (2017). *Kriteriji za audit*. Preuzeto sa: http://www.azvo.hr/images/stories/novosti/Kriteriji%20za%20audit.pdf [31. 8. 2019.]
8. Agencija za znanost i visoko obrazovanje (2013). *Kriteriji za ocjenu kvalitete veleučilišta i visokih škola*. Preuzeto sa: https://www.azvo.hr/images/stories/vrednovanja/reakreditacija_vu/kriteriji_veleucilista_visoke_skole_2013.pdf [12. 8. 2019.]

9. Agencija za znanost i visoko obrazovanje (2013). *Kriteriji za ocjenu kvalitete visokih učilišta u sastavu sveučilišta*. Preuzeto sa: https://www.azvo.hr/images/stories/vrednovanja/reakreditacija_vu/Kriteriji_sveucilista_2013.pdf [12. 8. 2019.]
10. Agencija za znanost i visoko obrazovanje (2017). *Postupak inicijalne akreditacije za obavljanje djelatnosti visokog obrazovanja*. Preuzeto sa https://www.azvo.hr/images/stories/visoko/Postupak-novo.pdf [27. 8. 2019.]
11. Agencija za znanost i visoko obrazovanje (2018). *Postupak reakreditacije visokih učilišta*. Preuzeto sa: https://www.azvo.hr/images/stories/novosti/Postupak_reakreditacije.pdf [27. 8. 2019.]
12. Agencija za znanost i visoko obrazovanje (2017). *Pravilnik o vanjskoj neovisnoj periodičnoj prosudbi unutarnjeg sustava osiguravanja kvalitete visokih učilišta u Republici Hrvatskoj*. Preuzeto sa: http://www.azvo.hr/images/stories/novosti/Pravilnik%20audit.pdf [31. 8. 2019.]
13. Agencija za znanost i visoko obrazovanje (2012). *Postupak vrednovanja izmjena i/ili dopuna odobrenih studijskih programa većih od 20 %*. Preuzeto sa: https://www.azvo.hr/images/stories/vrednovanja/Postupak_vrednovanja_izmjena_i-ili_dopuna_odobrenih_studijskih_programa_ve%C4%87ih_od_20_posto.pdf [31. 8. 2019.]
14. Agencija za znanost i visoko obrazovanje (2016). *Samoanaliza*. Preuzeto sa: https://www.azvo.hr/images/stories/publikacije/Samoanaliza%20Agencije.pdf [31. 8. 2019.]
15. Agencija za znanost i visoko obrazovanje (2017). *Standardi za vrednovanje kvalitete sveučilišta i sastavnica sveučilišta u postupku reakreditacije visokih učilišta*. Preuzeto sa:https://www.azvo.hr/images/stories/novosti/Standardi_za_sveu%C4%8Dili%C5%A1ta_i_sastavnice.pdf [27. 8. 2019.]
16. Agencija za znanost i visoko obrazovanje (2017). *Standardi za vrednovanje kvalitete veleučilišta i visokih škola u postupku reakreditacije visokih učilišta*. Preuzeto sa:https://www.azvo.hr/images/stories/novosti/Standardi_za_veleu%C4%8Dili%C5%A1ta_i_visoke_%C5%A1kole.pdf [27. 8. 2019.]

17. Agencija za znanost i visoko obrazovanje (2010). *Upute za sastavljanje prijedloga studijskih programa*. Preuzeto sa: https://www.azvo.hr/images/stories/vrednovanja/Upute_za_sastavljanje_prijedloga_studijskih_programa.pdf [27. 8. 2019.]
18. Agencija za znanost i visoko obrazovanje (2019). *Vrste studija*. Preuzeto sa: https://www.azvo.hr/hr/visoko-obrazovanje/vrste-studija-u-republici-hrvatskoj [17. 8. 2019.]
19. Australian goverment - Tertiary Education Quality and Standards Agency (2019). Preuzeto sa: https://www.teqsa.gov.au/our-approach-quality-assurance-and-regulation [25. 8. 2019.]
20. Baker, R. (2002) *Evaluating quality and effectiveness: regional accreditation principles and practices*, Journal of Academic Librarianship, 28(1), str. 3-7
21. Buljan Barbača, D. (2014) *Teaching impact on contemporary needs and efficiency of modern society*. Saarbrucken: Lambert Academic Publishing
22. Ćamilović, D. (2013) *Visokoškolsko obrazovanje na daljinu*. Tranzicija. Vol. 15, No 31., str. 29-39.
23. Državni zavod za statistiku (2019). Preuzeto sa: https://www.dzs.hr/ [10. 8. 2019.]
24. Educational Data Mining (2009). *A user-driven and data-driven approach for supporting teachers in reflection and adaptation of adaptive tutorials*. Preuzeto sa: http://www.educationaldatamining.org/EDM2009/uploads/proceedings/benNaim.pdf [10. 8. 2019.]
25. Embassy of the people's Republic of China in the Federal Democratic Republic of Nepal (2019). Preuzeto sa: http://np.china-embassy.org/eng/StudyinChina/ybxx/t167575.htm [25. 8. 2019.]
26. Erasmus+ higher education impact study: Final Report Study (2019). Preuzeto sa: https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/94d97f5c-7ae2-11e9-9f05-01aa75ed71a1/language-en [26. 8. 2019.]
27. Erasmus Impact study (2017) *Effects of mobility on the skills and employability of students and the internationalisation of higher education institutions - study*. Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture (European Commission). Preuzeto sa: https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/13031399-9fd4-11e5-8781-01aa75ed71a1 [26. 8. 2019.]

28. Erasmus+ Project results (2019). Preuzeto sa: https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/projects/ [26. 8. 2019.]
29. Eur-lex: Access to European Union law (2019). Preuzeto sa: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1496304694958&uri=COM:2017:247:FIN [26. 8. 2019.]
30. European Association for Quality Assurance in Higher Education (2019). Preuzeto sa: https://www.eqar.eu/ [26. 8. 2019.]
31. European Commission (2019). *Employment, Social Affairs & Inclusion*. Preuzeto sa: https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1223 [26. 8. 2019.]
32. European Commission (2019). *ESCO*. Preuzeto sa: https://ec.europa.eu/esco/portal/home [26. 8. 2019.]
33. European Commission (2019). *Eurydice*. Preuzeto sa: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/home_en [26. 8. 2019.]
34. European Commission (2018). *Digital Opportunity traineeships: boosting digital skills on the job*. Preuzeto sa: https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/digital-opportunity-traineeships-boosting-digital-skills-job [26. 8. 2019.]
35. European Commission (2019). *Oportunity for individuals*. Preuzeto sa: https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/opportunities/overview_en [26. 8. 2019.]
36. European Commission (2014). *Report on Progress in Quality Assurance in Higher Education*. Preuzeto sa: http://ecahe.eu/assets/uploads/2014/01/EU-Report-on-Progress-in-Quality-Assurance-in-Higher-Education-2014.pdf [26. 8. 2019.]
37. European Commission (2019). *Strengthening European Identity through Education and Culture*. Preuzeto sa: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/leaders-working-lunch-education-projects_en.pdf [26. 8. 2019.]
38. European Commission (2019). *Supporting economic development*. Preuzeto sa: https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/funding-opportunities/funding-programmes/overview-funding-programmes/european-structural-and-investment-funds_en [26. 8. 2019.]

39. European Commission (2019). *Support for policy reform*. Preuzeto sa: https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/opportunities/support-policy-reform_en [26. 8. 2019.]
40. European Commission (2019). *The digital skills and jobs coalition*. Preuzeto sa: https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/digital-skills-jobs-coalition [26. 8. 2019.]
41. European Commission (2019). *The Entrepreneurship 2020 Action Plan*. Preuzeto sa: https://ec.europa.eu/growth/smes/promoting-entrepreneurship/action-plan_en [26. 8. 2019.]
42. European Higher Education Area (2019). *Three-cycle system*. Preuzeto sa: http://www.ehea.info/page-three-cycle-system [25. 8. 2019.]
43. European Social Fund (2019). Preuzeto sa: https://ec.europa.eu/esf/home.jsp [26. 8. 2019.]
44. European Union (2019). *Skills Panorama*. Preuzeto sa: https://skillspanorama.cedefop.europa.eu/en [26. 8. 2019.]
45. Europska komisija (2019). Preuzeto sa: https://ec.europa.eu/education/ [10. 8. 2019.]
46. Europska komisija (2019). *Akcijski plan za digitalno obrazovanje*. Preuzeto sa: https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/digital-education-action-plan_hr [26. 8. 2019.]
47. Europska komisija (2019). *Bolonjski proces i Europski prostor visokog obrazovanja*. Preuzeto sa: https://ec.europa.eu/education/policies/higher-education/bologna-process-and-european-higher-education-area_hr [26. 8. 2019.]
48. Europska komisija (2019). *Dopunska isprava o studiju*. Preuzeto sa: https://ec.europa.eu/education/diploma-supplement_hr [26. 8. 2019.]
49. Europska komisija (2019). *Europska suradnja u području obrazovnih politika (ET 2020.)*. Preuzeto sa: https://ec.europa.eu/education/diploma-supplement_hr [26. 8. 2019.]
50. Europska komisija (2019). *Europski sustav prijenosa i prikupljanja bodova (ECTS)*. Preuzeto sa: https://ec.europa.eu/education/resources-and-tools/european-credit-transfer-and-accumulation-system-ects_hr [26. 8. 2019.]

51. Europska komisija (2019). *Inicijativa europska sveučilišta*. Preuzeto sa: https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/european-education-area/european-universities-initiative_hr [26. 8. 2019.]
52. Europska komisija (2019). *Inicijativa za uvođenje europske studentske iskaznice*. Preuzeto sa: https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/european-student-card-initiative_hr [26. 8. 2019.]
53. Europska komisija (2019). *Obrazovanje za zapošljavanje i rast*. Preuzeto sa: https://ec.europa.eu/education/policies/european-policy-cooperation/education-jobs-and-growth_hr [26. 8. 2019.]
54. Europska komisija (2019). *Percounselling - A new element in the ET2020 toolbox.* Preuzeto sa: https://ec.europa.eu/education/content/peer-counselling-new-element-et2020-toolbox_hr [26. 8. 2019.]
55. Europska komisija (2019). *Poduzetničko obrazovanje*. Preuzeto sa: https://ec.europa.eu/education/policies/european-policy-cooperation/entrepreneurship-in-education_hr [26. 8. 2019.]
56. Europska komisija (2019). *Politika EU-a u području obrazovanja odraslih*. Preuzeto sa: https://ec.europa.eu/education/policies/eu-policy-in-the-field-of-adult-learning_hr [26. 8. 2019.]
57. Europska komisija (2019). *Politike EU-a u području strukovnog obrazovanja i osposobljavanja*. Preuzeto sa: https://ec.europa.eu/education/policies/eu-policy-in-the-field-of-vocational-education-and-training-vet_hr [26. 8. 2019.]
58. Europska komisija (2019). *Politika višejezičnosti*. Preuzeto sa: https://ec.europa.eu/education/policies/multilingualism/about-multilingualism-policy_hr [26. 8. 2019.]
59. Europska komisija (2019). *Učiteljska profesija*. Preuzeto sa: https://ec.europa.eu/education/policies/school/teaching-professions_hr [26. 8. 2019.]
60. Europska udruga za osiguranje kvalitete u visokom obrazovanju (2019). Preuzeto sa: https://enqa.eu/index.php/about-enqa/ [10. 8. 2019.]
61. Europski parlament (2019). Preuzeto sa: http://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/140/visoko-obrazovanje [10. 8. 2019.]

62. Europsko udruženje za osiguravanje kvalitete u visokom obrazovanju (2015). *Standardi i smjernice za osiguravanje kvalitete na Europskom prostoru visokog obrazovanja*. Preuzeto sa: https://enqa.eu/indirme/esg/ESG%20in%20Croatian_by%20ASHE.pdf [25. 8. 2019.]
63. Filipić, P. (2014) *Anatomija destruktivnosti*. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk.
64. Glanville, H. (2006) *Osiguranje kvalitete u visokom obrazovanju*. Zagreb: Agencija za znanost i visoko obrazovanje.
65. Hebrang Grgić, I. (2018) *Otvorenost u znanosti i visokom obrazovanju*. Zagreb: Školska knjiga.
66. Hrvatska znanstvena bibliografija (2019). Preuzeto sa: https://www.bib.irb.hr/ [20. 8. 2019.]
67. Institut za razvoj obrazovanja (2014). *Socijalna uključivost visokog obrazovanja u Hrvatskoj: analiza stanja*. Preuzeto sa: http://iro.hr/wp-content/uploads/2018/02/19.Socijalna_ukljucivost_visokog_obrazovanja.pdf [22. 8. 2019.]
68. Ivković, M. (2009) *Osiguranje kvalitete u visokom obrazovanju*. Ekscentar. No 11., str. 20-23.
69. Karaim, R. (2011) *Expanding higher education*. CQ Global Researcher, 5(22), str. 525-572. [24. 8. 2019.]
70. Klaić, B. i Klaić, Ž. (1974) *Veliki rječnik stranih riječi, izraza i kratica*. Zagreb: Zora.
71. Lazibat, T. (2009) *Upravljanje kvalitetom*. Zagreb: Znanstvena knjiga d. o. o.
72. Lazibat, T. (2005) *Sustavi upravljanja kvalitetom*. Zagreb: Sinergija - nakladništvo d. o. o.
73. Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2019). Preuzeto sa: https://mzo.gov.hr/ [10. 8. 2019.]
74. Ministry of Education and Science RF (2019). Preuzeto sa: http://www.russianenic.ru/english/rf/otdel.html [25. 8. 2019.]
75. Mozvag.srce.hr (2019). *Preglednik studijskih programa*. Preuzeto sa: https://mozvag.srce.hr/preglednik/pregled/hr/pocetna/index.html [10. 8. 2019.]
76. Nacional Institution for Academic Degrees and University Evaluation (2015) *Quality assurance System in Higher Education*. Preuzeto sa: https://www.niad.ac.jp/english/overview_og_e_ver2.pdf [25. 8. 2019.]

77. Nacionalna agencija Republike Slovenije za kakovost v visokem šolstvu (2015) *European Perspectives for Quality Assurance in Higher Education*. Preuzeto sa: https://www.slideshare.net/ColinTck/european-perspectives-for-quality-assurance-in-higher-education [25. 8. 2019.]
78. OECD & World Bank (2007) Cross-border tertiary education: a way towards development.
79. Predojević, Z. i Kolanović, I. (2015) *Osiguranje kvalitete u visokom obrazovanju u Republici Hrvatskoj*. Pomorski zbornik. 49-50, str. 319-332.
80. Puzziferro, M. & Shelton, K. (2008) *A model for developing high-quality online courses: Integrating a systems approach with learning theory*. Journal of Asynchronous Learning Networks, 12 (3-4). Newbury, MA: Online learning consortium.
81. Sinković, G. i Sinković, E. (2008) *Uloga studentske ankete u povećanju kvalitete nastave na visokim učilištima*. Economic research - Ekonomska istraživanja. Vol. 21, No. 2, str. 34-36.
82. Srednja.hr (2018). *Studenti stručnih studija i ministrica Divjak na korak do pobjede: Vlada usvaja nediskriminatorni prijedlog Zakona o HKO-u*. Preuzeto sa: https://www.srednja.hr/studenti/vijesti/studenti-strucnih-studija-ministrica-divjak-korak-do-pobjede-vlada-usvaja-nediskriminatorni-prijedlog-zakona-hko/ [12. 8. 2019.]
83. Standford university (2019). *Design thinking*. Preuzeto sa: https://dschool.stanford.edu/executive-education-resource-collections/keep-learning1 [10. 8. 2019.]
84. Studentski.hr (2014). *Što su ECTS bodovi*. Preuzeto sa: http://studentski.hr/zabava/zanimljivosti/sto-su-ects-bodovi [25. 8. 2019.]
85. Studyinrus.com (2019). Preuzeto sa: http://www.studyinrus.com/system.php [25. 8. 2019.]
86. Study in Slovenia (2019). Preuzeto sa: http://studyinslovenia.si/why-slovenia/slovenian-higher-education/ [17. 8. 2019.]
87. Study on the impact of Erasmus+ higher education pratnerships and knowledge alliances at local, national and European levels on key higher education policy priorities (2019). Preuzeto sa: https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/9369267b-7ae2-11e9-9f05-01aa75ed71a1/language-en [26. 8. 2019.]

88. Sveučilišni odjel za stručne studije (2019). *Akcijski plan Odjela*. Preuzeto sa: https://www.oss.unist.hr/odjel/sustav-za-kvalitetu/akcijski-plan-odjela [31. 8. 2019.]
89. Sveučilišni odjel za stručne studije (2012). *Priručnik ishoda učenja.* Preuzeto sa: https://www.oss.unist.hr/sites/default/files/dokumenti/o-odjelu/sok/ISHODI_UCENJA_Prirucnik_2012.pdf [31. 8. 2019.]
90. Sveučilišni odjel za stručne studije (2018). *Izmjene i dopune Pravilnika o sustavu osiguravanja kvalitete Sveučilišnog odjela za stručne studije*. Preuzeto sa: https://www.oss.unist.hr/sites/default/files/dokumenti/o-odjelu/sok/Izmjene%20i%20dopune%20Pravilnika%20o%20sustavu%20osiguravanja%20kvalitete.pdf [31. 8. 2019.]
91. Sveučilišni odjel za stručne studije (2014). *Politika kvalitete*. Preuzeto sa: https://www.oss.unist.hr/sites/default/files/dokumenti/o-odjelu/sok/Politika_kvalitete_SOSS.pdf [31. 8. 2019.]
92. Sveučilišni odjel za stručne studije (2017). *Pravilnik o postupku unutarnje periodične prosudbe sustava osiguravanja kvalitete Sveučilišnog odjela za stručne studije*. Preuzeto sa: https://www.oss.unist.hr/sites/default/files/dokumenti/o-odjelu/sok/pravilnik_unutarnja_periodicna_prosudba.pdf [31. 8. 2019.]
93. Sveučilišni odjel za stručne studije (2017). *Pravilnik o sustavu osiguravanja kvalitete Sveučilišnog odjela za stručne studije*. Preuzeto sa: https://www.oss.unist.hr/sites/default/files/dokumenti/o-odjelu/sok/pravilnik_osiguravanje_kvalitete.pdf [31. 8. 2019.]
94. Sveučilišni odjel za stručne studije (2014). *Priručnik o sustavu osiguravanja kvalitete Sveučilišnog odjela za stručne studije Sveučilišta u Splitu*. Preuzeto sa: https://www.oss.unist.hr/sites/default/files/dokumenti/o-odjelu/sok/Prirucnik_SOK-a_SOSS.pdf [31. 8. 2019.]
95. Sveučilišni odjel za stručne studije (2019). *Realizacija akcijskog plana Odjela*. Preuzeto sa: https://www.oss.unist.hr/odjel/sustav-za-kvalitetu/realizacija-akcijskog-plana-odjela [31. 8. 2019.]

96. Sveučilišni odjel za stručne studije (2016). *Strategija Odjela za stručne studije Sveučilišta u Splitu*. Preuzeto sa: https://www.oss.unist.hr/sites/default/files/dokumenti/o-odjelu/sok/Strategija_2016_2020.pdf [31. 8. 2019.]
97. Sveučilište u Splitu (2018). *Analiza znanstvene produktivnosti sastavnica i znanstvenika Sveučilišta u Splitu*. Preuzeto sa: https://www.unist.hr/DesktopModules/Bring2mind/DMX/API/Entries/Download?language=hr-HR&EntryId=1319&Command=Core_Download&PortalId=0&TabId=1580 [20. 8. 2019.]
98. Sveučilište u Splitu (2014). *Anketni upitnik za studentsko vrednovanje cjelokupnog studija*. Preuzeto sa: https://www.oss.unist.hr/sites/default/files/dokumenti/o-odjelu/sok/Anketni%20upitnik%20za%20studentsko%20vrednovanje%20cjelokupnog%20studija.pdf [31. 8. 2019.]
99. Sveučilište u Splitu (2017). *Pravilnik o postupku studentskog vrednovanja nastavnog rada na Sveučilištu u Splitu*. Preuzeto sa: https://www.oss.unist.hr/sites/default/files/dokumenti/o-odjelu/sok/Pravilnik%20o%20studentskom%20vrednovanju%20nastavnog%20rada_novo.pdf [31. 8. 2019.]
100. Sveučilište u Splitu (2013). *Upitnik za studentsko vrednovanje nastavnog rada*. Preuzeto sa: https://www.oss.unist.hr/sites/default/files/dokumenti/o-odjelu/sok/Upitnik%20za%20studentsko%20vrednovanje%20nastavnog%20rada.pdf [31. 8. 2019.]
101. Sveučilište u Zagrebu (2019). *Vrednovanje studijskih programa na Sveučilištu u Zagrebu*. Preuzeto sa: http://www.unizg.hr/studiji-i-studiranje/studiji/kvaliteta/vrjednovanje-studijskih-programa/ [27. 8. 2019.]

102. Sveučilište u Zagrebu (2016). *Pravilnik o postupku vrjednovanja studijskih programa sveučilišnih preddiplomskih, diplomskih, integriranih preddiplomskih i diplomskih te stručnih studija Sveučilišta u Zagrebu*. Preuzeto sa: http://www.unizg.hr/fileadmin/rektorat/O_Sveucilistu/Dokumenti_javnost/Propisi/Pravilnici/20.5.2016._PRAVILNIK_O_POSTUPKU_VRJEDNOVANJA_STUDIJSKIH_PROGRAMA-final.pdf [27. 8. 2019.]

103. Štimac, H. i Katić, S. (2015) *Quality assurance in higher education*. Interdisciplinary Management Research, str. 581-591.

104. The Bologna Declaration (1999). Preuzeto sa: https://www.azvo.hr/images/stories/visoko/BOLOGNA_DECLARATION1.pdf [27. 8. 2019.]

105. Turk, M. i Ledić, J. (2013) *Kompetencije europske dimenzije u obrazovanju: stavovi studenata*. Pedagogijska istraživanja. Vol. 10, No. 2, str. 187-199.

106. University of Luxembourg (2019). Preuzeto sa: https://wwwen.uni.lu/university/news/latest_news/new_erasmus_master_degree_loans_for_international_students [26. 8. 2019.]

107. U.S. Department of Education (2019). Preuzeto sa: https://www.ed.gov/accreditation [25. 8. 2019.]

108. Zakon o osiguravanju kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju (2009). Preuzeto sa: https://www.zakon.hr/z/321/Zakon-o-osiguravanju-kvalitete-u-znanosti-i-visokom-obrazovanju [27. 8. 2019.]

109. World education news + reviews (2019). Preuzeto sa: https://wenr.wes.org/2018/06/education-in-the-united-states-of-america [25. 8. 2019.]

110. X-ica.com (2015). *Diskriminacija 45 000 studenata stručnih studija*. Preuzeto sa: https://x-ica.com/diskriminacija-45-000-studenata-strucnih-studija/ [18. 8. 2019.]

111. Your Europe - European Union (2019). *Recognition of academic diplomas*. Preuzeto sa: https://europa.eu/youreurope/citizens/education/university/recognition/index_en.htm [26. 8. 2019.]

POPIS TABLICA

- Tablica 1. Popis javnih sveučilišta u Republici Hrvatskoj, str. 12.
- Tablica 2. Popis javnih veleučilišta u Republici Hrvatskoj, str. 13.
- Tablica 3. Popis javnih visokih škola u Republici Hrvatskoj, str. 13.
- Tablica 4. Popis privatnih sveučilišta u Republici Hrvatskoj, str. 14.
- Tablica 5. Popis privatnih veleučilišta u Republici Hrvatskoj, str. 14.
- Tablica 6. Popis privatnih visokih škola u Republici Hrvatskoj, str. 15.
- Tablica 7. Studenti upisani na visoka učilišta prema vrstama visokih učilišta, godinama studija i načinu studiranja u akademskoj godini 2018./2019., str. 19.
- Tablica 8. Studenti upisani na visoka učilišta prema vrsti studija, godinama studija i spolu u akademskoj godini 2018./2019., str. 20.
- Tablica 9. Studentski domovi, korisnici i zaposlenici po županijama i prema spolu u akademskoj godini 2018./2019., str. 23.
- Tablica 10. Studenti koji su diplomirali/završili studij na visokim učilištima prema vrsti visokih učilišta u 2018., str. 24.
- Tablica 11. Studenti koji su diplomirali/završili studij na visokim učilištima prema vrsti visokog učilišta, vrsti studija i spolu u 2018., str. 26.
- Tablica 12. Studenti koji su diplomirali/završili studij prema znanstvenim i umjetničkim područjima studija u 2018., str. 27.
- Tablica 13. Doktori znanosti prema znanstvenome i umjetničkom području i polju doktorske disertacije, dobnim skupinama i spolu u 2018., str. 28.
- Tablica 14. Nastavnici i suradnici u nastavi prema zvanju, zaposleni na temelju ugovora o radu i angažirani na temelju ugovora o djelu u akademskoj 2018./2019., str. 31.
- Tablica 15. Znanstveni, stručni i drugi radovi objavljeni u zbornicima skupova u vremenskom razdoblju od 1990.-2019., str. 34.
- Tablica 16. Državna proračunska sredstva za IR prema društveno-ekonomskim ciljevima i sektorima (stvarni izdaci) u 2017., str. 40.
- Tablica 17. Regionalne akreditacijske agencije u SAD-u, str. 47.
- Tablica 18. Prilike i izazovi unutar sustava obrazovanja u EU, str. 58.

POPIS SLIKA

- Slika 1. Shema sustava visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj, str. 16.
- Slika 2. Shema sustava visokog obrazovanja u Republici Sloveniji prije i nakon reforme, str. 18.
- Slika 3. Konceptualni model osiguravanja kvalitete, str. 45.
- Slika 4. Američki sustav obrazovanja, str. 46.
- Slika 5. Sustav visokog obrazovanja Ruske Federacije, str. 49.
- Slika 6. Sustav visokog obrazovanja u Kini, str. 51.
- Slika 7. Osnovni koncept upravljanja kvalitetom u Kini, str. 52.
- Slika 8. Nacionalni koncept upravljanja kvalitetom u Kini, str. 52.
- Slika 9. Sustav visokog obrazovanja u Australiji, str. 53.
- Slika 10. Postupni pristup izvršavanju formalnih ovlasti, str. 54.
- Slika 11. Europski okvir za osiguravanje kvalitete u visokom obrazovanju, str. 59.
- Slika 12. Vrjednovanje studijskih programa na Sveučilištu u Zagrebu, str. 76.
- Slika 13. Proces reakreditacije visokih učilišta, str. 77.
- Slika 14. Organizacijska shema SOK-a Sveučilišnog odjela za stručne studije, str. 82.

POPIS GRAFIKONA

- Grafikon 1. Studenti upisani na visoka učilišta prema stručnom ili sveučilišnom studiju i godini studija u akademskoj godini 2018./2019., str. 20.
- Grafikon 2. Studenti upisani na visoka učilišta prema znanstvenim i umjetničkim područjima studija i spolu u akademskoj godini 2018./2019., str. 22.
- Grafikon 3. Studenti smješteni u studentske domove po županijama i prema spolu u akademskoj godini 2018./2019., str. 23.
- Grafikon 4. Studenti koji su diplomirali/završili studij na visokim učilištima prema vrsti visokog učilišta u 2018., str. 25.
- Grafikon 5. Studenti koji su diplomirali/završili studij na visokim učilištima prema dobnim skupinama i spolu u 2018., str. 25.
- Grafikon 6. Doktori znanosti prema znanstvenome i umjetničkom području doktorske disertacije i spolu u 2018., str. 29.
- Grafikon 7. Doktori znanosti prema dobnim skupinama i spolu u 2018., str. 30.
- Grafikon 8. Doktori znanosti prema načinu plaćanja doktorata u 2018., str. 30.
- Grafikon 9. Ukupni broj znanstvenih radova po broju djelatnika na sastavnicama Sveučilišta u Splitu u 2017., str. 33.
- Grafikon 10. Nastavnici i suradnici zaposleni prema ugovoru o radu ili djelu u akademskoj godini 2018./2019., str. 35.
- Grafikon 11. Bruto domaći izdaci za istraživanje i razvoj prema područjima znanosti istraživačko-razvojnog projekta/aktivnosti i vrstama istraživanja u 2017., str. 36.
- Grafikon 12. Bruto domaći izdaci za istraživanje i razvoj prema sektorima i područjima znanosti u 2017., str. 37.
- Grafikon 13. Izvori sredstava za istraživanje i razvoj u 2017., str. 37.
- Grafikon 14. Istraživači prema područjima znanosti i spolu u 2017., str. 38.
- Grafikon 15. Istraživači prema postignutom obrazovanju u 2017., str. 38
- Grafikon 16. Udio državnih proračunskih sredstava za IR prema sektorima (stvarni izdaci) u 2017., str. 39.

"The scientists of today think deeply instead of clearly. One must be sane to think clearly, but one can think deeply and be quite insane."

- **Nikola Tesla**